

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Економіко-гуманітарний інститут
Факультет економіки та управління**

Кафедра обліку і оподаткування

Пояснювальна записка

до дипломної роботи

магістр _____

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему Обліково-інформаційне забезпечення процесу управління
запасами підприємства

Виконала: студент 6 курсу, групи ФЕУз-622
напряму підготовки (спеціальності)

071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Остапенко О.О.

(прізвище та ініціали)

Керівник Левченко Н.М.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Шмиголь Н.М.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Остапенко О.О. Обліково-інформаційне забезпечення процесу управління запасами підприємства – *На правах рукопису.*

Дипломну роботу «Обліково-інформаційне забезпечення процесу управління запасами підприємства» присвячено обґрунтуванню теоретичних, методичних і практичних положень щодо удосконалення обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами підприємства.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету, об'єкт, предмет досліджень і завдання, які розв'язуються у роботі, подано наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, обсяг та структуру роботи.

У **першому розділі** «Теоретичні аспекти формування обліково-інформаційного забезпечення управління запасами підприємства» обґрунтовано теоретичну сутність понять «запаси», «обліково-інформаційне забезпечення процесу управління запасами», розкрито методику формування обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами підприємства, розглянуто послідовність контролю правильності облікового відображення операцій з руху запасів підприємства

У **другому розділі** «Оцінка рівня обліково-інформаційного забезпечення управління запасами підприємства» на прикладі конкретного підприємства розглянуто стан обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами та результати їх інвентаризації та аудиту.

У **третьому розділі** «Напрямки удосконалення формування обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами підприємства» подано практичні рекомендації щодо удосконалення обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами підприємства, документального відображення руху МШП та запровадження управлінського обліку запасів як підґрунтя прийняття управлінських рішень щодо оптимізації їх обсягів.

У **четвертому розділі** «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» розглянуто питання з організації заходів по охороні праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях.

У **висновках** обґрунтовано пропозицій щодо удосконалення удосконалення обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами підприємства, документального відображення руху МШП та запровадження управлінського обліку запасів як підґрунтя прийняття управлінських рішень щодо оптимізації їх обсягів.

Ключові слова: ЗАПАСИ, ОЦІНКА ЗАПАСІВ, ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ, ОПТИМІЗАЦІЯ ЗАПАСІВ

АННОТАЦИЯ

Остапенко А.А. Учетно-информационное обеспечение процесса управления запасами предприятия - На правах рукописи.

Дипломную работу «Учетно-информационное обеспечение процесса управления запасами предприятия» посвящена обоснованию теоретических, методических и практических положений по совершенствованию учетно-информационного обеспечения процесса управления запасами предприятия.

Во **введении** обоснована актуальность темы, сформулированы цель, объект, предмет исследований и задачи, которые решаются в работе, представлены научная новизна и практическая значимость полученных результатов, объем и структуру работы.

В **первой разделе** «Теоретические аспекты формирования учетно-информационного обеспечения управления запасами предприятия» обоснована теоретическая сущность понятий «запасы», «учетно-информационное обеспечение процесса управления запасами», раскрыта методика формирования учетно-информационного обеспечения процесса управления запасами предприятия, рассмотрены последовательность контроля правильности учетной отражения операций по движению запасов предприятия

Во **втором разделе** «Оценка уровня учетно-информационного обеспечения управления запасами предприятия» на примере конкретного предприятия рассмотрено состояние учетно-информационного обеспечения процесса управления запасами и результаты их инвентаризации и аудита.

В **третьем разделе** «Направления усовершенствования формирования учетно-аналитического обеспечения процесса управления запасами предприятия» представлены практические рекомендации по усовершенствованию учетно-информационного обеспечения процесса управления запасами предприятия, документального отражения движения МБП и внедрение управленческого учета запасов как основа принятия управленческих решений по оптимизации их объемов.

В **четвертом разделе** «Охрана труда и безопасность в чрезвычайных ситуациях» рассмотрен вопрос по организации мероприятий по охране труда и безопасности в чрезвычайных ситуациях.

В **выводах** обоснованно предложений по совершенствованию усовершенствования учетно-информационного обеспечения процесса управления запасами предприятия, документального отражения движения МБП и внедрение управленческого учета запасов как основа принятия управленческих решений по оптимизации их объемов.

Ключевые слова: ЗАПАСЫ, ОЦЕНКА ЗАПАСОВ, УЧЕТНО-ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРОЦЕССА УПРАВЛЕНИЯ ЗАПАСАМИ, ОПТИМИЗАЦИЯ ЗАПАСОВ

ANNOTATION

Ostapenko A. Accounting and information support of the enterprise inventory management process - On the rights of the manuscript.

The thesis "Accounting and information support of the enterprise inventory management process" is devoted to the substantiation of theoretical, methodological and practical provisions for improving the accounting and information support of the process of inventory management of the enterprise.

The introduction substantiates the relevance of the topic, formulates the purpose, object, subject of research and tasks that are solved in the work, presents the scientific novelty and the practical significance of the results obtained, the volume and structure of work.

In the first section "Theoretical aspects of the formation of accounting and information support for inventory management of the enterprise", the theoretical essence of the notions "stocks", "accounting and information support of the inventory management process" is substantiated, the methodology of accounting and information support of the inventory management process of the enterprise is disclosed, reflecting movements in the movements of the company's reserves

In the second section, "Assessment of the level of accounting and information support for enterprise inventory management," the example of a particular enterprise examined the status of accounting and information support for the process of inventory management and the results of their inventory and audit.

In the third section "Directions for improving the formation of accounting and analytical support for the process of inventory management of the enterprise" practical recommendations for improving the accounting and information support of the inventory management process of the enterprise, documenting the movement of the IBE and introducing management accounting of reserves as the basis for making managerial decisions to optimize their volumes are presented. In the fourth section "Health and Safety in Emergency Situations" the issue of organization of measures for labor protection and safety in emergency situations was considered.

In the conclusions, there are justified proposals for improving the accounting and information support of the inventory management process of the enterprise, documenting the movement of the IBE, and introducing management accounting of reserves as the basis for making managerial decisions to optimize their volumes.

Keywords: RESERVES, ESTIMATION OF RESERVES, ACCOUNTING INFORMATION SUPPORT OF THE STOCK MANAGEMENT PROCESS, OPTIMIZATION OF RESERVES

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ**

АПУ	-	Аудиторська палата України
ВР	-	Верховна Рада
ГОСТ	-	государственный стандарт
ГН	-	гігієнічні норми
ДСанПіН	-	Державні санітарні правила і норми
КЗПП		Кодекс законів про працю
ЛЗК	-	Лімітно-заборна карта
МСА	-	Міжнародні стандарти аудиту
МШП	-	малоцінні швидкозношувальні предмети
П(С)БО	-	положення (стандарт) бухгалтерського обліку
НПАОП	-	нормативні акти з охорони праці
НС	-	небезпечна ситуація
ПДВ	-	податок на додану вартість
ПК	-	персональний комп'ютер
ПКУ	-	Податковий кодекс України
РД	-	робочий документ
ТОВ	-	товариство з обмеженою відповідальністю

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	
РЕФЕРАТ	
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	
ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	15
1.1. Обліково-інформаційне забезпечення управління запасами підприємства: теоретичне осмислення економічного змісту	15
1.2. Методика формування обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами підприємства	23
1.3. Організація контролю запасів на підприємстві	39
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РІВНЯ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	47
2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства	47
2.2. Діагностика рівня обліково-інформаційне забезпечення управління запасами підприємства	53
2.3. Контроль операцій по руху запасів підприємства	84
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	94
3.1. Формування обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами за логістичним підходом	94

3.2. Удосконалення документального відображення руху МШП як складової запасів підприємства	112
3.3. Управлінський облік запасів як підґрунття прийняття управлінських рішень щодо оптимізації їх обсягів	116
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	123
ВИСНОВКИ	138
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	140
ДОДАТКИ	148

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах євроінтеграції підприємства потребують суттєвого реформування структури управління господарською діяльністю. При цьому велике значення має визначення мінімальної величини виробничих запасів на підприємствах, оскільки матеріальні витрати на цих підприємствах займають найбільшу питому вагу. Оптимізація виробничих запасів – один із головних факторів виходу підприємств із кризового стану. Це зумовлює необхідність по-новому визначити роль, місце і зміст обліку й аналізу виробничих запасів, обґрунтувати його методологію в системі управління.

Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу як головної ланки діяльності господарського суб'єкту є наявність та раціональне використання виробничих запасів.

Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних аспектів організації обліку та аудиту виробничих запасів зробили праці таких науковців, як: Ф.Ф. Бутинець, В.П. Завгородній, В.В. Сопко, Л.К. Сук, П.Т. Саблук, Н.В. Чебанова, П.С. Безруких, С.Ф. Голов, В.І. Єфименко, М.С. Пушкар, Н.М. Ткаченко, І.А. Бланк, І.Б. Швець, І.А. Бондарева, Р.З. Чейз, Н.Дж. Еквілайн, Р.Ф. Якобс та ін. Зазначимо, що незважаючи на значні напрацювання щодо розкриття проблемного питання сутності виробничих запасів, єдиної позиції серед учених не існує.

Попри достатню кількість досліджень і публікацій потребує більш детального визначення термін «виробничі запаси», висвітлення теоретичних аспектів удосконалення обліку виробничих запасів, удосконалення процесу документування обліку виробничих запасів, а також недостатньо оптимізовано процес безпосереднього використання запасів підприємства.

Вирішення проблеми ефективного розвитку та зростання виробничого потенціалу господарських підприємств потребує створення системи управління виробництвом, в основу якої має бути покладено формування інформації про

виробничі запаси підприємства. Тому розробка та впровадження основних напрямів підвищення ефективності господарської діяльності підприємств передбачає вдосконалення обліку і контролю виробничих запасів, які забезпечують менеджерів і керівників належною інформацією для прийняття управлінських рішень.

Проблеми обліку запасів на підприємстві є актуальними, оскільки на сьогоднішній день важливим є вирішення питання пристосування сучасної системи обліку виробничих запасів до вимог оптимізації оперативності та достовірності надання інформації для потреб менеджменту з метою раціоналізації управління такими активами та підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання в цілому.

Належним чином організований облік виробничих запасів, тобто якісна поінформованість про їх наявність та рух, має суттєве значення в управлінні виробничою діяльністю кожного підприємства та в контролі за зберіганням матеріальних цінностей. У зв'язку з цим в сучасних умовах об'єктивно виникла необхідність перегляду існуючої практики організації обліку запасів.

Формування достовірної інформації про наявність та рух виробничих запасів і правильне ведення бухгалтерського обліку їх вартості забезпечує достовірність фінансової звітності. Саме тому питання удосконалення обліково-інформаційного забезпечення процесу управління виробничими запасами підприємства до тепер залишаються досить актуальними.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дипломна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри обліку і оподаткування Запорізького національного технічного університету за темами «Концептуальні підходи щодо удосконалення обліку, аналізу та аудиту в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0138U004775) та «Трансформація методики бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в контексті інтеграційних процесів в Україні» (номер державної реєстрації 0158U004682). У межах наукової програми автором виконані дослідження,

пов'язані з удосконаленням обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами підприємства.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій з удосконалення обліково-інформаційного забезпечення процесу управління виробничими запасами підприємства.

Для досягнення поставленої мети дипломної роботі необхідним є вирішення наступних завдань:

- розглянути сутність обліково-інформаційного забезпечення управління запасами підприємства;
- вивчити методику формування обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами підприємства;
- на прикладі конкретного підприємства дати оцінку рівня обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами;
- окреслити напрями удосконалення обліково-інформаційного забезпечення процесу управління виробничими запасами підприємства.

Об'єктом дослідження є процес формування обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та організаційно-методичних засад формування обліково-інформаційного забезпечення процесу управління виробничими запасами підприємства.

Методи дослідження. У ході дослідження використано логічний метод, методи аналізу та синтезу, метод причинно-наслідкових зв'язків, методи індукції та дедукції, порівняння та узагальнення виступили основою доведення взаємозв'язку між бухгалтерським обліком та процесом управління.

Інформаційною базою дослідження стали наукові джерела (монографічні праці, наукові статті, матеріали конференцій і семінарів з проблем удосконалення методики обліку виробничих запасів в умовах застосування логістичного підходу до їх управління); нормативно-правові документи; статистичні джерела; довідкові та інформаційні видання; Інтернет-

ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці пропозицій щодо удосконалення удосконалення обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами підприємства, документального відображення руху МШП та запровадження управлінського обліку запасів як підґрунття прийняття управлінських рішень щодо оптимізації їх обсягів. Найбільш вагомими результатами, які характеризують наукову новизну та особистий внесок автора, такі:

удосконалено:

- процес формування обліково-інформаційного забезпечення управління запасами за логістичним підходом;

дістали подальший розвиток:

документальне відображення руху МШП як складової запасів підприємства шляхом розробки Реєстру оперативного (кількісного) обліку руху малоцінних і швидкозношуваних предметів;

організація управлінського обліку запасів з метою пошуку «золотої середини», щоб уникнути «порожніх складів» і не допустити зупинки виробництва

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що обґрунтовано пропозицій щодо удосконалення удосконалення обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами підприємства, документального відображення руху МШП та запровадження управлінського обліку запасів як підґрунття прийняття управлінських рішень щодо оптимізації їх обсягів.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були представлені та обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Трансформація організації бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграційних процесів в Україні» (м. Запоріжжя, квітень 2017 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 наукові праці загальним обсягом 0,71 д.а., з них 1 наукова стаття, 1 тези доповідей.

Обсяг і структура дипломної роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел – 79 та 3 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Обліково-інформаційного забезпечення управління запасами підприємства: теоретичне осмислення економічного змісту

Економічна нестабільність умов функціонування вітчизняних підприємств, негативна динаміка зростання фінансових ризиків, глобальний розвиток конкуренції, стрімке розширення та впровадження в практичну діяльність інформаційно-комп'ютерних технологій призводить до модифікації підходів управління суб'єктами господарювання. Зміни економічного середовища функціонування зумовлюють пошук нових напрямів та інструментів управління діяльністю з метою забезпечення безперервного та сталого розвитку підприємства.

Система управління підприємством знаходиться в прямій залежності від якісного та оперативного формування інформаційного базису для прийняття кваліфікованих та дієвих управлінських рішень. На даний момент часу склалась ситуація, коли концептуальні основи бухгалтерського обліку частково задовольняють інформаційні вимоги управлінського персоналу. Виникає нагальна потреба у розширенні та забезпеченні детальної аналітичності інформації, її структуризації з урахуванням ризиків діяльності. Тому на сьогодні актуальною є проблема створення обліково-інформаційного забезпечення як ключового елемента забезпечення фінансової стійкості та передумови довгострокового функціонування підприємства.

Висока залежність суб'єктів господарювання від коливань ринкової кон'юнктури та ризиків діяльності вимагають від управлінської ланки

швидкого реагування на відповідні зміни. В такій ситуації пріоритетного значення в системі управління підприємства набуває побудова дієвого механізму керування інформаційними потоками, розробка заходів з мінімізації ризиків, пов'язаних з наданням недостовірної облікової інформації. Забезпечення взаємодії між структурними підрозділами підприємства та раціональне управління інформаційними потоками базуються на організації відповідного обліково-інформаційного забезпечення.

Формування принципів побудови ефективного обліково-інформаційного забезпечення управління підприємством передбачає наявність термінологічної єдності та теоретичного обґрунтування сутності поняття «обліково-інформаційне забезпечення». Чітка інтерпретація змісту зазначеного поняття ускладнюється відсутністю методологічної єдності в його трактуванні в науковому доробку науковців.

На сьогодні в науковій літературі не сформовано загального розуміння сутності поняття «обліково-інформаційне забезпечення» системи управління, що призводить до виникнення значної кількості підходів, що в цілому не дозволяє сформувати загальну модель побудови системи інформаційної підтримки менеджменту на базі використання обліково-аналітичної системи підприємства [8, с. 210].

Дослідження сутності поняття «обліково-інформаційне забезпечення» показало, що серед теоретиків відсутня єдина точка зору щодо його трактування. Вакур О.В. вважає, що однією з основних причин відсутності однозначності щодо трактування даного поняття є його відсутність у міжнародній обліковій практиці, зокрема дане поняття не використовується представниками англо-американської облікової школи, а подібні дослідження відносяться до сфери управлінського обліку або обліку в управлінні [8, с. 211].

Іншу причину у наявності двозначності трактування терміну «обліково-інформаційне забезпечення» вбачає В.Ф. Яценко. Так, автор зазначає, що міждисциплінарний характер дослідження сутнісного наповнення категорії «забезпечення» у поєднанні із різноманітністю принципів і методологічних

підходів, технологій та інструментів управління підприємством обумовлюють невизначеність самої дефініції «обліково-інформаційне забезпечення» [79, с. 76]. Вважаємо, що слід доповнити наведений перелік причин також наступними: використання слів-синонімів; застосування різних назв тотожних термінів; наявність міждисциплінарних зв'язків та їх ігнорування при визначенні змісту економічних понять.

Досліджуючи поняття «обліково-аналітичної інформації» С.Ф. Легенчук, стверджує, що аналітична складова в ньому має два основних значення [39]: частина облікової інформаційної сукупності, яка відповідає вимозі аналітичності та аналітична інформація становить вид економічної інформації, отриманої із облікової інформації в результаті дій функцій управління: аналіз і синтез.

У джерелі [51] обліково-інформаційне забезпечення — це процес підготовки обліково-аналітичної інформації, забезпечення її кількості та якості. Ідентифікуючи інформацію автор, пропонує виділити такі блоки: інформація про реальний стан виконання логістичних завдань (дані про наявність, розміщення та рух запасів й логістичних потоків), прогнозна інформація (характеризує поставлені цілі й умови, в яких відбуватиметься прогнозований логістичний процес), нормативно-довідкову інформацію (документи, що регламентують діяльність підприємства та дані про сукупність усіх логістичних операцій), інформація зворотного зв'язку (дані про відхилення фактичних показників від планових) [51]. На його думку, обліково-інформаційне забезпечення співвідносить із логістичними інформаційними системами і визначає як інтерактивну структуру, що включає персонал, обладнання і процедури, об'єднані інформаційним потоком, використовуваним логістичним менеджментом для планування, регулювання, контролю та аналізу функціонування й розвитку підприємства [51].

Для задоволення існуючих потреб користувачів в обліковій інформації стратегічного характеру, необхідною є розробка моделі яка б забезпечувала виконання вимог:

1. Інформаційний супровід процесу аналізу і планування стратегії підприємства, її реалізації та контролю, що передбачає адекватне відображення цих процесів у фінансовому обліку; інформаційне забезпечення планування, вибору і побудови нової стратегії; інформаційне забезпечення процесу реалізації прийнятої стратегії для проведення її аналізу та стратегічного контролю; інформаційне забезпечення процесу коригування розробленої стратегії відповідно до запланованих і фактичних показників у випадку необхідності зміни стратегічних цілей та задач.

2. Інформаційну підтримку стратегічного управління в режимі реального масштабу часу (коли інтервал між моментом введення господарської операції та її обробкою має наближатись до нуля) з метою невідкладного вирішення стратегічних задач, що виникають у процесі господарської діяльності в умовах динамічних і непередбачуваних змін зовнішнього середовища підприємства.

Отже, поняття «обліково-інформаційне забезпечення» це діяльність, пов'язана зі збором, реєстрацією, узагальненням, збереженням, передачею та аналітичним опрацюванням інформації та забезпечення системи управління відповідною кількістю необхідної якісної інформації. Відповідно метою обліково-інформаційного забезпечення має стати поєднання процедур обліку й аналізу та формування інформації історичного (узагальнює результати діяльності) та аналітичного характеру (передусь прийняттю обґрунтованого управлінського рішення). Враховуючи, що сукупний ефект від використання логістики, перевищує суму ефектів від покращення показників, визначено що обліково-інформаційне забезпечення стратегічного розвитку є єдністю стратегічного обліку, аналізу та менеджменту, як аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства з метою визначення його стратегічного потенціалу, позиції та перспектив і передбачає виконання завдань [51]: забезпечити оптимальну послідовність виконуваних інформаційних функцій; раціоналізувати інформаційні потоки; оптимізувати використання інформаційних ресурсів та скоротити витрати на збереження й передачу інформації; оптимізувати інформаційний супровід логістичних процесів;

організація роботи виконавців обліково-інформаційного процесу; організувати оперативний моніторинг та аналіз показників розвитку; забезпечити багатоваріантне прогнозування показників [72].

Узагальнивши погляди окремих науковців щодо розкриття сутності поняття «обліково-інформаційне забезпечення», можна виділити наступні підходи:

1. Системний підхід - єдність підсистем обліку, аудиту та аналізу, що взаємодіють через інформаційні потоки.

Прихильником даного підходу в частині визначення змісту поняття «обліково-інформаційне забезпечення» є Л.О. Волощук, який вважає, що обліково-інформаційне забезпечення - це єдність підсистем обліку, аудиту та аналізу, що взаємодіють через інформаційні потоки в процесі формування й передачі оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості й ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління підприємством, а також зовнішніми користувачами [10, с. 330]. Тотожне теоретичне обґрунтування змісту даного терміну наведено в статті П.Р. Пуцентейло [61].

З ними також погоджується І.В. Зенькіна, яка зазначає, що обліково-інформаційне забезпечення - це інтегрована система обліку та аналізу, що систематизує інформацію для обґрунтування бізнес-стратегії, координації напрямів перспективного розвитку підприємства, системної оцінки ефективності реалізації оперативно-тактичних та стратегічних управлінських рішень [25, с. 1].

Побережець О.В., Макаревич Г.В. під «обліково-аналітичним забезпеченням управління запасами підприємства» розуміють систему накопичення, узагальнення та передачі інформації, яка допомагає управлінцям відповідного рівня приймати рішення, здійснювати планування та контролювати діяльність суб'єкта господарювання у сучасних умовах» [52, с. 59].

2. Процесний підхід - організація процесу збору, обробки, узагальнення і

збереження обліково-аналітичної інформації.

Представники даного підходу визначають зміст поняття «обліково-інформаційне забезпечення управління запасами підприємства» як процес підготовки обліково-аналітичної інформації, забезпечення її кількості та якості. Таким чином, поняття обліково-інформаційного забезпечення постає у двох значеннях:

а) діяльність, пов'язана зі збором, реєстрацією, узагальненням, збереженням, передачею та аналітичним опрацюванням інформації;

б) забезпечення системи управління відповідною кількістю необхідної якісної інформації [31, с. 192-193].

Аналогічне трактування сутності поняття «обліково-інформаційне забезпечення управління запасами підприємства» наводять у свої працях Т.М. Безродна [2], А.Б. Шевців [72, с. 34], які вважають, що обліково-інформаційне забезпечення - це організація процесу збору, обробки, узагальнення і збереження облікової та аналітичної інформації, узгодження її руху між різними структурними підрозділами управлінської служби, забезпечення ефективної взаємодії із зовнішнім середовищем з метою інформаційного забезпечення системи управління та зовнішніх користувачів.

3. Синтез облікових та аналітичних операцій - формування обліково-аналітичної системи.

Окремими авторами (М.В. Реслер [63], Р.П. Юзва [76]) термін «обліково-інформаційне забезпечення управління запасами підприємства» пояснюється як сукупність облікових і аналітичних процесів, об'єднаних у обліково-аналітичну систему та спрямованих на задоволення інформаційних потреб користувачів шляхом перетворення первинної інформації в узагальнюючу згідно з визначеними цілями, а також нормативно-правовим, методичним, організаційним, програмним, математичним, технічним та ергономічним забезпеченнями.

Представники даного підходу виокремлюють систему обліково-інформаційного забезпечення управління підприємством, яка є синтезом

облікової та аналітичної підсистем, основною перевагою виділення якої є налагоджена взаємодія задля досягнення синергетичного ефекту. Результатом функціонування такої системи є генерування обліково-аналітичної інформації - сукупності відомостей та даних обліково-інформаційного характеру, що можуть використовуватись у процесі прийняття управлінських рішень на різних рівнях системи управління [8, с. 212].

4. Компонент інформаційного забезпечення - формування інформаційних потоків.

Представники даного підходу (Т.Г. Камінська [28], А.М. Штангерет [74, с. 135]) наводять скорочене трактування терміну «обліково-інформаційне забезпечення управління запасами підприємств», яке містить інформацію, яку надає бухгалтерський облік, а також інформацію, створювану з застосуванням методів економічного аналізу. В даному випадку обліково-інформаційне забезпечення зводиться лише до формування обліково-аналітичної інформації, яка надається для потреб управлінського персоналу.

5. Інтегрований підхід - сукупність різних видів інформації та обліково-аналітичних процедур.

Вакун О.В. пропонує використовувати інтегрований підхід до розуміння сутності поняття «обліково-інформаційне забезпечення управління запасами підприємства», що передбачає його розгляд як сукупність різних видів обліково-аналітичної інформації, що утворюється в результаті функціонування обліково-аналітичної системи підприємства, так і процес функціонування даних систем, що складається із набору відповідних обліково-аналітичних процедур [8, с. 213].

Узагальнюючи всі вищенаведені підходи до визначення економічного змісту поняття «обліково-інформаційне забезпечення управління запасами підприємства» можна зробити висновок, що даний термін є багатоаспектним. З метою наукового обґрунтування економічного змісту поняття «обліково-інформаційне забезпечення процесу управління запасами підприємства» вважаємо за доцільне систематизувати принципи його організації (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 - Принципи організації обліково-інформаційного забезпечення управління запасами підприємства

№ п/п	Назва принципу	Характеристика
1	Синергії	Переваги, які отримує підприємство від вдалого поєднання обліково-аналітичної інформації, коли загальний ефект перевищує суму ефектів потенціалу цих елементів
2	Емерджентності	Завдяки взаємодії й поєднанню різних видів обліку та аналізу для досягнення єдиної мети забезпечується формулювання обґрунтованої, якісної, достовірної й комплексної обліково-аналітичної інформації
3	Комплексності	Реалізується через взаємодію інформаційних потоків бухгалтерського обліку й інформації, яка формується за допомогою методів аналізу
4	Безперервності взаємодії	Взаємозв'язок між системою бухгалтерського обліку та аналізу на підприємстві повинен бути безперервним з метою надання релевантної інформації для управління на різних рівнях
5	Ефективності	Затрати, понесені у процесі розробки, здійснення та впровадження обліково-інформаційного забезпечення повинні бути нижчими, ніж ефект, отриманий від прийняття управлінських рішень на основі отриманої інформації

Організація забезпечення підприємства повинна базувати на представлених в таблиці 1 принципах. Їх використання забезпечить відповідність обліково-інформаційного забезпечення особливостям здійснення господарської діяльності підприємства.

Отже, враховуючи виокремлені підходи до трактування змісту поняття «обліково-інформаційне забезпечення управління запасами підприємства», а також те, що наявні пропозиції щодо удосконалення понятійно-категоріального апарату не мають повної систематизації та уніфікації наукової теорії, пропонуємо застосовувати комплексний підхід до визначення сутності зазначеного поняття. Так, під терміном «обліково-інформаційне забезпечення управління запасами підприємства» пропонуємо розуміти систему обліково-аналітичної інформації та інформаційних потоків, а також процедур збору, підготовки, реєстрації, узагальнення, збереження, передачі, аналітичної обробки та процесу оцінки ефективності функціонування цілісної інформаційної системи щодо руху запасів підприємства.

Підбиваючи підсумки проведеного дослідження, зазначимо, що існування

постійної уваги науковців до визначення змісту поняття «обліково-інформаційне забезпечення процесу управління запасами підприємства» як економічної категорії зумовленою багатоаспективністю та необхідністю нового сутнісного наповнення зазначеного терміну.

Проаналізувавши характеристики даного поняття та існуючі підходи до його трактування, запропоновано наступне визначення економічного змісту поняття: «обліково-інформаційне забезпечення» - це система обліково-аналітичної інформації та інформаційних потоків, а також процедур збору, підготовки, реєстрації, узагальнення, збереження, передачі, аналітичної обробки та процесу оцінки ефективності функціонування цілісної інформаційної системи на підприємстві.

Отже, забезпечення стабільного та стійкого фінансового стану підприємства, збалансування інформаційних потоків в розрізі запитів зацікавлених користувачів, нейтралізація впливу внутрішніх та зовнішніх загроз розвитку підприємства, зниження рівня фінансового ризику в цілому неможливо без наявності дієвого та чітко організованого обліково-інформаційного забезпечення управління діяльністю підприємства.

1.2. Методика формування обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами підприємства

Необхідною умовою підтримання ефективності діяльності будь-якої галузі на високому рівні є постійна наявність частини оборотних активів у матеріальній формі (запасів). З одного боку, сформовані запаси забезпечують постійність, безперервність і ритмічність діяльності підприємства, гарантують його економічну безпеку, з іншого - запаси на рівні великих підприємств потребують великих капіталовкладень. Тому від організації і ведення обліку запасів залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансовий

стан, конкурентоспроможність на ринку та ефективність роботи підприємства загалом [16].

Для правильної організації обліку запасів на підприємстві перш за все необхідно дати відповідь на ряд запитань: коли, звідки, скільки і на яку суму надійшли запаси, як виконуються програми постачання; кому, коли і скільки відпущено запасів; як виконується програма виробничого споживання; який залишок по окремих видах запасів і як дотримуються встановлені ліміти тощо. Необхідними передумовами правильної організації обліку запасів є:

- раціональна організація складського господарства;
- наявність інструкції з обліку виробничих запасів;
- розробка номенклатури запасів;
- правильне групування (класифікація) запасів;
- розробка норм витрачання запасів [17].

Аналізуючи проблеми інформаційного забезпечення процесу управління запасами підприємства, слід зазначити, що вкрай важливо адаптувати облікову інформацію під цільову спрямованість стратегії, тобто забезпечити принцип адресності, коли інформація призначена конкретному користувачеві для виконання конкретного завдання, визначеного для досягнення поставленої мети. На цьому етапі проявляється так звана інформаційна криза - побічний продукт розвитку сучасної цивілізації, яка характеризується збільшенням ролі інформації і знань в житті суспільства, зростанням частки інфокомунікацій, інформаційних продуктів і послуг у валовому внутрішньому продукті, створенням глобального інформаційного простору, що забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей, їх доступ до світових інформаційних ресурсів [5].

Однією з актуальних характеристик обліково-інформаційного забезпечення на сучасному етапі є якість бухгалтерської інформації. Поділяємо думку С. Кузнєцової, що бухгалтерська інформація є якісною при відповідності таким ознакам, як: зрозумілість всіма користувачами при прийнятті відповідних управлінських рішень; доречність, основною вимогою якої є повна

відповідальність потребам користувачів; достовірність, яка дозволяє користувачам бути впевненими в реальності даних бухгалтерського обліку; зіставленість, яка дозволяє користувачам аналізувати отримані дані [37].

Вважаємо, що якість облікового забезпечення в першу чергу залежить від раціональної організації облікового процесу, заважає цьому на окремих підприємствах невідповідна організація праці працівників бухгалтерії, що перш за все пов'язано з відсутністю розроблених та затверджених на цих підприємствах положень про бухгалтерію з визначенням обов'язків, прав, відповідальності та взаємовідносин бухгалтерії з іншими підрозділами підприємства, а також посадових інструкцій головного бухгалтера та інших працівників бухгалтерії в яких повинні бути визначені не тільки обов'язки, права та відповідальність, але і кваліфікаційні вимоги до спеціалістів бухгалтерського обліку та перелік необхідних знань [16].

Якість облікової інформації в значній мірі залежить від якісної облікової політики, формування якої може відбуватися лише при об'єднанні різних сфер економічної діяльності суб'єктів господарювання. Можна погодитись з думкою П. Житного, що облікову політику доцільно формувати за такими етапами: організаційний – створення виконавчого органу та закріплення за його фахівцями обов'язків і повноважень; підготовчий – визначення тактичних і стратегічних напрямів діяльності та об'єктів обліку; дослідницький – вивчення зовнішніх умов і чинників, які впливають на господарську діяльність та на облікову політику; методологічний – вибір елементів облікової політики та розробка порядку інформаційного забезпечення процесу формування облікової політики; заключний – затвердження базисного та складання поточного розпорядчого документа про облікову політику, впровадження облікової політики та постійний контроль за її дотриманням [23].

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ст.5, р. II визначено, що підприємство самостійно визначає за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів облікову політику

підприємства [56].

Державне регулювання обліку в Україні при формуванні облікової політики вимагає дотримання вимог чинних нормативно-правових актів, тому у розпорядчому документі про облікову політику підприємства необхідно визначати застосування:

- методів оцінки вибуття запасів;
- періодичності визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів;
- порядку обліку (ідентифіковано чи загалом) і розподілу транспортно-заготівельних витрат;
- окремого субрахунку обліку транспортно-заготівельних витрат;
- методу обчислення резерву сумнівних боргів;
- порядку оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг;
- сегментів, пріоритетного виду сегмента, засад ціноутворення у внутрішньогосподарських розрахунках;
- переліку і складу змінних і постійних загальнопромислових витрат, бази їх розподілу;
- переліку і складу статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг);
- порогу суттєвості щодо окремих об'єктів обліку [57].

Проблемним питанням організації облікової політики є питання щодо внесення змін. Зміни в обліковій політиці можуть здійснюватись ретроспективно та перспективно. При ретроспективному відображенні змін в обліковій політиці, вплив змін здійснюється відносно подій і операцій минулих періодів від моменту їх виникнення, та відображається у звітності шляхом повторного подання порівняльної інформації про минулі звітні періоди. При перспективному відображенні змін облікова політика поширюється на події та операції що виникають після дати зміни облікової політики [3].

Вважаємо, що при внесенні змін в облікову політику, які стосуються

оборотних активів, у розпорядчому документі про облікову політику необхідно детально описувати порядок коригування показників.

Рівень якості інформації залежить від якості носіїв первинної, поточної та підсумкової інформації, чому сприяє раціональна організація методичного, технологічного та організаційного етапів обліку. Збільшення обсягів інформації, підвищення вимог щодо оперативності та якості її обробки, зростання інформаційного навантаження на управлінський персонал активізували проблему комплексної автоматизації управлінської діяльності на основі сучасних інформаційних технологій і засобів телекомунікації. Документальна фіксація інформації є обов'язковим елементом обліку, тому в сучасних умовах господарювання вирішенню зазначеної проблеми сприятиме впровадження електронного документообігу.

У сучасних умовах господарювання процес впровадження інформаційних технологій у бухгалтерський облік повинен бути забезпечений обов'язковою оцінкою його ефективності. Ефективність впровадження інформаційних технологій можна визначати як досягнення оптимального співвідношення витрати/результат під яким розуміють зіставлення економічного результату впровадження системи і витрат на придбання, налагодження, доробку, експлуатацію системи [16].

В умовах державного регулювання обліку в Україні якість обліково-інформаційного забезпечення управління запасами залежить від постійного моніторингу діючих законодавчих та нормативно-правових актів. Регулювання питань методології бухгалтерського обліку запасів забезпечується національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Управління запасами базується на зборі та систематизації внутрішньої інформації про фактичний стан запасів, швидкості їх реалізації, а також орієнтується на прогнозні показники обсягу реалізації запасів, використання матеріальних і фінансових ресурсів [71].

Якісна облікова інформація про наявність та рух запасів залежить від вирішення проблеми щодо визначення критеріїв визнання запасів, відповідно

до якого запаси визнаються активами, а саме якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена [16].

Одним із важливих аспектів організації запасів на підприємстві є формування облікової політики щодо запасів, оскільки вдало сформована облікова політика дає можливість формування та надання достовірної інформації для прийняття ефективних економічних рішень [38].

Формування облікової політики щодо запасів на підприємствах здійснюється на підставі Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» та Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів [45] (табл.1.2).

Таблиця 1.2 - Елементи облікової політики підприємства щодо запасів

Елементи облікової політики	Альтернативні варіанти обліку
Одиниця обліку запасів	- Найменування; - однорідна група (вид)
Метод обліку транспортно-заготівельних витрат	- Через пряме списання транспортно-заготівельних витрат до первісної вартості одиниці запасів, що придбаваються (у разі можливості точного розподілу (віднесення); - за середнім відсотком (при узагальненні суми транспортно-заготівельних витрат на окремому субрахунку та подальший їх розподіл)
Методи оцінки вибуття	- Ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; - середньозваженої собівартості; - собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); - нормативних витрат; - ціни продажу
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів	
База розподілу транспортно-заготівельних витрат, що прямо включаються до первісної вартості запасів	За кількісним критерієм: - вага; - об'єм; кількість місць; - одиниць; за вартісним критерієм: - ціна одиниці запасів
Періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів	Підприємство встановлює самостійно
Призначення та умови використання запасів	Підприємство встановлює самостійно

При формуванні облікової політики підприємство повинно передбачити у розпорядчому документі про облікову політику одиницю обліку запасів. Відповідно до чинного законодавства облік запасів можна вести за їх найменуваннями або однорідними групами (видами).

Наступним елементом облікової політики щодо запасів є метод обліку транспортно-заготівельних витрат. Відповідно до п. 9 П(С) БО 9 «Запаси», до транспортно-заготівельних витрат належать витрати на заготівлю запасів і оплата тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, уключаючи витрати на страхування ризиків транспортування запасів. Склад транспортно-заготівельних витрат для виробничого підприємства наведено у п. 20 Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості [45], а також Листі Міністерства фінансів України від 27.02.2003 р. № 053-2920 [40].

У процесі доставки запасів власним транспортом виникають витрати на перевезення власним транспортом, а саме: вартість паливно-мастильних матеріалів, витрачених власним автотранспортом на доставку запасів; зарплату водіїв, експедиторів, заготівників; єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄВС) із такої зарплати; амортизація транспорту, задіяного в перевезенні запасів та ін. [22].

Відповідно до Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості та Листа Міністерства фінансів України від 14.03.2005 р. № 3104200-30-10/3778, власні транспортні витрати на доставку запасів на підприємство включаються до складу транспортно-заготівельних витрат.

У П(С)БО 9 «Запаси» і у М(С)БО 2 «Запаси» порядок відображення транспортно-заготівельних витрат не залежить від того, чиїм транспортом перевозяться запаси. Відсутнє розмежування на «власні» та «сторонні» транспортно-заготівельних витрат у пп. 138.6 і 146.5 Податкового кодексу України [53].

Транспортно-заготівельні витрати можна або прямо включати до первісної вартості кожної конкретної одиниці запасів, або обліковувати на окремому субрахунку і збільшувати собівартість запасів, що вибули, за середнім відсотком.

При прямому включенні до первісної вартості конкретної одиниці запасів, транспортно-заготівельні витрати у періоді придбання запасів відразу при оприбуткуванні включаються до їх первісної вартості та відображаються на відповідних субрахунках обліку запасів. У п. 5.5 Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів зазначається, що цей варіант доцільно застосовувати в разі, якщо можна достовірно визначити суми витрат, які безпосередньо відносяться до придбаних запасів. При перевезенні запасів одного найменування це зробити просто, а при доставці запасів декількох найменувань виникає необхідність розподілити транспортно-заготівельні витрати між одиницями запасів. Нормативні документи не регламентують, які саме показники слід приймати за базу розподілу, тому підприємство має право вирішити це самостійно і передбачити у розпорядчому документі про облікову політику. Таким чином, підприємство на власний розсуд визначає, що розподіл транспортно-заготівельних витрат між найменуваннями запасів, які перевозяться, здійснюється за кількісним (вага, об'єм, кількість місць, одиниць) або вартісним критерієм (ціна одиниці запасів) [38].

Метод «узагальнення транспортно-заготівельних витрат на окремому субрахунку з подальшим розподілом за середнім відсотком» передбачає, що транспортно-заготівельні витрати обліковуються на окремому субрахунку та списуються лише в момент вибуття запасів, виходячи із середнього відсотка транспортно-заготівельних витрат. Отже, фактично транспортно-заготівельні витрати включаються не до первісної вартості кожної конкретної одиниці запасів, а до фактичної собівартості їх вибуття. Для обліку транспортно-заготівельних витрат рекомендовано використовувати субрахунок 289 «Транспортно-заготівельні витрати» у торгівлі, а у виробництві рекомендовано використовувати субрахунок 200 «Транспортно-заготівельні витрати на запаси»

з аналітикою в розрізі окремих груп запасів, або субрахунки другого порядку, наприклад, субрахунок 2011 «Транспортно-заготівельні витрати на сировину й матеріали». Зазначені рахунки доцільно включити до Робочого плану рахунків.

До конкретної групи запасів може бути застосовано тільки один метод обліку транспортно-заготівельних витрат, інакше пропорції розподілу не буде дотримано. Отже, якщо підприємство має намір визначати транспортно-заготівельні витрати стосовно одних найменувань або видів запасів за середнім відсотком, а інших - прямим підрахунком, то у розпорядчому документі про облікову політику треба передбачити розмежування зазначених груп запасів [38].

На практиці часто виникає ситуація, коли склад транспортно-заготівельних витрат у податковому та бухгалтерському обліку не збігається. Якщо підприємство платник податку на прибуток, здійснило придбання у фізичних осіб-підприємців, які є платниками єдиного податку, стосовно яких існує заборона на віднесення будь-яких послуг (у тому числі з доставки запасів) до податкових витрат (пп. 139.1.12 ПКУ), то такі витрати відображають лише у бухгалтерському обліку, але не визнають і не включають до витрати, що формують собівартість реалізованих запасів для потреб податкового обліку.

Вимогами П (С)БО 9 «Запаси» встановлено, що оцінка запасів здійснюється в трьох випадках: при надходженні, при списанні і на дату складання балансу. Відповідно до мети, яку ставить перед собою підприємство, здійснюється вибір оцінки виробничих запасів. Придбані (отримані) або вироблені запаси зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.

Первісною вартістю запасів, придбаних за плату, є собівартість запасів, яка складається з наступних фактичних витрат [24]:

- суми, які сплачують відповідно до договору постачальнику (продавцю);
- суми, які сплачують за інформаційні, посередницькі й інші подібні послуги у зв'язку з пошуком і придбанням запасів;
- суми ввізного мита;

- суми непрямих податків у зв'язку із придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству;

- витрати на заготівлю, вантажно-розвантажувальні роботи, транспортування запасів до місця їхнього використання, включаючи витрати на страхування ризиків транспортування запасів;

- інші витрати, безпосередньо пов'язані із придбанням запасів і доведенням їх до стану, у якому вони придатні для використання в запланованих цілях.

Не включаються в первісну вартість запасів, а відносяться до витрат того періоду, у якому вони були здійснені:

- наднормативні втрати й наднормативні втрати й недостачі запасів;

- відсотки за користування позиками; – витрати на збут;

- загальногосподарські й інші подібні витрати, безпосередньо не пов'язані із придбанням і доставкою запасів і приведенням їх у стан, у якому вони придатні для використання в запланованих цілях [17].

Під час відпуску запасів у виробництво, з виробництва, у продаж та в разі іншого вибуття оцінка їх здійснюється за одним із таких методів: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; середньозваженої собівартості; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); нормативних затрат; ціни продажу [38].

Оцінку відпущених запасів за ідентифікованою собівартістю може застосовувати підприємство, якщо запаси не замінюють один одного або відпускаються для виконання спеціальних замовлень і проектів, або їх первісна вартість визначена з ідентифікованої вартості (автомобілі, дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння тощо).

Метод оцінки за середньозваженою собівартістю запасів передбачає, що вибуття запасів можна оцінювати такими способами:

- 1) оцінка за щомісячною середньозваженою собівартістю проводиться щодо кожної одиниці запасів способом ділення сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного місяця і вартості одержаних у звітному місяці

запасів на сумарну кількість запасів на початок звітнього місяця і одержаних у звітньому місяці запасів;

2) оцінка за періодичною середньозваженою собівартістю запасів проводиться щодо кожної одиниці запасів способом ділення сумарної вартості залишку таких запасів на дату операції на сумарну кількість запасів на дату операції з їх вибуття [38].

Оцінка запасів за методом ФІФО базується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, у якій вони надходили на підприємство (відображені у бухгалтерському обліку), тобто запаси, які першими відпускаються у виробництво (продаж та інше вибуття), оцінюються за собівартістю перших за часом надходження запасів. Метод ФІФО виправдує себе в умовах незначної інфляції. Його застосування в умовах високої інфляції, яка спостерігається на сьогоднішній день, однозначно, спричинить завищення вартості матеріальних залишків, заниження собівартості готової продукції й завищення фінансового результату від реалізації. Даний метод доцільно застосовувати для швидкопсувних запасів для мінімізації збитків від їхнього псування [24].

Метод нормативних затрат полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін. Щоб забезпечити максимальне наближення нормативних затрат до фактичної норми затрат і ціни, необхідно регулярно у нормативній базі перевіряти і переглядати. Оцінка продукції за нормативними затратами коригується до фактичної виробничої собівартості [38]. Нормативний метод обліку витрат і калькулювання собівартості іноді використовується на промислових підприємствах зі складною технологією, що вимагає нормування. При цьому для забезпечення максимального наближення нормативних витрат до фактичних норми необхідно регулярно перевіряти й переглядати. Це ускладнює процес обліку [17].

Оцінка за цінами продажу заснована на застосуванні підприємствами

роздрібної торгівлі середнього процента торговельної націнки товарів. Цей метод можуть застосовувати (якщо застосування інших методів оцінки вибуття запасів не виправдано) підприємства, що мають значну і змінну номенклатуру товарів із приблизно однаковим рівнем торговельної націнки. Собівартість реалізованих товарів визначається як різниця між продажною (роздрібною) вартістю реалізованих товарів і сумою торговельної націнки на ці товари. Сума торговельної націнки на реалізовані товари визначається як добуток продажної (роздрібної) вартості реалізованих товарів і середнього відсотка торговельної націнки. Середній відсоток торговельної націнки визначається способом ділення суми залишку торговельних націнок на початок звітнього місяця і торговельних націнок у продажній вартості одержаних у звітньому місяці товарів на суму продажної (роздрібної) вартості залишку товарів на початок звітнього місяця та продажної (роздрібної) вартості одержаних у звітньому місяці товарів [38].

Так, метод ідентифікованої собівартості є незамінним, якщо на підприємстві використовують запаси високої вартості або такі, що не можуть бути взаємозамінні. Проте даний метод недоцільно застосовувати у разі наявності на підприємстві великої кількості запасів та значній різноманітності їх номенклатури.

Т. О. Олійник та І. С. Дем'яненко [48] переконані, що найбільш простим у застосуванні і дієвим для надання інформації в управлінських цілях є метод середньозваженої собівартості, котрий практично повністю виключає можливість маніпуляції обліковими записами. позицію К. І. Посиляєва та Ю. О. Крот підтримують, оскільки простота та доступність цього методу дозволяють широко застосовувати його на практиці. Водночас слід мати на увазі, що використання даного методу за умов щоденного надходження та використання виробничих запасів у великих обсягах (наприклад, на крупних промислових підприємствах) може бути неефективним і досить трудомістким [54]. Крім того, у процесі використання методу середньозваженої оцінки запасів виникають тоді труднощі, коли до бухгалтерії прибуткові документи надходять із

запізненням, коли всі розрахунки зі списання вже завершено і результати проведено за відповідними регістрами. Тому дуже важливо, щоб після закінчення звітного періоду всі дані про надходження були зібрані, а результати розрахунків - відкориговані останніми (в цьому періоді) списаннями [50].

Недолік методу ФІФО полягає у тому, що його застосування дозволяє зовнішнім чинникам економічного життя держави впливати на показник валового прибутку кожного окремо взятого підприємства. В умовах постійно зростаючих цін метод ФІФО дає найвищий показник валового прибутку. Звичайно, будь-яке підприємство в умовах загального зростання цін прагне підвищити ціни на свої товари, тоді під час застосування методу ФІФО до оцінки товарів під час вибуття показник валового прибутку, а також податок на прибуток буде завищеним [14]. Якщо ж спостерігається зниження цін, то показник валового прибутку внаслідок застосування методу ФІФО буде заниженим.

Метод нормативних затрат при оцінці вибуття запасів базується на застосуванні затверджених підприємством норм витрат на виробництво одиниці продукції (робіт, послуг). Норми розраховуються з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін. Щоб забезпечити максимальне наближення нормативних витрат до фактичних підприємство повинно регулярно аналізувати відхилення від норм і в разі необхідності переглядати встановлені норми. Оцінка готової продукції (робіт, послуг) за нормативними затратами на дату балансу коригується до фактичної виробничої собівартості.

Що стосується методу нормативних затрат і ціни продажу, перший застосовується винятково у промисловості, а використання другого є найбільш прийнятним у сфері роздрібною торгівлі [38].

Для відображення в бухгалтерському обліку виробничих запасів використовують рахунок 20 «Виробничі запаси» класу 2 «Запаси» плану рахунків бухгалтерського обліку України [11, с.23].

Рахунки цього класу призначені для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству предметів праці, що призначені для обробки, переробки, використання у виробництві і для господарських потреб, а також засобів праці, які підприємство включає до складу малоцінних та швидкозношуваних предметів.

Матеріальні цінності, що прийняті підприємством на відповідальне зберігання, переробку (давальницька сировина), комісію, обліковуються на рахунках класу 0 "Позабалансові рахунки".

Рахунок 20 «Виробничі запаси» призначено для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин, палива тощо[10, с.56].

За дебетом рахунку 20 «Виробничі запаси» відображаються надходження запасів на підприємство, їх дооцінка, за кредитом - витрачання на виробництво (експлуатацію, будівництво), переробку, відпуск на сторону, уцінка тощо.

Рахунок 20 має такі субрахунки (рис.1.1):

Рисунок 1.1 – Субрахунки до рахунку 20 «Виробничі запаси»

Деталізація субрахунків та їх призначення визначається відповідно до робочого плану рахунків, що розробляється на підприємстві в залежності від специфіки діяльності.

Облік виробничих запасів у бухгалтерії ведеться в кількісному та вартісному вираженні, у розрізі матеріально-відповідальних осіб, балансових рахунків, субрахунків та облікових груп на основі зданих первинних документів зі складів та підрозділів підприємства. Також здійснюється розрахунок і формування вихідної інформації регламентного, контрольного і довідкового характеру, виконується аналіз, прогноз, аудит і прийняття управлінських рішень у цілому по підприємству або структурному підрозділу [9, с. 94].

Структура документообігу повинна бути такою, щоб забезпечити вчасне надходження необхідної інформації як для обліку, так і для контролю й оперативного управління рухом виробничих запасів [13, с. 173].

Виробничі запаси, що надходять на підприємство, приймаються за кількістю та якістю.

Приймання запасів за кількістю - це визначення точної кількості запасів, що надійшли, та їх відповідності даним, які містяться у транспортних, супровідних і (або) розрахункових документах (пакувальні листи, накладні, рахунки тощо). Воно здійснюється, як правило, шляхом суцільного підрахунку одиниць, міри і маси запасів в даній партії (за винятком товарів у фабричній упаковці). Перевірка запасів може проводитися і вибірково.

Приймання виробничих запасів за якістю - це визначення їх якості за встановленим зразком, перевірка комплектності (наявності всіх предметів, які входять у даний комплект), відповідності тари, упаковки і маркування встановленим вимогам, а також даним супровідних документів (сертифікат якості, санітарний сертифікат або їх засвідчені копії тощо). Як правило, проводиться суцільна перевірка якості і комплектності товарів, однак, якщо договором передбачено, то можлива і вибіркова перевірка [35, с. 252].

Якщо в процесі приймання буде виявлена недостача виробничих

запасів, невідповідність якості, маркування, тари або упаковки вимогам стандартів, технічних умов, кресленням, зразкам (еталонам), договору або даним, вказаним у супровідних документах, то подальше приймання виробничих запасів призупиняється. Про виявлену нестачу і порушення якості продукції складається акт, який є юридичним документом для виставлення претензій постачальнику.

Для забезпечення своєчасного відображення господарських операцій в регістрах бухгалтерського обліку на підприємстві повинні бути чітко визначені терміни передачі первинних документів до бухгалтерії для відповідного їх оформлення.

Виробничі запаси є одними з найважливіших на підприємстві, тому й документальне оформлення надходження, наявності і витрачання зазначених ресурсів є досить відповідальним процесом, який повинен забезпечити необхідну інформацію як для обліку, так і для контролю та оперативного управління рухом матеріальних цінностей.

Так як на підприємстві залишаються все ще невирішеними питання щодо вдосконалення документації оперативного та аналітичного обліку виробничих запасів, особливо нагальною постає проблема автоматизації їх обліку. Вирішення цих питань полягає в розробці основних напрямів і конкретних рекомендацій з удосконалення методики обліку виробничих запасів, в їх оцінці при вибутті, методики проведення аналізу ефективного використання виробничих запасів, а також посиленні інформаційної та контрольної функцій обліку в управлінні виробництвом.

Таким чином, елементами облікової політики щодо запасів є: одиниця обліку запасів; методи обліку транспортно-заготівельних витрат; методи оцінки вибуття; база розподілу транспортно-заготівельних витрат, що прямо включаються до первісної вартості запасів; періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів; призначення та умови використання запасів.

1.3. Організація контролю запасів на підприємстві

Розвиток виробництва неможливий без виготовлення конкурентоспроможної продукції та її реалізації на внутрішніх і зовнішніх ринках збуту. Водночас необхідною передумовою здійснення виробничого процесу є наявність та використання значної кількості запасів, які становлять основу готових виробів [70, с. 84].

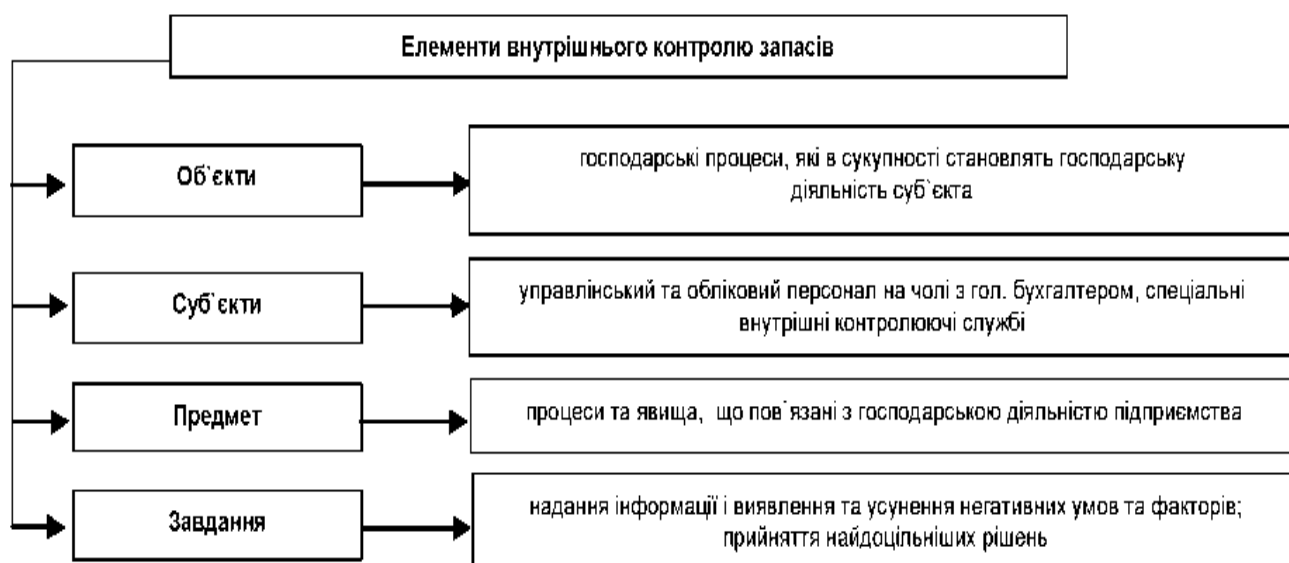
Запаси є невід'ємною частиною функціонування виробничого підприємства, оскільки забезпечують безперервне виготовлення продукції, а отже, економічну безпеку суб'єкта господарювання. Однак придбання ресурсів для виготовлення якісних товарів, надання послуг потребує вкладення значної кількості запасів, особливо на підприємствах із великою номенклатурою продукції.

Правильно організований внутрішньогосподарський контроль запасів на підприємстві дає змогу слідкувати за правомірним оприбуткуванням, відповідальним зберіганням, раціональним використанням товарних та сировинних запасів. А чітко визначена на документальному рівні система внутрішнього контролю запасів дасть змогу уникнути не тільки зайвих витрат, розкрадань, зловживань із боку посадових осіб, але і штрафів [4].

Організація системи внутрішнього контролю запасів у сучасних умовах господарювання є одним з актуальних питань, які й досі потребують подальшого наукового дослідження.

Внутрішній контроль забезпечує відповідність конкретного об'єкта прийнятим управлінським рішенням і спрямований на успішне досягнення поставленої мети. Основною його метою є об'єктивне вивчення фактичного стану справ у суб'єкта господарювання, виявлення та попередження тих чинників і умов, які негативно впливають на виконання прийнятих рішень і досягнення поставленої мети та доведення цієї інформації до органу управління [36, с. 135].

Елементи внутрішнього контролю були розглянуті Дікань Л.В. [4], їх можна систематизувати так, як показано на рис. 1.2.

Рисунок 1.2 - Елементи внутрішнього контролю запасів

Предметом контролю операцій із запасами є господарські процеси та операції, пов'язані з наявністю, рухом і використанням виробничих запасів, а також відносини, що виникають при цьому всередині підприємств і за їх межами.

Виходячи із цілей, яких необхідно досягнути контролеру при дослідженні операцій із запасами, формуються об'єкти контролю, а саме:

- 1) елементи облікової політики, що включають:
  - перелік витрат, що включаються до первісної вартості;
  - метод оцінки та списання виробничих запасів;
- 2) операції з обліку виробничих запасів;
- 3) записи в первинних документах, облікових регістрах та звітності;
- 4) інформація про порушення порядку ведення бухгалтерського обліку, недостачі, зловживання, які знайшли підтвердження в актах інвентаризації, перевірок, висновках аудиторів.

Суб'єктами внутрішнього контролю є:

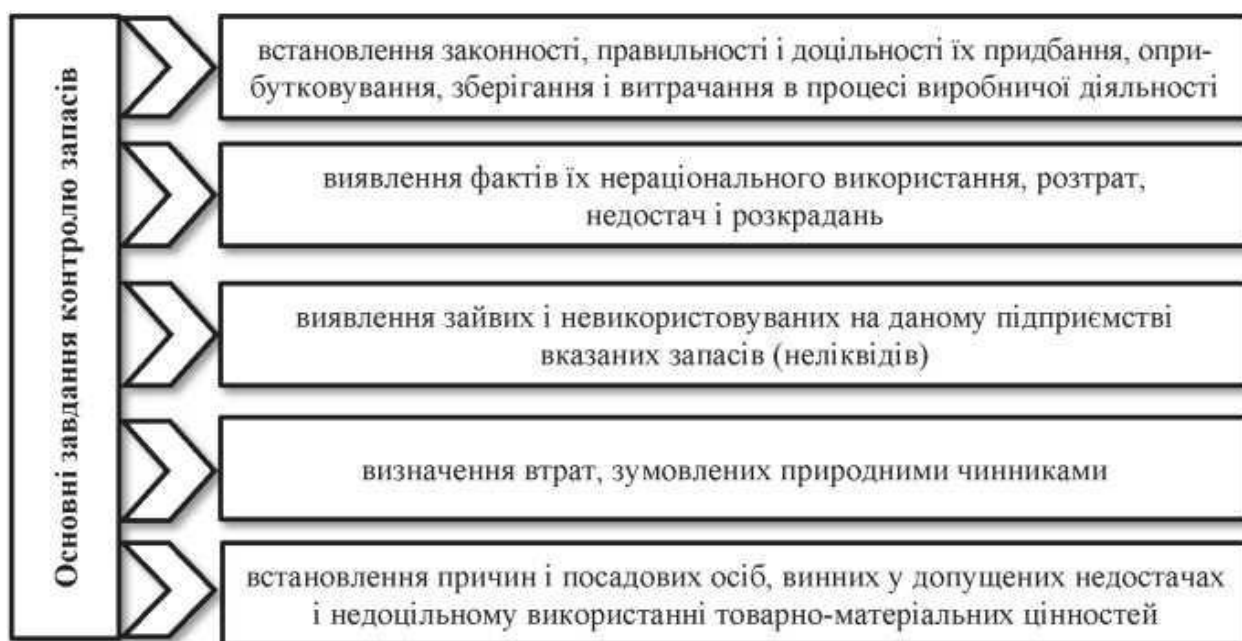
- управлінський персонал та спеціалісти, до функцій яких входить

попередній, поточний та подальший контроль;

- обліковий персонал на чолі з головним бухгалтером;
- спеціальні внутрішні контролюючі служби, які створені на підприємстві з метою проведення контролю (інвентаризаційна комісія) [6].

Відповідальність за розробку та практичне ведення системи внутрішнього контролю повинна покладатись на керівництво економічного суб'єкта. Саме від нього залежить, щоб система внутрішнього контролю відповідала розмірам і специфіці діяльності підприємства, функціонувала регулярно та ефективно.

Таким чином, внутрішній контроль на підприємствах повинен виконувати такі завдання (рис.1.3).

Рисунок 1.3 - Основні завдання контролю запасів на підприємстві

У системі управління внутрішньогосподарський контроль є не надзвичайним заходом, а невід'ємною частиною управління, тому що не можна здійснювати управління без систематичного контролю над матеріальними цінностями, їх раціональним використанням, операціями і процесами, пов'язаними з виробництвом та реалізацією продукції і сировини. Своєю чергою, внутрішньогосподарський контроль є системою постійного спостереження за ефективністю використання майна господарського суб'єкта,

законністю і доцільністю господарських операцій та процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей [42, с. 146].

Отже, внутрішній контроль запасів є невід’ємним складником діяльності підприємства, оскільки саме від нього будуть залежати робота підприємства у цілому, його витрати та доходи. Наведений порядок проведення внутрішнього контролю запасів у розрізі господарських процесів забезпечить ефективне функціонування господарської діяльності підприємства [4].

Проведення внутрішньогосподарського контролю запасів можна умовно поділити на чотири етапи (рис.1.4) [46, с. 55; 7, с. 17].

Рисунок 1.4 - Етапи внутрішнього контролю запасів на підприємстві

Джерело: складено автором на основі [5]

Під час здійснення внутрішнього контролю над придбанням запасів необхідно проконтролювати кожний із запропонованих елементів даного процесу, адже від вибору постачальника буде залежати якість придбаних запасів, а отже, якість виготовленої продукції.

Під час надходження запасів необхідно перевірити, чи були вони доставлені в строки, передбачені договором, чи відповідають вони кількісним та якісним характеристикам. Після оприбуткування запасів на склад

призначається матеріально-відповідальна особа для запобігання розкраданню. Визначаються її обов'язки, згідно з якими вона відповідає за збереження майна і в разі виявлення недостач бере на себе матеріальну відповідальність [4].

Інвентаризація на складах дає можливість виявити залишки або недостачу, а також упевнитися в дотриманні умов зберігання запасів. Це дає інформацію, відповідно до якої будуть прийматися нові управлінські рішення щодо внутрішнього контролю.

Під час здійснення наступного господарського процесу необхідно виконати низку певних контрольних дій, які забезпечать безперервний хід виробничого циклу.

Внутрішньогосподарському контролю властиві такі методичні прийоми, як органолептичні, розрахунково-аналітичні та документальні. Ця система методичних прийомів контролю конкретизується процедурами перевірки, пов'язаними з інвентаризацією матеріальних цінностей, контрольними замірами і контрольними запусками використання матеріалів на виробництво, суцільним і вибіркоким спостереженням та службовим розслідуванням [19, с. 12].

Першочерговими джерелами контролю запасів є:

- 1) договори, укладені між постачальником і споживачем;
- 2) первинні документи щодо обліку матеріальних цінностей;
- 3) інвентаризаційні описи;
- 4) книги складського обліку;
- 5) облікові реєстри;
- 6) Головна книга;
- 7) фінансова, оперативна та статистична звітність;
- 8) наказ про облікову політику підприємства.

Одним із найефективніших інструментів внутрішньогосподарського контролю запасів є інвентаризація. Під час перевірки проводиться суцільна чи вибіркова інвентаризація наявності запасів та перевіряється їх відповідність даним бухгалтерського обліку за складами або матеріально відповідальними

особами [4].

У разі виявлення документів, які викликають сумнів у їх достовірності, контролер проводить зустрічну перевірку (або запит) та робить звірку розрахунків. Вибірково перевіряється тотожність даних сальдових відомостей на перше число місяця за бухгалтерським обліком із відповідними даними складських карток. У разі встановлення розбіжностей проводиться поглиблена перевірка з установленням причин розбіжностей.

Контроль виробничих запасів є однією з найбільш складних ділянок облікової роботи. Так, наприклад, в обліку промислових організацій номенклатура матеріально-виробничих запасів обчислюється десятками тисяч найменувань. А інформація з обліку запасів становить більше 30% усієї інформації з управління виробництвом, тому організація контролю над рухом, збереженням і використанням запасів пов'язана з великими труднощами [33, с. 210].

Для того щоб перевірка виробничих запасів була найбільш ефективна, а контролерські процедури максимально точними, контролеру необхідно дослідити порушення і типові помилки в обліку запасів, що зустрічаються найбільш часто, й охарактеризувати їх.

Найбільш характерні помилки з обліку, документального оформлення запасів можна розглянути в табл. 1.2.

Для ефективнішого розроблення і впровадження системи внутрішнього контролю підприємство повинно обґрунтувати прийняте ним рішення. На ухвалення управлінських рішень впливає посилення ринкової конкуренції, потреба в необхідній інформації для потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів, взаємозалежність і взаємообумовленість зовнішнього і внутрішнього контролю, реорганізація підприємства для входження в ринок, конфлікт інтересів, спрямованість підприємства на отримання доходу, фінансова самостійність підприємства, ризик банкрутства, порушення режиму економії на підприємстві, необґрунтовані списання та ін. [69, с. 15].

Оцінюючи стан внутрішнього контролю на вітчизняних підприємствах,

можна стверджувати, що він незадовільний.

Таблиця 1.2 - Характерні помилки, які зустрічаються під час внутрішньогосподарського контролю запасів

№ п/п	Вид помилок	Зміст допущеної помилки
1.	Помилки під час обліку запасів	1) неправильно і несвоєчасно оформляються документи по приходу, витраті і руху виробничих запасів; 2) неукладені договори про матеріальну відповідальність із комірниками (матеріально відповідальними особами); 3) неправильно формується фактична собівартість виробничих запасів; 4) не ведеться аналітичний облік руху виробничих запасів в бухгалтерії; 5) нерегулярно проводиться звірка даних руху виробничих запасів у бухгалтерії і на складах організації; 6) порушення обов'язковості (або регулярності) проведення інвентаризації; 7) на складах зберігається велика кількість невикористовуваних виробничих запасів; 8) неправильно проводиться списання виробничих запасів за видами витрат (на основне виробництво, допоміжне виробництво, обслуговуючі господарства, непрямі витрати, витрати на продаж, фінансові результати та ін.); 9) під час списання виробничих запасів спосіб визначення фактичної собівартості відрізняється від установленого в обліковій політиці; 10) невірно ведеться облік ПДВ виробничих запасів; 11) інші порушення в оцінці, обліку та рух запасів
2.	Помилки під час документального оформлення операції, пов'язаної з використанням та рухом запасів	1) не оформляються бухгалтерські довідки під зниження вартості матеріальних цінностей; 2) не оформляються прибуткові накладні, виписані самою організацією - одержувачем цих цінностей; 3) відсутні довіреності на отримання товарно-матеріальних цінностей
3.	Помилки під час занесення інформації в реєстри бухгалтерського обліку	1) порушується відповідність синтетичних даних аналітичним у реєстрах бухгалтерського обліку; 2) не оформляються бухгалтерські довідки, тобто не дотримується вимога до обов'язковості всіх реквізитів первинних документів реєстрів бухгалтерського обліку

Найчастіше мають місце такі порушення:

- 1) зловживання службовим становищем;
- 2) невиконання або неякісне виконання службових обов'язків;
- 3) неправильна оцінка операцій із заготівлі, виробництва чи реалізації з погляду доцільності й економічності [4].

Основною причиною виникнення всіх проблем є те, що власники

підприємств, не розуміючи сутності, мети і завдань внутрішнього контролю, не приділяють належної уваги побудові ефективної системи його здійснення [79, с. 4].

Таким чином, налагоджена система внутрішнього контролю вимагає професійної підготовки висококваліфікованого спеціаліста, незалежності від керуючого апарату для неупередженого надання висновків і пропозицій, зацікавленості керівника у створенні контролюючого органу для збереження майна.

Підсумовуючі, можна зазначити, що найважливішим фактором забезпечення безперервного та постійного функціонування підприємства є наявність оборотних активів, а саме запасів.

Основною причиною неефективного менеджменту є відсутність налагодженої системи контролю, яка забезпечує захист майна власника від нерационального використання та розкрадання. Відсутність такої системи спричинена нерозумінням адміністративної ланки важливості створення контролюючого органу [4].

Для впорядкування і забезпечення чіткості етапів контролю слід зосередити увагу на можливостях розроблення положень про організацію контролю, зазначити елементи, що безпосередньо стосуються запасів підприємства і визначають методичні аспекти їх обліку в наказі про облікову політику. Саме за ефективною взаємодією всіх елементів організації внутрішнього контролю він досягне своєї головної мети - забезпечить достовірні дані в процесі бухгалтерського обліку запасів підприємства, повноту і своєчасність відображення господарських операцій в облікових регістрах та правильність ведення обліку відповідно до прийнятої облікової політики підприємства [4].

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА РІВНЯ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» (надалі Товариство) створено на добровільних засадах за рішенням засновників та діє відповідно до Цивільного та Господарського кодексів України, Закону України «Про акціонерні товариства», а також у відповідності до Статуту Товариства.

Реєстраційний номер підприємства: 32196083

71754, Запорізька обл, Токмацький р-н, с. Трудове, вул. Трудівська, 1

Кількість працівників: 83

Рік заснування: 1953

Ідентифікаційний номер: 321960808198

Галузі по КВЕД

– 08.11 добування піску та гравію

– 08.12 добування глини та каоліну

Основний напрямок діяльності підприємства полягає у виробництві гранітного щебеню наступних фракцій:

5x10; 10x20 і 20x40;

0,5 (відсів дроблення);

камінь бутовий.

За радіологічному випромінювання Продукція кар'єра відповідає 1-му класу використання і без обмежень може застосовуватися:

як заповнювач для монолітних бетонів;

в збірних залізобетонних конструкціях;

в дорожньому будівництві;

при благоустрої території, а також їх плануванні.

Сертифікована продукція відправляється по території України вагонними нормами, а також самовивозом.

Якість продукції контролює акредитована у ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» лабораторія. Всі фізико-технічні характеристики продукції, виробленої гранітним кар'єром, відповідають необхідним нормам і стандартам - ДСТУ БВ.2.7-71-98 (ГОСТ 8269,0-97 і ГОСТ 82690-97).

У 2015 році випуск нерудних матеріалів підприємством склав 197,7 тис. МЗ. У 2016 році він був збільшений більш ніж в 1,5 рази і склав 304,4 тис. МЗ. У тому ж році, з метою забезпечення діяльності підприємства, підтримання в належному стані робочого обладнання та нарощування виробничих потужностей, були прийняті наступні заходи:

придбання екскаватора ЕКГ-5У, гуркоти ПС-52 і автобуса ПА3-4234 АВС;

установка електронних автомобільних ваг;

розробка проекту реконструкції діючого дробильно-сортувального заводу ДСЗ (були частково замінені конвеєри, грохоти, дробарки).

Все це дозволило збільшити виробництво нерудних матеріалів в 2017-му році до 418 тис. м³.

Результативність діяльності ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» характеризується даними табл.2.1.

Таблиця 2.1 – Фінансові результати діяльності ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» протягом 2015-2016 рр.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	49780	41039
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(29055)	(23276)
Валовий: прибуток	2090	20725	17763
Інші операційні доходи	2120	146	7389

Продовження табл.2.1

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Адміністративні витрати	2130	(3004)	(2726)
Витрати на збут	2150	(25804)	(22828)
Інші операційні витрати	2180	(1987)	(2868)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	0	0
збиток	2195	(9924)	(3270)
збиток	2295	(9924)	(3296)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-3	-223
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	0	0
збиток	2355	(9927)	(3519)

Кількість розвіданих запасів граніту в щільному тілі (іншими словами, сировинна база кар'єра) налічує 18841,5 тис. м³.

Облік у бухгалтерії ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» представляє єдину комплексну систему, яка дозволяє формувати дані як про кількість запасів, що надійшли і використаних за кожним номенклатурним номером (кількісний облік на складі), так і про їх вартість (вартісний облік у бухгалтерії). При цьому необхідно забезпечити повну відповідність даних складського і бухгалтерського обліку. Періодична перевірка наявності такої відповідності є одним з елементів поточного контролю достовірності відображення даних і збереження запасів. Первинне спостереження, документи і документація відіграють вагомую роль в управлінні господарством: дають уявлення про фактичне становище господарських засобів; забезпечують плановість у роботі підприємства, контроль за наявністю і рухом господарських засобів; є юридичним доказом господарських операцій; використовуються не лише в процесах обліку, але і для ревізії, аналізу господарської діяльності, розробки проектів управлінських рішень.

Прийнята облікова політика Товариства застосовується послідовно для аналогічних операцій, інших подій та умов, якщо тільки конкретний МСФЗ

спеціально не вимагатиме або не дозволитиме розподіл статей за категоріями, для яких можуть підходити різні облікові політики. Зміни і доповнення до облікової політики Товариства можуть бути внесені виключно за наявності обставин, які регламентуються пунктом 14 IAS 8 "Облікова політика, зміни в облікових оцінках та помилки".

Відповідно до підпункту 8.1.1 пункту 8 Статуту Товариства річна фінансова звітність (річний звіт) товариства затверджується Загальними зборами товариства:

Річні Загальні збори Товариства проводяться не пізніше 30 квітня наступного за звітним роком.

Дата переходу Товариства на МСФЗ - 01.01.2012 року. Звітний період збігається з календарним роком, починається 1 січня і закінчується 31 грудня.

Проміжний період являє собою звітний фінансовий період - 3 місяці (квартал), що починаються 1 січня звітного року і закінчуються 31 березня, 30 червня, 30 вересня, 31 грудня відповідно.

Проміжний фінансовий звіт означає фінансовий звіт, що містить комплект повної фінансової звітності (відповідно до IAS 34 "Проміжна фінансова звітність") за проміжний період.

Товариство не має у складі компонентів, які б відповідали критеріям визнання операційними сегментами, як того вимагає пункт 5 IFRS 8 "Операційні сегменти", внаслідок чого інформація за сегментами у складі фінансової звітності не розкривається.

Прийняття рішення про суттєвість обліково-звітної інформації здійснюється у відповідності до вимог пунктів 7, 29-31 IAS 1 "Подання фінансової звітності", пункту 41-49 IAS 8 "Облікова політика, зміни в облікових оцінках та помилки", пункту 15 IAS 34 "Проміжна фінансова звітність". З метою дотримання вимог пунктів 41-49 IAS 8 "Облікова політика, зміни в облікових оцінках та помилки" суттєвою визнається помилка, вартісне значення якої складає 0,5 та більше відсотків від валюти балансу або за своїм характером може ввести в оману користувачів фінансової звітності.

Концептуальною основою фінансової звітності ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» за рік, що закінчився 31 грудня 2016 року, є Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) в редакції затвердженої Радою з Міжнародних стандартів фінансової звітності (Рада з МСФЗ). Також застосовані всі інтерпретації Комітету з інтерпретацій міжнародної фінансової звітності (IFRIC) обов'язкові для 2016-го фінансового року. Дана фінансова звітність була підготовлена виходячи з припущення безперервності діяльності, відповідно до якого реалізація активів і погашення зобов'язань відбувається в ході звичайної діяльності.

Фінансова звітність ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» є фінансовою звітністю загального призначення, яка має на меті задовольнити потреби користувачів, які не можуть вимагати складати звітність згідно з їхніми інформаційними потребами. Метою фінансової звітності є надання інформації про фінансовий стан, фінансові результати діяльності та грошові потоки ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр», яка є корисною для широкого кола користувачів при прийнятті ними економічних рішень.

Підприємство визнає матеріальний об'єкт основним засобом, якщо він утримується з метою використання його у процесі своєї діяльності, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) більше одного року та вартість яких більше 6000 грн. Основні засоби оцінюються за їх собівартістю з вирахуванням накопиченої амортизації та накопичених збитків від зменшення корисності. Нарахування амортизації основних засобів у бухгалтерському обліку проводиться за прямолінійним методом, передбаченим п. 62 МСБО 16 «Основні засоби».

Нематеріальні активи оцінюються за собівартістю за вирахуванням будь-якої накопиченої амортизації. Амортизація нематеріальних активів здійснюється із застосуванням прямолінійного методу, передбаченим п.8 МСБО 38 «Нематеріальні активи».

Визнання та первісна оцінка запасів ведеться за собівартістю у відповідності до вимог МСБО 2 «Запаси». При вибутті запасів (матеріалів,

палива, комплектуючих виробів) і при видачі в виробництво або іншому вибутті оцінка їх здійснюється за методом собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО).

Синтетичний облік придбаних виробничих запасів на рахунку 20 «Виробничі запаси» та його субрахунках обліковують за фактичною собівартістю їх придбання (заготівлі), яка включає: покупну вартість і транспортно-заготівельні витрати (витрати по транспортуванню, навантаженню, розвантаженню, доставці до складів підприємства, включаючи націнки постачальницьких і посередницьких організацій, вартість послуг товарних бірж і брокерських контор, мито і митні збори тощо). Ця собівартість виявляється, як правило, тільки наприкінці місяця - після відображення всіх заготівельних операцій і розподілу їх між окремими видами запасів. Документи ж на оприбуткування і списання витрачених виробничих запасів, що надходять до бухгалтерії, вимагають їх систематичного опрацювання і відображення в облікових регістрах, що неможливо робити без попередньої оцінки матеріалів. Тому аналітичний облік виробничих запасів протягом місяця ведуть за прийнятими обліковими цінами: покупними (з відокремленим обліком транспортно-заготівельних витрат) або за розрахунково-плановою собівартістю (з відокремленим обліком відхилення від фактичної собівартості).

Наприкінці місяця вартість використаних у виробництві запасів і списаних за обліковими цінами, а також вартість залишку виробничих запасів на складах коригують до фактичної собівартості (шляхом списання транспортно-заготівельних витрат або відхилення планової собівартості запасів від фактичної).

Відображення в бухгалтерському обліку надходження виробничих запасів здійснюється в залежності від шляхів надходження, а саме:

- придбання за грошові кошти від постачальників;
- виготовлення власними силами;
- як внесок до статутного капіталу іншого підприємства;
- безоплатне отримання виробничих запасів;

- в результаті обміну на подібні та неподібні виробничі запаси;
- інші надходження виробничих запасів.

Інвентаризація виробничих запасів підприємства проводиться раз на рік в обов'язковому порядку перед складанням фінансової звітності. У всіх інших випадках інвентаризація проводиться за наказом керівника та підписанням наказу про проведення інвентаризації.

2.2. Діагностика рівня обліково-інформаційного забезпечення управління запасами підприємства

Успішна діяльність підприємств базується на інформації про наявність засобів, витрат матеріалів, праці, використання устаткування, собівартості продукції. Відповідно до п. 2.1 Положення [5], первинні документи - письмові свідчення, які фіксують і підтверджують господарські операції, включаючи розпорядження і дозволи керівника на їх проведення. У п. 2 ст. 9 Закону України (ЗУ) [6], крім «первинних» виділяють ще «зведені облікові документи». Але, ні визначення, ні пояснення про термін «зведені облікові документи» в цьому Законі не дано. На практиці до них відносяться авансовий звіт, на якому узагальнюється інформація про використання засобів підзвітною особою; опис інвентарних карток з обліку основних засобів; журнал реєстрації доручень. Проте, за функціональним характером ці документи можна ототожнювати з «первинними документами».

Інформація щодо надходження, руху та вибуття виробничих запасів має обов'язкове відображення в первинних документах. Згідно законодавства України для забезпечення первинного обліку виробничих запасів передбачені типові форми первинних документів (табл. 2.2).

Форми первинного обліку запасів на підприємствах затверджені наказом Міністерства статистики України №193 від 21.06.96.

На даному підприємстві облік запасів ведеться в аналітичному розрізі з відображенням кількості кожної облікової одиниці запасів, яка визначається за видом натурального вимірника (одиниці, літри) та величиною (кг, тонни).

Таблиця 2.2 - Типові форми первинних документів для обліку запасів

Типова форма	Назва документу	Примітки
№8630401040	Рахунок-фактура, платіжна вимога-доручення	Використовуються для розрахунків між постачальниками та покупцями за відвантажені (відпущені) товари.
М-1	Журнал обліку надходження вантажів	Застосовується для реєстрації транспортних документів, пов'язаних з отриманням вантажів та оприбуткуванням їх на складі підприємства
М-3.М-4	Прибутковий ордер	Використовується на складі, заповнюється в день - надходження ТМЦ при відсутності розбіжностей з документами постачальника, при оприбуткуванні цінностей з переробки
М-5, М-6	Товарно-транспортна накладна	Призначена для обліку поставок ТМЦ та розрахунків за їх перевезення автомобільним транспортом. Використовується для якісного та кількісного приймання ТМЦ
М-7	Акт про приймання матеріалів	Застосовується при прийнятті ТМЦ, якщо є розбіжності з документами постачальника, або коли виробничі запаси надійшли без документів. Використовується для обліку надходження ТМЦ і для направлення листа-претензії постачальнику
М-8, М-8а, М-9, М-9а	Лімітно-забірна картка	Використовується для систематичного відпуску у виробництво лімітованих матеріалів, а також для поточного контролю за дотриманням встановлених лімітів їх відпуску. Зазначається місячний ліміт відпуску даному цеху
М-10, М-10а, М-11	Накладна-вимога	Використовується для разового відпуску матеріальних цінностей всередині підприємства
М-12	Картка складського обліку	Використовується для обліку виробничих запасів на складі
М-13	Накладна на внутрішнє переміщення	Використовується для обліку руху виробничих запасів всередині підприємства
М-14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі	Використовується для взаємозв'язку складського та бухгалтерського обліку
М-15	Накладні на відпуск ТМЦ на сторону	Застосовується для оформлення відпуску матеріалів виробничим одиницям, об'єднанням або стороннім організаціям

Продовження табл.2.2

Типова форма	Назва документа	Примітки
М-18	Довідка про відхилення фактичного залишку матеріаль-	Складається завскладом (комірником) у разі виявлення відхилень фактичного
М-26	Журнал обліку виданих довіреностей	Призначений для реєстрації виданих довіреностей та розписки в їх отриманні

Для різних видів запасів використовуються різні натуральні вимірники (наприклад, спирт вимірюється в декалітрах або кілограмах). Визначається один вид натурального вимірника і використовується для обліку даного виду запасів за кожною господарською операцією. У разі надходження спирту від постачальників у кілограмах, а на даному підприємстві він обліковується в декалітрах, кількість спирту перераховується з кілограмів у декалітри за встановленими коефіцієнтами переведення.

Для тих натуральних вимірників, які не мають встановленого коефіцієнта перерахунку, змінювати натуральний вимірник запасів, що відображались в іншому натуральному вимірнику не можна. Поряд з натуральним показником для обліку запасів застосовується також і вартісний вимірник.

Документи на відпуск запасів групуються за складами, цехами. Основна частина документів для відображення інформації про рух запасів фіксується на складі підприємства. Перевірка і правильність оформлення документів за типами господарських операцій здійснюється в бухгалтерії підприємства. Запаси, які прибули на склад, перевіряються на відповідність асортименту, кількості, якості. У лабораторіях цеху кондитерського підприємства для контролю якості сиропів, начинки, карамелевої маси, напівфабрикатів використовуються журнали (ф. № П-72К, ф. № П-74К). Проте, якщо запаси не відповідають якості і кількості даним супроводжувальних документів, складається акт приймання запасів за участю матеріально відповідальної особи та представника постачальника.

Серед запасів ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» найбільшу питому вагу займають матеріали, запасні частини, паливо, МШП та відходи.

Запаси прибувають на підприємство згідно з укладеними договорами на купівлю-продаж запасів. У договорах визначаються умови їх придбання, порядок розрахунків, відповідальність сторін, додається також перелік іншої необхідної документації. Постачальником виписується рахунок-фактура на оплату запасів. Рахунок-фактура - рахунок, що виписується продавцем на ім'я покупця та підтверджує фактичне постачання запасів та їх вартість. Виписується рахунок-фактура після закінчення приймання запасів покупцем. Документ містить перелік операцій з продажу запасів, включаючи кількість одиниць, ціну за одиницю, загальну ціну, умови продажу, спосіб доставки. Водночас, крім основної функції платіжного документа рахунок-фактуру, на нашу думку, можна використовувати як накладну, що направляється з запасами. Виписаний на спеціальному бланку рахунок-фактура, може слугувати також сертифікатом походження запасів. Підкреслимо, що комерційний рахунок-фактура оформляється продавцем за стандартною формою і видається покупцю. Вважаємо, що попередній чи тимчасовий рахунок-фактура доцільно видавати за умови, якщо остаточні умови здійснення операції до моменту відвантаження невідомі чи умовами передбачається можлива відмова покупця від даної партії запасів. Остаточний рахунок оформляється для уточнення загальної суми операції і видається на підставі вже попередньо оформлених документів. Підприємству-постачальнику дозволяється використовувати власний варіант рахунку-фактури. Згідно з вимогами Мінфіну [7], рахунок-фактура не достатньою мірою відповідає вимогам, які висуваються до облікових первинних документів, оскільки форма рахунку-фактури не належить до типових форм, затверджених Держкомстатом. Вважаємо даний підхід необґрунтованим, оскільки в ЗУ [6] чітко визначено, що документ визнається первинним, якщо в ньому вказані усі обов'язкові реквізити, передбачені п. 2 ст. 9 цього закону. Оскільки рахунок-фактура - спрощений варіант договору, в ньому не завжди детально дотримуються важливих для обох сторін умов (наприклад, штрафні санкції, умови поставки). Тому при виникненні суперечних ситуацій буде складно довести правомірність своїх дій

у судовому порядку. Виходячи з викладеного матеріалу, нами пропонується врахувати перелічені зауваження та затвердити єдину типову форму рахунку-фактури, яка буде об'єднувати в одному бланку рахунок-фактуру і договір на придбання запасів. Первинним документом, що виписується передавальною стороною і слугує підставою для оприбутковування матеріалів є товарно-транспортна накладна (ТТН).

Так, ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» отримано матеріали від постачальника (згідно придбутковому ордеру №1113 від 14.11.2017 р.) на суму 2727,08 грн., в т.ч. ПДВ – 454,51 грн. При доставці матеріалів підприємство скористалося послугами транспортної організації «АСПЕКТ». Витрати на транспортування – 120,00 грн., в т.ч. ПДВ 20,00 грн. грн.

Відображення в бухгалтерському обліку придбання виробничих запасів за грошові кошти розглянемо на конкретній ситуації (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 - Відображення в бухгалтерському обліку матеріалів, придбаних за кошти

№ п/п	Зміст операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Оприбутковано виробничі запаси	20	631	2272,57
2	Відображена сума сплаченого ПДВ	644	631	454,51
3	Відображена сума податкового кредиту з ПДВ	641	644	454,51
4	Сплачено рахунок постачальника	631	311	2727,08
5	Відображена сума ТЗВ	20	631	50,00
6	Відображена сума сплаченого ПДВ	644	631	20,00
7	Відображена сума податкового кредиту з ПДВ	641	644	20,00
8	Сплачено за транспортні послуги	631	311	120,00

Придбання палива здійснюється на підприємстві і через підзвітних осіб. Водію видано з каси під звіт 1000 грн. Згідно з авансовим звітом підзвітною особою на АЗС було придбано паливно-мастильні матеріали на суму 750 грн., у т.ч. ПДВ – 125 грн. Придбані паливно-мастильні матеріали повністю спожито вантажним автомобілем, що використовується для забезпечення збуту продукції (табл.2.4).

На підприємствах для обліку руху запасів використовується «Накладна на відпуск матеріалів» (ф. № П-8К). Отже, на основі показників внутрішніх накладних можна визначити матеріальну складову витрат. Витрати запасів за зміну обчислюються таким чином: залишок на початок зміни, плюс надходження за зміну, мінус витрати в інші цехи, мінус залишок на кінець зміни.

Таблиця 2.4 - Бухгалтерський облік придбання матеріалів підзвітною особою

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	З каси підприємства кошти в національній, валюті	375	301	1400,00
2	На підставі авансового звіту оприбутковано матеріали за вартістю без ПДВ	203	372	1000,00
3	Визначено суму податкового кредиту з ПДВ за операцією	641	372	200,00
4	Списано вартість використаних матеріалів на підставі подорожніх листів	93	203	1000,00
5	Повернення невикористаної підзвітної суми до каси	301	372	200,00

При цьому підраховуються витрати матеріалів у кожній зміні. Проте в аналітичній відомості не показується вихід продукції з використовуваних у виробництві запасів. Обчислити кількість використаних матеріалів можливо лише у разі, коли вони будуть надходити у виробництво на початку зміни, повністю використовуватимуться у зміні та готовою продукцією прибуватимуть на склад. Однак на практиці такого, як правило, зробити неможливо. Зауважимо, що не оформлюються прибутковими документами запаси, які підлягають лабораторним дослідженням і технічній експертизі.

Основні бухгалтерські проведення пов'язані з вибуттям виробничих запасів на виробництво та на потреби підприємства відображено в таблиці 2.5.

Записи у прибуткових ордерах необхідно порівнювати з платіжними документами, рахунками-фактурами, ТТН. Проте, якщо відпуск матеріалів, не використаних у виробництві, здійснюється з використанням лімітно-забірної

картки (ф.№ М-8), оприбутковуюються вони на склад також за лімітно-забірною картою.

Таблиця 2.5 - Відображення в бухгалтерському обліку вибуття матеріалів

№ п/п	Зміст операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Відпущено матеріалів для: - виробництва продукції ;	23	20	2320,56
2	- виправлення браку;	24	20	1356,21
3	- загальновиробничих потреб;	91	20	148,11
4	- загальногосподарських потреб;	92	20	1103,33
5	- забезпечення збуту продукції;	93	20	428,45
6	- на дослідження та розробки;	941	20	793,39

Підкреслимо, що сама назва лімітно-забірної картки вказує на виконувани нею функції: дає змогу враховувати кількість відпущених у виробництво запасів та одночасно здійснювати контроль за дотриманням норм витрат. Оскільки лімітні картки ведуться за кожним номенклатурним номером запасів, отже, це зумовлює використання значної кількості первинних облікових документів. Для запобігання зазначених недоліків у ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» використовуються картки складського обліку. У картках складського обліку, крім звичайних реквізитів вказуються також місячні ліміти відпуску запасів. Зауважимо, що лімітні картки не завжди раціональні для контролю за дотриманням встановлених норм відпущення запасів. Це можливо лише за умови, коли цех отримує запаси відповідно до виробничого плану, кількість відпущених матеріалів і витрати відповідають нормам. Лімітні картки втрачають свою вагомість при постійній заміні матеріалів. Для документування витрат матеріалів у ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» використовується удосконалена удосконалену форму лімітно-забірної картки з наступними реквізитами: «Вміщення корисної речовини» (крохмалистість), «Якість сировини, що відпускається» (сортність). Після завершення приймання матеріалів комірник переносить дані фактичної кількості придбаних матеріалів з первинних документів у картку складського обліку матеріалів (ф. № М-12).

Протягом місяця лімітно-забірні картки зберігаються разом з відповідними картками складського обліку. Після закінчення місяця картки складського обліку матеріалів одночасно з іншими прибутково-видатковими документами здаються в бухгалтерію. У бухгалтерії перевіряється правильність записів і залишки запасів у картках за минулий місяць, відкриваються картки на наступний місяць, заповнюється титульна частина та переносяться залишки запасів на перше число наступного місяця.

Що стосується обліку запасних частин, то слід зазначити, що в ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» для обліку шин відкрито субрахунок 2071 «Шини» з такими субрахунками:

- 20711 «Шини на складі»,
- 20712 «Шини в експлуатації»,
- 20713 «Шини, передані в ремонт (на відновлення)»,
- 20714 «Шини на складі відновлені»,
- 20715 «Шини в експлуатації відновлені».

Для обліку акумуляторів відкрито субрахунок 2072 «Акумуляторні батареї» із такими субрахунками:

- 20721 «АБ на складі»;
- 20722 «АБ в експлуатації»;
- 20723 «АБ, передані на відновлення (ремонт)».

Говорячи про облік шин та акумуляторних батарей, першочергово слід звернути увагу на те, що кожна з груп запасних частин має свій порядок відображення в обліку. Зокрема, Правила експлуатації та списання шин і акумуляторних батарей (далі - АК) регламентуються Нормами №488. Передбачається, що шина буде використовуватися підприємством до закінчення її ресурсу - фактичного сумарного пробігу в кілометрах (мотогодинах) з початку її експлуатації до граничного зносу.

Базові значення норм середнього ресурсу для різних видів шин приведені в Додатках 1, 2 до Норм №488. Але й тут, згідно з п. 3.8 Норм №488, якщо виробник шин встановив, наприклад, в договорі купівлі-продажу або в

експлуатаційній документації інші норми середнього ресурсу або відповідні гарантії для конкретних конструкцій пневматичних шин та/або КТЗ в певних умовах їх експлуатації, то застосовують норми виробника.

Шина підлягає списанню, якщо її середній (відкоригований) ресурс (п. 3.2, 7.3 Норм №488):

– вироблений і висота малюнка протектора досягла встановленої граничної величини. Граничні значення висоти рисунка протектора пневматичних шин КТЗ наведено в додатку 6 до Норм №488;

– не вироблений, але виникли ушкодження, які не дозволяють подальшу експлуатацію такої шини і не підлягає ремонту.

Облік шин (АБ) на складі ведеться в Картці складського обліку матеріалів типової форми № М-12, а видача зі складу в експлуатацію та їх повернення супроводжуються складанням Накладної-вимоги типової форми № М-11. Обидві форми затверджені Наказом № 193. Крім того, поточні експлуатаційні характеристики кожної шини та АБ наводяться: для шин – у Картці обліку пробігу (наробітку) пневматичної шини (далі – Картка шини) за формою додатка 5 до Норм № 488; для АБ – у Картці обліку наробітку та відстеження обороту АБ (далі – Картка АБ) за формою додатка 12 до Правил № 795. У Картці шини відображається фактичний пробіг і технічний стан шини на дату її установлення на КТЗ, дати установлення на КТЗ і зняття із КТЗ, загальна величина фактичного пробігу шини, залишкова висота рисунка протектора, а також причини вилучення шини з експлуатації. Зазначимо, що значення залишкової висоти рисунка протектора наводиться в Картці шини при встановленні/знятті шини із КТЗ, виконанні сезонного обслуговування, а також щомісяця, у разі потреби. При списанні шини в Картці шини наводиться висновок комісії про подальшу її долю – відновлення зношеного протектора, ремонт або переробка (утилізація) і т. д. У Картці АБ відображаються дані про АБ і КТЗ, у складі якого використовується АБ, про фактичний виробіток АБ (поквартально, за рік і з початку експлуатації). На звороті Картки АБ наводиться висновок комісії про технічний стан АБ і заходи, яких слід ужити

щодо такої АБ – списати, оформити претензію виготовлювачу, відремонтувати, установити тимчасову норму середнього ресурсу, утилізувати і т. д. Зазначимо, що Картки шин (АБ) відкриваються і на шини (АБ), які обліковуються як ОЗ у складі автомобіля [77].

У картці обліку щомісяця відображаються дані про наробіток шини, її технічного стану, зазначається сумарний пробіг до списання та інформація про подальше використання (відновлення зношеного протектора, ремонт або її переробка). При цьому картка виконує також функцію акта списання. Картку підписують члени комісії з питань втрати пневматичними шинами споживчих якостей [27].

Якщо ж шини придбані на складі авто, й за документами не прослідковується їх окрема ціна, тоді такі активи не є окремим об'єктом (одиницею) обліку. В цьому випадку при придбанні КТС, до складу загальної вартості якого входить, наприклад, запасний комплект шин, останні, так само як і шини на колесах такого транспортного засобу, включаються у вартість цього КТС як об'єкта ОЗ (для використання в господарській діяльності). Тоді комплект шин - це елемент первісної вартості КТЗ згідно з п. 8 П(С)БО 7 та Інструкції №291, що враховується на субрахунку 105 «Транспортні засоби».

Передання шин в експлуатацію (тобто заміну старої шини на нову) в ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» оформляється первинним документом — Накладною-вимогою на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів (типова форма №М-11). Крім цього, не забуваймо й про оформлення в Картки обліку пробігу (наробітку) пневматичної шини. Форму цього документа наведено в додатку 5 до п. 7.1 Норм №488.

Якщо шини придбаваються і прибуткуються окремо, то зазначимо, що тут можливо два підходи відображення такої операції в обліку.

Підхід 1. Зміна шин відбувається на аналітичних рахунках. Для обліку шин до субрахунку 207 відкривають субрахунок третього порядку 2071, на якому для обліку шин на зберіганні і в обороті відкривають окремі субрахунки четвертого порядку, наприклад 20711 «Шини на зберіганні» та 20712 «Шини в

обороті». Тоді всі переміщення відображають не тільки в Картці обліку пробігу, а й у бухгалтерському обліку – на відповідних субрахунках. Адже, згідно з [п. 24 П\(С\)БО 9](#) запаси повинні відображатися в бухобліку за найменшою із двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. Втім, оскільки обмін запасів відображається за їх первісною вартістю, то виходить, що вартість активів в обліку підприємства є дещо завищеною, адже при експлуатації шин їх вартість знижується. Втім, вважаємо, що таке викривлення даних фінзвітності не є суттєвим, якщо вартість шин не є істотною у порівнянні з вартістю інших активів підприємства [27].

Однак при такому підході підприємство на рахунках бухобліку може відстежити наявність та оборот шин.

Так, у зв'язку із настанням холодів підприємство звернулося до СТО для заміни літніх шин на зимові на усіх машинах, що займаються перевезенням продуктів. Вартість послуги із заміни 1200 грн з ПДВ.

Зимові шини СТО надало підприємство, яке придбало їх окремо від автівок того року, первісна вартість яких складає 8000 грн, а первісна вартість літніх - 6000 грн.

Підприємство користується підходом 1 - зміна шин на аналітичних рахунках.

Таблиця 2.6 - Облік витрат на заміну шин за першим підходом

№ п/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн	Коригування фінрезультату до оподаткування	
		Д-т	К-т		Збільшення	Зменшення
1.	Відображено послуги із заміни шин	93	631	1000	-	-
2.	Відображено ПК з ПДВ	641	631	200	-	-
3.	Установлено зимові шини на авто	20712	20711	8000	-	-
4.	Надійшли на склад літні шини, зняті з автомобіля	20711	20712	6000	-	-

Підхід 2. При передачі шин в експлуатацію виникають витрати наслідок списання (Дт 23, 91–93 – Кт 207), а при отриманні їх назад – дохід внаслідок

оприбуткування (Дт 207 – Кт 719). Тут вже норма [п. 24 П\(С\)БО 9](#) працює: запаси оприбутковуються на баланс за чистою вартістю реалізації. При наступній передачі шин в експлуатацію їх вартість знову списується з балансу, а потім знову оприбутковується [27].

Так, у зв'язку із настанням холодів підприємство звернулося до СТО для заміни літніх шин на зимові на усіх машинах, що займаються перевезенням продуктів. Вартість послуги із заміни 1200 грн з ПДВ.

Зимові шини СТО надало підприємство, яке придбало їх окремо від автівок того року, первісна вартість яких складає 8000 грн, а первісна вартість літніх - 6000 грн, а вартість їх реалізації 4800 грн.

Підприємство користується підходом 2 – списання та оприбуткування запасів.

Таблиця 2.7 - Облік витрат на заміну шин за другим підходом

№ п/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн	Коригування фінрезультату до оподаткування	
		Д-т	К-т		Збільшення	Зменшення
1.	Відображено послуги із заміни шин	93	631	1000	-	-
2.	Відображено ПК з ПДВ	641	631	200	-	-
3.	Установлено зимові шини на авто	93	207	8000	-	-
4.	Надійшли на склад літні шини, зняті з автомобіля	207	719	4800	-	-

Обравши той чи інший підхід щодо відображення заміни шин, в ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» здійснюються відповідні записи в наказі про облікову політику [27].

Щодо списання шин слід зазначити, що Шина підлягає списанню, якщо її середній (відкоригований) ресурс (п. 3.2, 7.3 Норм № 488): вироблений і висота рисунка протектора досягла встановленої граничної величини. Граничні значення висоти рисунка протектора пневматичних шин КТЗ наведено в додатку 6 до Норм № 488. При цьому якщо шина експлуатується в міжнародних перевезеннях, орієнтуються на граничне значення висоти рисунка

протектора, установлене законодавством країни, де експлуатується шина. Якщо даний показник не досяг граничної величини, то допускається подальша експлуатація шини за умови відповідності її технічного стану іншим вимогам законодавства (п. 7.2 Норм № 488). Зокрема, для України це Правила № 1306; не вироблений, але виникли пошкодження, які не дозволяють подальшу експлуатацію такої шини і не підлягають ремонту.

Порядок списання шин залежить від того для яких функцій в подальшому вони будуть використовуватись.

По-перше, шини можуть використовуватися на підприємстві для виконання начебто не властивої їм функції, скажімо, облаштування клумб. У такому разі шини ще використовуватимуться для отримання економічних вигод, тому їх слід оприбуткувати: Дт 209 Кт 719. Втім, вважаємо, що у такому разі буде виникати питання зі сплатою екоподатку (про це далі). Тому краще утримуватися використовувати шини й надалі у своїй госпдіяльності.

По-друге, шини можуть бути передані за плату спеціалізованому підприємству як вторинна сировина. У такому разі вони також оприбутковуються на баланс: Дт 209 Кт 719 за чистою вартістю реалізації ([п. 2.13 Методрекомедацій № 2](#)) [44]. Продаж таких шин відображається у бухгалтерському обліку в загальноствановленому порядку продажу інших оборотних активів.

По-третє, шини є небезпечними відходами (про це далі), а тому слід організувати їх передачу спеціалізованому підприємству для утилізації. Вартість послуг з утилізації відноситься до витрат поточного періоду – списуються на рахунок 92 «Адміністративні витрати».

Так, підприємство змінює літню гуму на автомобілі (який використовується для адміністративних господарських цілей) на зимову. Вартість придбаної зимової гуми — 600 грн./шина (у тому числі ПДВ — 100 грн./шина). Вартість літньої гуми — 562,5 грн./шина (у тому числі ПДВ — 93,75 грн./шина). Літня гума придатна до подальшої експлуатації і повертається на склад.

Крім того, підприємство встановлює новий акумулятор замість того, що відпрацював свій робочий ресурс. Вартість нового акумулятора — 1200 грн. (у тому числі ПДВ — 200 грн.). Справедлива вартість відпрацьованого акумулятора — 180 грн.

До робіт із заміни шин і акумулятора залучено СТО, вартість послуг якої становить 960 грн. (у тому числі ПДВ — 160 грн.) [47].

Як відобразити ці операції в обліку підприємства, див. у табл.2.8.

Таблиця 2.8 - Заміна шин і акумулятора на автомобілі підприємства

№ п/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.
		дебет	кредит	
1	Оприбутковано комплект зимових шин	207/1	631	2000
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	644/1	631	400
		641	644/1	400
3	Оприбутковано новий акумулятор	207	631	1000
4	Відображено податковий кредит з ПДВ	644/1	631	200
		641	644/1	200
5	Сплачено постачальнику за комплект зимових шин і акумулятор	631	311	3600
6	Знято і повернуто на склад літню гуму	207/1	207/2	1875
7	Встановлено на автомобіль зимову гуму	207/2	207/1	2000
8	Встановлено на автомобіль новий акумулятор	92	207	1000
9	Оприбутковано відпрацьований акумулятор за справедливою вартістю	209	718	180
10	Здано старий акумулятор на утилізацію	377	712	180
11	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	712	641	30
	Остаточо списано старий акумулятор	943	209	180
13	Відображено витрати на придбання послуг СТО із заміни шин і акумулятора	92	685	800
14	Відображено податковий кредит з ПДВ	644/1	685	160
		641	644/1	160
15	Сплачено СТО за послуги	685	311	960

Що стосується акумуляторних батарей, то слід зазначити, що експлуатація та списання АБ регламентується експлуатаційними нормами середнього ресурсу акумуляторних свинцевих стартерних батарей колісних транспортних засобів і спеціальних машин, виконаних на колісних шасі, затвердженими наказом Мінтрансу України від 20.05.06 р. № 489 (далі – Норми № 489), які повинні застосовуватися всіма підприємствами та організаціями, що експлуатують колісні транспортні засоби (далі – КТЗ). При цьому дія Норм №

489 не поширюється: на деякі види АБ, зазначені в розд. 1 цього документа; АБ, які використовуються з порушенням вимог правил їх експлуатації, положень експлуатаційної документації і т. д. Передбачається, що після надходження на підприємство АБ буде експлуатуватися до закінчення середнього ресурсу її виробітку (п. 3.14 Норм № 489) [77].

Якщо середній ресурс АБ, установлений Нормами № 489, вироблено, то це не означає, що її потрібно вивести з експлуатації та списати з балансу. Згідно з п. 3.12, 3.13 Норм № 489 АБ припиняють використовувати, якщо: вона досягла граничного стану, при якому її ємність знижується до 40 % номінальної, а відновлення придатності неможливе або недоцільне (ч. 2 Норм № 489); виявлено її виробничі або експлуатаційні дефекти, які не підлягають виправленню, або таке виправлення економічно недоцільне. Списані (відпрацьовані) АБ передають спеціалізованому підприємству, яке має ліцензію на їх утилізацію. При цьому така передача повинна бути проведена не пізніше 3 місяців після списання АБ (п. 9.9 розд. IX Правил експлуатування акумуляторних свинцевих стартерних батарей колісних транспортних засобів і спеціальних машин, виконаних на колісних шасі, затверджених наказом Мінтрансу України від 02.07.08 р. № 795 (далі – Правила № 795)) [77].

Так, в наслідок заміни акумулятора на авто Toyota Camry, які придбавалися ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» окремо від авто, комісія підприємства встановила, що акумулятор більше не можуть бути придатними до використання, а тому прийнято рішення про їх списання.

Знятий з автомобіля акумулятор утилізовані за участю спеціалізованого підприємства, що займається збором й утилізацією відходів; вартість послуг з утилізації становить 180 грн з ПДВ. Первісна вартість непридатного до використання акумулятора ставить 7900 грн.

Автомобіль використовується у госпцілях – для ділових поїздок керівника, що підтверджено наказом керівника та подорожніми листами.

Підприємство користується підходом 2 – списання та оприбуткування АК.

Серед запасів ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» суттєве місце займають малоцінні швидкозношувані предмети (далі – МШП).

МШП - це запаси, які не відразу споживаються (при виробництві чи з іншою метою) та використовуються протягом не більш ніж одного року (або нормального операційного циклу, якщо він довший за рік).

Таблиця 2.9 - Облік списання зношених акумуляторів

№ п/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн	Коригування фінрезультату до оподаткування	
		Д-т	К-т		Збільшення	Зменшення
1.	Списано акумулятор	92	207/АБ	7900		
2.	Використану акумуляторну батарею передано на утилізацію, отримано послуги, згідно з актом приймання-передачі	92	631	150	-	-
3	Відображено ПК з ПДВ	641	631	30	-	-

Відповідно, якщо придбаваються запаси, які утримуються підприємством не з метою подальшого продажу та використання яких є довготривалим, то в бухобліку вони зараховуються на баланс як МШП. Отже, інструменти, господарський інвентар, спеціальне обладнання, як правило, належать до МШП [64]. Деталізуємо відмінності між МШП та МНМА (табл.2.10)

МШП у обліку ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» саме як частину запасів показують за первісною вартістю згідно з [п. 9 П\(С\)БО 9](#). Так, первісною вартістю МШП, що придбані за плату, є собівартість запасів, яка складається з таких фактичних витрат:

суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю), за мінусом непрямих податків;

— суми ввізного мита;

— суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству/установі;

— транспортно-заготівельні витрати (детально див. [п. 9 П\(С\)БО 9](#));

— інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів та доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання із запланованою метою [64].

Таблиця 2.10 – Відмінності МШП та МНМА

Критерій порівняння	МШП	МНМА
Очікуваний строк служби	< 1 року	➤ 1 року
Вартісна мережа	відсутня	Встановлюється підприємством з урахуванням норм ПКУ
Зміна фізичної форми та функціонального призначення	не змінюється	не змінюється
Амортизація	не нараховується	нараховується
Визнання витрат	при передачі у використання	у порядку нарахування амортизації
Відображення у фінансовій звітності	запаси	основні
Рахунок (субрахунок) обліку	22	112
Форми первинних документів	затверджені наказом Мінстату від 22.05.1996 №145	затверджені наказом Мінстату від 29.12.1995 №352 або наказом Мінфіну від 13.09.2016 № 818
Облік	кількісний облік за місцями експлуатації та відповідальними особами	пооб'єктний облік
Присвоєння інвентарного номера	ні	так

При придбанні МШП в ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» типовими є проведення: Д-т 22 К-т 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками». Під час видачі МШП працівникам підприємства для їх застосування за виробничим призначенням їхня вартість списується з балансу на витрати за первісною вартістю в момент передавання в експлуатацію згідно з [п. 23 П\(С\)БО 9](#). Але це не означає, що облік таких предметів більше не ведеться. За місцями експлуатації та відповідними особами, яким такі предмети передано, відбувається оперативний кількісний облік упродовж строку їх фактичного використання.

Коли МШП передають у користування, у витратах їх вартість відображають залежно від напрямку використання (адмінвитрати, витрати на збут, собівартість, інші витрати) кореспонденцією Д-т 23 «Виробництво» К-т 91

«Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності», 97 «Інші витрати» [64].

Для обліку МШП, виданих робітнику комірником, на кожного робітника, що одержав ці предмети, в ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» в одному примірнику заповнюється форма №МШ-2 «Картка обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів». Для обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів, які видаються робітникам підприємства в індивідуальне користування, застосовується форма №МШ-6 «Особова картка №__ обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв». Картка ведеться в одному примірнику і зберігається у комірника цеху (дільниці). На основі цієї форми під час видачі спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів робітникам підприємства в індивідуальне користування комірник складає форму №МШ-7 «Відомість обліку видачі (повернення) спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв» [64].

Крім того, для аналітичного обліку МШП в ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» використовуються й інші типові форми:

МШ-1 «Відомість на поповнення (вилучення) постійного запасу інструментів (пристроїв)»;

МШ-3 «Замовлення на ремонт або заточування інструментів (пристроїв)»;

МШ-4 «Акт вибуття малоцінних та швидкозношуваних предметів»;

МШ-5 «Акт на списання інструментів (пристроїв) та обмін їх на придатні»;

МШ-8 «Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів» [64].

В бухобліку, залежно від того, для чого застосовують МШП, витрати на їх придбання потраплять до:

— собівартості виготовленої та реалізованої продукції (виконаних робіт, наданих послуг), згідно з [п. 138.8](#) та [пп. 138.8.5 ПКУ](#). Їх показують у податковому обліку за датою визнання доходу від реалізації такої продукції (товарів, робіт, послуг) — [п. 138.4 ПКУ](#);

- адмінвитрат ([пп. 138.10.2 ПКУ](#));
- витрат на збут ([пп. 138.10.3 ПКУ](#));
- інших податкових витрат ([пп. 138.12.2 ПКУ](#)).

У трьох останніх випадках затрати на МШП показують у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені, згідно з правилами ведення бухгалтерського обліку, а саме в періоді передачі МШП у користування ([п. 138.5 ПКУ](#)). Не забувайте, що будь-які витрати можуть потрапити до податкових лише за наявності підтвердних документів ([п. 138.2 ПКУ](#)).

Суми ПДВ, сплаченого при придбанні МШП, у загальному випадку потраплять до податкового кредиту — звичайно, якщо такі активи використовують в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності підприємства — платника ПДВ ([п. 198.3 ПКУ](#)). Податковий кредит з ПДВ буде лише за наявності правильно оформленої [податкової накладної](#) або інших відповідних документів, передбачених [п. 201.11 ПКУ](#) ([п. 198.6 ПКУ](#)).

МШП, які видаються працівникам для виконання службових функцій, є власністю підприємства та залежно від терміну використання підлягають обов'язковому поверненню у випадках (див. приписи щодо документування обігу МШП у [Наказі №145](#)):

- звільнення працівника з підприємства;
- переведення працівника на іншу роботу (до іншого цеху, відділу тощо);
- зміни виду робіт, впровадження нових технологій, введення нових або заміни наявних знарядь праці;
- завершення виконання працівником робіт, для яких був потрібен цей МШП;
- дострокового зносу МШП (для підтвердження їх непридатності для подальшого використання в діяльності) [64].

Якщо є імовірність того, що такі МШП можуть використовуватися та їхня вартість може бути достовірно визначена, МШП визнаються активом. В [Інструкції №291](#) прописано, що при поверненні на склад з експлуатації МШП,

які придатні для подальшого використання, оприбутковуються за дебетом рахунка 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» в кореспонденції з кредитом рахунка 71 «Інший операційний дохід». Оприбутковують такий актив за справедливою вартістю.

Справедлива вартість — сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату ([П\(С\)БО 19 «Об'єднання підприємств», затверджене наказом Міністерства України від 07.07.99 р. №163](#)).

Визначення справедливої вартості документально фіксується в акті оцінки (довільної форми, але з усіма обов'язковими реквізитами первинного документа). Для її визначення варто створити спеціальну комісію (якщо на підприємстві багато МШП, така комісія може бути й постійно діючою). Саме комісія дозволяє спільно (бухгалтеру, керівнику та головному інженеру) чітко визначати справедливую вартість об'єкта [64].

Так, ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» отримало від постачальника та оприбуткувало спецодяг на суму 20 000,00 грн, крім того, ПДВ — 4 000,00 грн (термін служби до року) та на суму 60 000,00 грн ПДВ — 12 000,00 грн (термін використання більше року).

При отриманні нових ЗІЗ працівник обов'язково повинен здати старі (зношені) ЗІЗ, адже вони обліковувались за працівником (на балансі на рахунку 07 (костюм та черевики), на рахунку 112 (куртка)). Бухгалтер контролює списання старих ЗІЗ одночасно із видачею нових та оприбутковує матеріали від списання (ганчір'я). У нашому прикладі умовно — 10,00 грн. [12].

Здано на склад старі ЗІЗ

Балансувальник деталей та вузлів, який працює на зовнішніх роботах, у вересні здав зношені ЗІЗ, непридатні для використання:

- костюм бавовняний вартістю 100,00 грн, термін використання 12 місяців закінчився, ЗІЗ непридатний для використання;
- черевики шкіряні з металевим носком вартістю 250,00 грн, термін використання 12 місяців закінчився, ЗІЗ непридатний для використання;

- куртка бавовняна на утепленій прокладці вартістю 400,00 грн, термін використання 36 місяців закінчився, ЗІЗ непридатний для використання [12].

Видано нові ЗІЗ

Балансувальнику деталей та вузлів, який працює на зовнішніх роботах, у вересні видано новий спецодяг за нормами та відповідно до колдоговору:

- костюм бавовняний вартістю 200,00 грн, термін використання якого 12 місяців закінчився;

- черевики шкіряні з металевим носком вартістю 300,00 грн, термін використання якого 12 місяців також закінчився;

- куртка бавовняна на утепленій прокладці вартістю 600,00 грн, термін використання 36 місяців [12].

Обліковою політикою передбачено метод нарахування амортизації за МНМА — 100 % при введенні в експлуатацію (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Облікове відображення операцій з руху спецодягу

№ п/п	Господарські операції	Первинні документи	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Оприбутковано спецодяг, термін використання якого до року	Накладна від постачальника /прибуткова накладна	22	631	20 000,00
2	Відображено податковий кредит з ПДВ за розрахунками з бюджетом	Податкова накладна зареєстрована в ЄРПІ	641	631	4 000,00
3	Оприбутковано спецодяг, термін використання якого більше року	Накладна від постачальника /прибуткова накладна	15	631	60 000,00
4	Відображено податковий кредит за ПДВ	Податкова накладна, зареєстрована в ЄРПІ	641	631	12 000,00
5	Сплачено за спецодяг постачальнику	Рахунок/фактура	631	311	96 000,00
6	Видано працівнику нові ЗІЗ (костюм та черевики) (первинний документ — накладна)	Видаткова накладна, що прийнята як первинний документ, заповнена МШ-2	23	22	500,00
7	Відображені ЗІЗ на за балансовому рахунку		07*	—	500,00

Продовження табл. 2.11

№ п/п	Господарські операції	Первинні документи	Дебет	Кредит	Сума, грн
8	Видано працівнику нову куртку	Форма № ОЗ-1	112	15	600,00
9	Нараховано знос в розмірі 100 %	Бухгалтерська довідка	23	132	600,00
10	Списано зношені ЗІЗ (костюм та черевики), термін використання яких закінчився і вони непридатні для використання	Типова форма МШ — 6	—	07	350,00
11	Списано зношені ЗІЗ (куртку), термін використання якої закінчився та вона непридатна для використання	Форма № ОЗ-3	132	112	400,00
12	Оприбутковано ганчір'я від списання старих ЗІЗ	Прибуткова накладна	209	718	10,00

Джерело : [12].

На підприємстві з метою побудови оперативного обліку за рухом запасів один раз на тиждень (декаду) на складах працівниками бухгалтерії у присутності завідувача складом організовується контроль правильності та своєчасності розноски відомостей з первинних документів у картки складського обліку та підтверджувати це своїм підписом. Одночасно працівник бухгалтерії проводить приймання первинних документів, а комірник - їх здає. Передача первинних документів оформляється спеціальним реєстром, затвердженим Наказом № 193 [8]. Реєстр складається матеріально відповідальною особою та передається разом з первинними документами в бухгалтерію. Підтвердженням приймання первинних документів може бути підпис працівника бухгалтерії в картці складського обліку матеріалів. У такому разі полегшується документообіг руху запасів, оскільки реєстр складати не потрібно. За наявності відхилень фактичного залишку матеріалів проти встановлених норм матеріалів, що знаходяться без руху, комірник зобов'язаний завчасно повідомити відділ МТП шляхом виписування спеціальної сигнальної довідки (ф. № М-18). Довідка складається в одному екземплярі завідувачем складу на підставі даних

картки складського обліку матеріалів (ф. № М-12) і журналу складського обліку (ф. № М-40). Межу для включення даних у довідку встановлює відділ МТП. Картки зберігаються на складі у спеціальних ящиках, в яких вони розміщуються за групами, підгрупами, а в середині них - за номенклатурними номерами матеріалів. На складах з невеликою номенклатурою матеріалів замість карток складського обліку доцільно використовувати журнали сортового обліку, оскільки вони вміщують всі необхідні реквізити карток складського обліку.

Після приймання зі складу первинних документів щодо надходження запасів у бухгалтерії підприємства проводиться їх грошова оцінка. При отриманні матеріалів від постачальників їх вартість, крім купівельної ціни, яка вказана в ТТН-1 або ТН-2 включає також додаткові витрати на заготівлю і доставку. Інформація про такі витрати надходить у бухгалтерію лише в кінці звітного місяця (наприклад, рахунок від транспортних організацій, які здійснюють перевезення матеріалів). Тому утворюється часовий проміжок між прийняттям рішення щодо обліку запасів і надходженням розрахункових документів стосовно витрат, пов'язаних з придбанням даних видів запасів. Проте надходження і вибуття запасів відображається постійно упродовж звітного місяця. Для цього в поточному обліку застосовуються облікові ціни, встановлені на кожний номенклатурний номер запасів. На підприємствах в якості облікових цін використовуються купівельні ціни і планово-розрахункові ціни. Протягом місяця облік руху матеріалів ведеться за такими умовними цінами. У кінці місяця в бухгалтерії вже накопичилась інформація щодо витрат, пов'язаних з доставкою матеріалів. Отже, потрібно визначити їх фактичну собівартість. Додаткові витрати на заготівлю і доставку матеріалів відображає сума відхилень фактичної собівартості прибулих матеріалів від їх вартості в облікових цінах. У багатьох випадках, на нашу думку, така відповідність не обов'язкова. Так, коли витрати на заготівлю і доставку матеріалів вже включені в ціну продажу постачальника або відсутній часовий проміжок між періодом надходження матеріалів і отриманням інформації щодо цих витрат, матеріали

обліковуються за фактичною вартістю придбання без використання облікових цін. Після передачі первинних документів зі складу в бухгалтерію проводиться групування і грошова оцінка прийнятих матеріалів.

Накопичувальні відомості відкриваються на кожний склад.

Інформація про надходження матеріалів наводиться в розрізі виділених груп в облікових цінах. Можна використовувати інші форми накопичувальних відомостей при розробленні галузевих інструкцій з обліку запасів.

Показники з накопичувальної відомості реєструються в оборотну відомість кількісно-сумового обліку. Кількісний облік нафто продуктів у місцях зберігання ведеться в картках складського обліку на кожне найменування. Після реєстрації останньої операції дня підсумовуються кількісні залишки. Кількість нафтопродуктів включається у відомість обліку видачі нафтопродуктів та в подорожній лист. Подорожній лист оформляється безпосередньо на один робочий день і видається у разі повернення водієм подорожнього листа за попередній день роботи. Видача подорожнього листа реєструється в диспетчерському журналі.

Облік запасів за синтетичними рахунками або субрахунками ведеться у Відомості 5.1 за центрами відповідальності (матеріально відповідальними особами, місцями зберігання) та місцями витрат (синтетичними рахунками чи субрахунками обліку витрат). У Відомості 5.1 визначаються сума і рівень ТЗВ (відхилень фактичної собівартості запасів від їх поточної облікової ціни), а також фактична собівартість витрачених запасів, якщо застосовується метод оцінки вибуття запасів за середньозваженою собівартістю. Відомість 5.1 складається з трьох розділів. У першому розділі дані про рух матеріалів показуються в облікових цінах. У другому - на кожну накопичувальну відомість відводиться один рядок, в який заносяться дані про надходження матеріалів у розрізі виділених у накопичувальних відомостях груп. Спочатку показники про надходження матеріалів відображаються як і в накопичувальних відомостях в облікових цінах. Надалі визначається сума витрат на заготівлю і доставку матеріалів, які відносяться до певної групи, а також фактична

собівартість прибулих матеріалів. Фактична собівартість матеріалів, які надійшли протягом місяця формує дебетовий оборот за рахунком 20. Окрім даних щодо надходження матеріалів за групами у другому розділі Журналу № 5 (5А) наводиться інформація про залишки матеріалів на початок місяця в облікових цінах і за фактичною собівартістю. Зауважимо, що фактична собівартість залишків матеріалів на початок місяця дорівнює фактичній собівартості залишку матеріалів на кінець попереднього місяця та береться з даних Журналу № 5 (5А) за попередній місяць.

Первинні документи про надходження матеріалів є підставою не тільки для здійснення дебетових записів за рахунком 20, але й кредитових записів за рахунками, на яких відображається інформація стосовно джерел їх надходження: рахунок 63 - при придбанні матеріалів за плату у постачальників; 23 - при надходженні матеріалів з власного виробництва; 372 - при придбанні матеріалів через підзвітних осіб; 719, 949 - період надходження матеріалів від вибуття майна; 69 - при безоплатному отриманні матеріалів. Суми залишків і матеріалів, які надійшли в облікових цінах та фактичною вартістю матеріалів надають загальну суму відхилень. Розрахований за показниками Журналу № 5 (5А) відсоток відхилень, списується на рахунок матеріалів, що використовувались у поточному місяці. У разі, коли відхилення пов'язані з доставкою декількох найменувань матеріалів, їх сума узагальнюється на синтетичному рахунку 29 «Заготівля і придбання матеріальних цінностей». Щомісячно сума розподіляється між сумою залишків запасів на кінець місяця і сумою вибулих за звітний місяць запасів. У випадку, якщо запаси обліковуються в оптових цінах відхилення враховуються окремо. У разі планових цін на запаси відхилення враховуються з фактичних витрат, що відображаються на відповідних рахунках. Відхилення фактичної собівартості від облікової визначається у другому розділі Журналу № 5 (5А) порівнянням фактичної собівартості прибулих матеріалів, і тих, що залишилися на початок місяця з їх вартістю в облікових цінах. Пропонується розраховувати відсоток відхилень за такою формулою:

$$X = ((O - П) - (O_1 + П_1) \times 100 / (O_1 + П_1))$$

де О - залишок матеріалів на початок місяця за фактичною собівартістю;

П - надходження матеріалів за місяць без внутрішнього обігу за фактичною собівартістю;

О-і - залишок матеріалів на початок місяця в облікових цінах;

П-і - надходження матеріалів за місяць без внутрішнього обігу в облікових цінах.

На основі обчисленого відсотка відхилень у Журналі № 5 (5А) визначається сума фактичної собівартості витрачених запасів. Дана сума показується в Журналі № 5 (5А) у третьому розділі. Для більш точного визначення фактичної собівартості окремих видів матеріалів, витрачених у виробництві, облік відхилень пропонується виконувати у розрізі однорідних груп матеріалів. Доповненням до Журналу № 5 (5А) є Відомість 5.1 обліку руху запасів. Вона ведеться за складами цехів або за виробничими цехами, що не мають складів. Відомість 5.1 обліку руху запасів заповнюється в бухгалтерії за даними виробничого звіту цехів (ф. № М-19), затвердженого Наказом № 193 [63], накладних-вимог, лімітно-забірних карт, в яких відображається місячний ліміт відпуску в цех запасів певного номенклатурного номера на повернення матеріалів, накопичувальних відомостей за рухом інвентарних матеріалів і господарських приладів та інших документів, які дають змогу визначити обсяги одержаних і повернених матеріалів різних видів за кожним цехом, і тих, що залишилися у цехах і використаних [9, с. 248]. Показники Відомості 5.1 обліку руху запасів відображаються у третьому розділі Журналу № 5 (5А). Залишок матеріалів на кінець місяця в облікових цінах і фактичною собівартістю в Журналі № 5 (5А) визначається балансуванням (до залишку на початок місяця додаються надходження і з одержаної суми відраховуються витрати). Підсумкові дані відомості з надходження і вибуття матеріалів в облікових цінах разом із сумами відхилень порівнюються з відповідними показниками журналів № 3, 5, 5А.

Запаси надходять на підприємство від різних постачальників. У Журнал

№ 3 включаються дані щодо постачальників матеріалів, вартість одержаних матеріалів без урахування ПДВ (дебетовий оборот за рахунком 20), сум ПДВ (дебетові записи за рахунком 64).

Надалі проводиться відмітка стосовно оплати вартості одержаних матеріалів (кредитовий оборот за рахунками грошових коштів). У Журналі № 3 на кожний розрахунковий документ постачальника відводиться один рядок. При цьому простежується правильність розрахунків за кожним надходженням запасів. Зауважимо, якщо за документами матеріали оприбутковані, але оплата на кінець місяця проведена не була, то формується кредитове сальдо за рахунком 63. І навпаки, якщо оплата проведена, а матеріали ще не прибули, формується дебетове сальдо за рахунком 63. За показниками Журналу № 3 розраховуються залишки матеріалів за кредитом рахунку 63 у кореспонденції з рахунками, що дебетуються. Вартість придбаних матеріалів показується в облікових цінах. Для узагальнення показників розрахунків з постачальниками на обороті Журналу № 3 показуються зведено-контрольні дані за рахунком 63. Виведений залишок за рахунком 63 повинен дорівнювати залишку за цим рахунком у Головній книзі. Зауважимо, що в аналітичному обліку він має відповідати сумам платіжних вимог у Журналі № 3, проти яких відсутні відмітки з оплати чи списання.

Виходячи із зазначеного, фактична собівартість придбаних матеріалів складається з купівельної вартості і додаткових витрат на доставку і заготівлю. Проте, додаткові витрати за доставкою і зберіганням матеріалів можуть включатися у вартість їх заготівлі або в момент відображення в обліку факту оприбуткування матеріалів (облік матеріалів протягом місяця ведеться за фактичною собівартістю) або тільки в кінці місяця (облік матеріалів протягом місяця ведеться в облікових цінах).

В останньому випадку бухгалтеру додатково потрібно виконати такі дії: розподілити витрати на заготівлю і доставку матеріалів між різними групами; визначити фактичну собівартість придбаних матеріалів; визначити суму витрат на заготівлю і доставку, що приходяться на вартість відпущених у виробництво

(списаних на інші цілі) матеріалів. Необхідність розподілу витрат на заготівлю і доставку матеріалів виникає у разі, якщо на підставі первинних документів їх неможливо віднести до певної групи запасів. Наприклад, транспортна організація виставляє рахунок за перевезення декількох видів матеріалів. Проводиться розподіл пропорційно вибраної й економічно обґрунтованої бази. За базу розподілу, як правило, приймається вартість матеріалів, які перевозяться. Оформлення розподілу здійснюється бухгалтерською довідкою. Після розподілу витрат на заготівлю і доставку матеріалів за їх окремими групами величина цих витрат складається з купівельною вартістю матеріалів і визначається фактична собівартість придбаних запасів протягом місяця. Фактична собівартість відображається у другому розділі Журналу 5 (5А). При завершенні усіх облікових процедур з оприбуткування матеріалів у Журналі 5 (5А) відображається інформація: про залишок матеріалів на початок місяця та їх надходження в облікових цінах; залишок матеріалів на початок місяця та їх надходження за фактичною собівартістю.

Для ведення обліку запасів в ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» використовується програмне забезпечення «1С: Предприятие» у конфігурації «1С: Предприятие 7.7».

Код	Наименование [укр.]	В.	К.	З.	А.	Субконто1	Субконто2	Субконто3
193	Гудвіл при приватизації (корпорати)	+			АГ	Места хранения	Необоротные ак.	
20	Виробничі запаси	+			А	Места хранения	ТМЦ	Партии
201	Сировина й матеріали	+			А	Места хранения	ТМЦ	Партии
202	Купівельні напівфабрикати та комп	+			А	Места хранения	ТМЦ	Партии
203	Паливо	+			А	Места хранения	ТМЦ	Партии
204	Тара й тарні матеріали	+			А	Места хранения	ТМЦ	Партии
205	Будівельні матеріали	+			А	Места хранения	ТМЦ	Партии
206	Матеріали, передані в переробку	+			А	Места хранения	ТМЦ	Партии
207	Запасні частини	+			А	Места хранения	ТМЦ	Партии
208	Матеріали сільськогосподарського	+			А	Места хранения	ТМЦ	Партии
209	Інші матеріали	+			А	Места хранения	ТМЦ	Партии
21	Поточні біологічні активи	+			А	Места хранения	Биологические з	
211	Поточні біологічні активи рослин, я	+			А	Места хранения	Биологические з	
212	Поточні біологічні активи твар., які	+			А	Места хранения	Биологические з	
213	Поточні біологічні активи твар., які	+			А	Места хранения	Биологические з	
22	Малочінні та швидкозношувані преи	+			А	Места хранения	ТМЦ	Партии

Виробничі запаси

Печать   Отчет   Субконто   Закрыть

Рисунок 2.1 - Порядок заповнення документа «Счет - фактура »

На рис. 2.1 подано фрагмент плану рахунків де обліковуються види запасів, визначені п. 6 П(С)БО 9. Тут же показано й аналітичні розрізи для кожного рахунка.

Документ "Счет-фактура" (або просто "Счет") призначений для оформлення попередніх домовленостей на продаж запасів покупцям (рис. 2.2).

N	ТМЦ	Кво	Цена -	Сумма б/с	Сумма -	НДС	
		Ед	К.	Скидка	Сумма +		
1	свес 2		1800.000	4140.00	4140.00	828.000	
		кг	1.000			4968.000	
						Итого	4140.00
						Итого НДС	828.00
						Всего	4968.00

Рисунок 2.2 - Порядок заповнення документа "Счет - фактура"

При продажу запасів за попередньо виписаним рахунком виписується документ "Расходная накладная", яка заповнюється автоматично за допомогою команди Действия -> "Ввести на основании" рис.2.3.

Вказується покупець з довідника "Контрагенти". Після вибору покупця в реквізит "Вид торговли" встановлюється те значення, яке вказано по замовчуванню для кожного покупця в довіднику [21].

Облік розрахунків ведеться у розрізі договорів, то в полі "Заказ" електронної форми документу з'являється найменування та реквізити договору, який визначений в довіднику контрагентів.

В рядку "Срок опл." потрібно ввести дату, до якої виписаний рахунок буде вважатися дійсним [21].

Вартість знижки та поля, що їй відповідають з'являються в табличній частині документу тільки в тому випадку, якщо константа "Использовать

скидку" встановлена на значенні "Да". За допомогою кнопки "Дать скидку" можна розрахувати різні способи розрахунку знижок.

N	ТМЦ Партия	Кво		Цена -	Сумма б/с Скидка	Сумма - Сумма +	НДС	Остаток
		Ед	К					
1	овес 2		1800.000	2.30	4140.00	4140.00	828.000	12700
	Партия по умолчанию	кг	1.000				4.968.000	

Вид НДС: 20 %

Итого 4140.00
Итого НДС 828.00
Всего 4968.00

Рисунок 2.3 – Документ «Расходная накладная»

Таблична частина документу заповнюється аналогічно, як і в прибутковій накладній.

На закладці "Дополнительно" вноситься інформацію про доручення (реквізити в групі "Доверенность") і про співробітника, який відпустив товари (реквізит "Отпустил").

При проведенні документа автоматично формуються бухгалтерські проводки, склад яких залежить від типу номенклатури, виду торгівлі і розташування видаткової накладної в ланцюжку взаєморозрахунків з контрагентом рис. 2.4.

У реквізитах "Субконто доходов", "Вид НДС", "Счет покупателя" вказується аналітика для формування бухгалтерських проводок по рахунках доходів, ПДВ і рахунок обліку взаєморозрахунків з клієнтом-покупцем.

Для редагування суми попередньої оплати служить прапорець "Указать сумму предварительной оплаты вручную"[21].

Зазвичай податкові накладні або формуються автоматично при виписці первинних документів (при встановленні константи "Автоматическое создание

напогових накладних’), або вводяться на підставі документів “Расходная накладная”, Приходной касовой ордер” та інших.

N	ТМЦ	Кво		Цена -	Сумма б/с Скидка	Сумма - Сумма +	НДС	Остаток	
		Ед	К						
1	овес 2		1800.000	2.30	4140.00	4140.00	828.000	12700	
	Партия по умолчанию	кг	1.000				4.968.000		
								Итого	4140.00
								Итого НДС	828.00
								Всего	4968.00

Рисунок 2.4 - Проводки, створені видатковою накладною

Автоматично сформовані податкові накладні потрібно провести. Хоча документ не формує бухгалтерських проводок, до книги обліку продажу потраплять лише проведені податкові накладні [21]. При автоматичному формуванні документа всі поля заповнюються автоматично рис. 5.

	ТМЦ	Кво		Цена -	Сумма б/с Скидка	Сумма - Сумма +	НДС	
		Ед	К					
1	овес 2		1800.000	2.30	4140.00	4140.00	828.000	
		кг	1.000				4.968.000	
							База НДС (грн):	4,140.00
							НДС (грн):	828.00
							Всего	4968.00 грн

Рисунок 2.5 - Податкова накладна

Управлінський облік запасів з використанням програми “1С:Предприятие 7.7” дає можливість вести прозорий облік запасів із спрощенням схеми обліку та скороченням витрат робочого часу облікових працівників [21].

2.3. Контроль операцій по руху запасів підприємства

Дбайливе використання майна тісно пов'язане з ощадливістю. Щоб економити, недостатньо точно дотримуватись технологічних правил виробництва, необхідно знати, що і як заощаджувати. Економія у використанні ресурсів з'являється тоді, коли рівень затрат живої праці в процесі виготовлення продукції менше допустимих норм, тобто коли затрати виробництва не тільки менші їх мінімально можливої величини, але й зменшується частка втрат і відходів. В ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» це досягається завдяки правильній організації інвентаризації [7, с. 19].

Стаття 10 Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність” передбачає, що для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства повинні інвентаризувати активи й зобов'язання, перевіряти й документально підтверджувати їх наявність, стан і оцінку [3]. Причому об'єкти, які підлягають інвентаризації, а також її періодичність визначає власник підприємства, крім випадків, коли її проведення є обов'язковим [73].

Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 затверджено єдине “Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань”, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 30.10.2014 р. за № 1365/26142, що набуло чинності з 01.01.2015 р. Дане положення є універсальним, тобто обов'язковим для підприємств усіх організаційно-правових форм і форм власності (крім банків, на яких дія положення не поширюється), а також представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та бюджетні

установ.

На підставі зазначеного положення в ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» затверджено «Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» (далі Положення), яке більш детально та структурно розкриває види обов'язкової інвентаризації, її строки та періодизацію, документальне оформлення, склад інвентаризаційної комісії.

Положення чітко структуризоване та складається з чотирьох розділів, кожен з яких присвячений окремим питанням інвентаризації, а саме:

- загальні положення;
- організація та основні правила проведення інвентаризації;
- порядок інвентаризації активів та зобов'язань;
- перевірка та оформлення результатів інвентаризації [73].

В даному Положенні подається роз'яснення щодо проведення та документування інвентаризації:

1. Розширено випадки обов'язкової інвентаризації, до яких додано наступне:

- перехід на складання фінансової звітності за міжнародними стандартами (на дату переходу). Проте, згідно з МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності», дата переходу - це початок першого періоду, за який суб'єкт господарювання подає повну порівняльну інформацію у своїй першій фінансовій звітності [26, с. 18];

2. Визначено певні строки інвентаризації перед складанням річної фінансової звітності (до дати балансу):

- три місяці - для необоротних активів;
- два місяці - для незавершених капітальних інвестицій, незавершеного виробництва, напівфабрикатів, фінансових інвестицій, грошових коштів, коштів цільового фінансування, зобов'язань у частині невикористаних забезпечень, розрахунків з бюджетом та відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

- до дати балансу («до тимчасового вибуття з підприємства») - для

автомобілів, морських та річкових суден, які перебувають у тривалих рейсах, інших матеріальних цінностей, які в період інвентаризації будуть знаходитися поза підприємством.

- за рішенням керівника підприємства, інвентаризація інструментів, приладів, інвентаря (меблів) може здійснюватися щороку в обсязі не менше 30% усіх зазначених об'єктів з обов'язковим охопленням інвентаризацією всіх інструментів, приладів, інвентаря (меблів) протягом трьох років;

- протягом року, за рішенням керівника підприємства, проводиться інвентаризація бібліотечних фондів; якщо бібліотечних фондів від 100 до 500 тис. од., інвентаризацію можна проводити протягом 5 років, охоплюючи щорічно не менше 20% одиниць; якщо понад 500 тис. - протягом 10 років, охоплюючи щорічно не менше 10% одиниць. Книжкові пам'ятки інвентаризують щороку;

- один раз на три роки може здійснюватись інвентаризація земельних ділянок, будівель, споруд та інших нерухомих об'єктів (об'єкти державної власності інвентаризуються відповідно до Методики проведення інвентаризації об'єктів державної власності, затвердженої постановою Кабміну України № 1121 від 30.11.2005 р.) [73].

Значення проведення інвентаризації, яку здійснюють раз на рік перед складанням фінансової звітності, важко переоцінити, бо вона дає можливість забезпечити достовірність даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності шляхом встановлення фактичної наявності різних цінностей, виявлення надлишків або нестач, а також з'ясування того, наскільки вартість, за якою активи й зобов'язання зараховано на баланс, є реальною.

3. Стосовно основних засобів, залишкова вартість яких дорівнює нулю, дане Положення наказує визначити їх справедливу та ліквідаційну вартість та передати відповідні матеріали керівнику.

4. У процесі інвентаризації складаються дуже різні за змістом документи, тому в Положенні наведено роз'яснення щодо складання інвентаризаційного опису [73].

Інвентаризаційний опис є відображенням майна, зобов'язань і власного капіталу. Матеріали інвентаризації (описи, акти, звіральні відомості, протоколи) оформлюються не менше ніж у двох примірниках.

Документ, що вказує на наявність МШП, які обліковують в оперативному порядку, інвентаризаційні описи складати не потрібно. МШП перевіряються на підставі документів надавача послуг у матеріально відповідальних осіб.

Положення вказує, що підприємства-дебітори мають підтвердити заборгованість або зняти свої заперечення, на відміну від старої Інструкції № 69, де було вказано, що підприємства-дебітори зобов'язані протягом десяти днів із дня отримання виписок про борги від підприємств-кредиторів підтвердити заборгованість або заявити свої заперечення [73].

Щодо інвентаризації розрахунків з банками, фінансовими та податковими органами, шляхом документальної перевірки встановлюється правильність розрахунків із банками та контролюючими органами, тобто врегулювання шляхом прямого підтвердження кожної суми розрахунків із такими дебіторами та кредиторами не вимагається.

5. Виявлені під час інвентаризації розбіжності між фактичною наявністю активів і зобов'язань та даними бухгалтерського обліку регулюються підприємствами в такому порядку:

- основні засоби, нематеріальні активи, виявлені в лишках, підлягають оприбуткуванню зі збільшенням доходів майбутніх періодів, тобто за кредитом рахунку 69 “Доходів майбутніх періодів” (доходів спеціального фонду бюджетної установи), а амортизація таких активів пропорційно списуватиметься із дебету рахунку 69 на кредит відповідних рахунків доходів;

- цінні папери, грошові кошти, їх еквіваленти та інші оборотні матеріальні цінності, виявлені в лишках, підлягають оприбуткуванню зі збільшенням доходу звітного періоду підприємства (доходу спеціального фонду бюджетної установи);

Взаємний залік лишків і нестач внаслідок пересортиці допускається тільки щодо запасів однакового найменування і в тотожній кількості за умови,

що лишки і нестачі утворились за один і той самий період, що перевіряється, та в однієї і тієї самої матеріально відповідальної особи.

Варто також зазначити, що Положення даного ТОВ не містить додатків [73].

Слід акцентувати увагу, що в ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» роль інвентаризації не обмежується перевіркою фактичної наявності цінностей. У процесі інвентаризації майна здійснюються такі заходи:

- перевірка дотримання вимог до діяльності матеріально відповідальних осіб;

- перевірка стану складських приміщень, порядку зберігання цінностей, справності всіх ваговимірювальних приладів, правильності присвоєння інвентаризаційних номерів;

- встановлення якісних характеристик матеріальних ресурсів: виявляються залежані й не використані цінності, майно, що повністю або частково втратило первинні властивості, неходові готові вироби та вироби, на селі немає попиту та ін.;

- виявлення непридатних до експлуатації основних засобів та тих, що не підлягають відновленню, перевірка дотримання правил утримання та експлуатації основних засобів [32, с. 107].

Процес інвентаризації в ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» проводиться за такими етапами: підготовчий (складається наказ, де конкретизується зміст, обсяг, порядок та строки інвентаризації, а також персональний склад інвентаризаційної комісії), технічний (комісією в присутності матеріально відповідальної особи здійснюється перевірка фактичної наявності товаро-матеріальних цінностей, дані про їх фактичну наявність заносяться до інвентаризаційного опису, описи підписують всі члени інвентаризаційної комісії і матеріально відповідальна особа); аналітичний (результати перевірки звіряються з обліковими даними); заключний (пропозиції щодо врегулювання виявлених під час інвентаризації розбіжностей фактичної наявності товаро-матеріальних цінностей і даними бухгалтерського обліку

подаються на розгляд керівнику підприємства, котрий приймає кінцеве рішення) [73].

Така послідовність забезпечує оперативність та достовірність перевірки, виявлення можливих відхилень у здійсненні операцій з даним об'єктом та їх усунення або запобігання порушенням у майбутньому [68].

За результатами останньої інвентаризації, ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» діє в межах правового поля та неухильно дотримуючись його норм, працює ефективно та прибутково.

Проведена з порушеннями інвентаризація на підприємстві може призвести до викривлення облікових даних, а від цього залежить її достовірність в ході порівняння фактичних даних з обліковими. З огляду на це інвентаризація потребує чіткої організації як на рівні підприємства, так і на державному рівні [73].

Слід зазначити, що згідно чинного законодавства в ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» проводиться аудиторська перевірка.

Так, в 2017 році на підставі укладеного договору ТОВ з Аудиторською фірмою «Баланс+Аудит» було проведено аудиторську перевірку достовірності відображення господарської діяльності Товариства.

Основні відомості про аудиторську фірму та аудитора

Повне найменування: Товариство з обмеженою відповідальністю «Аудиторська фірма «Баланс + Аудит»

Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ: 31273030

Реєстраційні дані: Свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи серія АОО № 128124, номер запису про включення відомостей про юридичну особу до ЄДР 1 585 120 0000 002275, дата проведення державної реєстрації 08.12.2000 р.

Свідоцтво Аудиторської палати України № 2564, про внесення в Реєстр суб'єктів аудиторської діяльності, видане Аудиторською палатою України 30.03.2001 року на підставі Рішення №100, термін дії до 31 березня 2021 року.

Аудитор, що здійснив аудиторську перевірку: Тарасова Ірина Іванівна,

сертифікат серії А № 005700, виданий на підставі рішення АПУ від 29.04.2004р. № 134, чинний до 29.04.2019 р.

Аудит фінансової звітності проведено згідно договору № 09/17 від 02.03.2017 року.

Дата початку перевірки – 02.03.2017 року.

Дата закінчення перевірки – 20.04.2017 року.

Період, яким охоплено проведення аудиту: 01.01.2016р. – 31.12.2016р.

Дата видачі висновку: 20.04.2017р.

Під час аудиторської перевірки встановлено:

Облікова політика визначена наказом президента ПАТ № 1 від 03.01.2012 р. «Про формування облікової політики ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр».

Основними принципами облікової політики підприємства є:

Концептуальною основою складання фінансової звітності підприємства є Міжнародні стандарти фінансової звітності.

Підприємство визнає матеріальний об'єкт основним засобом, якщо він утримується з метою використання його у процесі своєї діяльності, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) більше одного року та вартість яких більше 6000 грн. Основні засоби оцінюються за їх собівартістю з вирахуванням накопиченої амортизації та накопичених збитків від зменшення корисності. Нарахування амортизації основних засобів у бухгалтерському обліку проводиться за прямолінійним методом, передбаченим п. 62 МСБО 16 «Основні засоби».

Нематеріальні активи оцінюються за собівартістю за вирахуванням будь – якої накопиченої амортизації. Амортизація нематеріальних активів здійснюється із застосуванням прямолінійного методу, передбаченим п.8 МСБО 38 «Нематеріальні активи».

Визнання та первісна оцінка запасів ведеться за собівартістю у відповідності до вимог МСБО 2 «Запаси». При вибутті запасів (матеріалів, палива, комплектуючих виробів) і при видачі в виробництво або іншому вибутті оцінка їх здійснюється за методом собівартості перших за часом

надходження запасів (ФІФО).

Доходи та витрати визнаються за методом нарахування.

Доходи від реалізації визнаються в розмірі справедливої вартості винагороди, отриманої або яка підлягає отриманню, і являють собою суми до отримання за продукцію та послуги, надані в ході звичайної господарської діяльності, за вирахуванням повернень продукції покупцями, знижок та за вирахуванням податку на додану вартість.

Дебіторська заборгованість у Звіті про фінансовий стан представляється на нетто-основі, тобто за вирахуванням резерву знецінення. При розрахунку резерву знецінення дебіторської заборгованості застосовується метод абсолютної суми сумнівної заборгованості.

При калькулюванні виробничої собівартості продукції застосовується нормативний метод. До складу виробничої собівартості входить собівартість продукції та загальновиробничі витрати.

При складанні фінансових звітів визначена величина суттєвості в розмірі 0,5 тис.грн.

Управлінський персонал несе відповідальність за подання цієї фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності та за такий внутрішній контроль, який управлінський персонал визначає необхідним для забезпечення складання фінансової звітності, що не містить суттєвих викривлень унаслідок шахрайства або помилки.

Відповідальністю аудитора стало висловлення думки щодо цієї фінансової звітності на основі результатів аудиту. Ми провели аудит відповідно до Міжнародних стандартів аудиту. Ці стандарти вимагають від нас дотримання відповідних етичних вимог, а також планування й виконання аудиту для отримання достатньої впевненості, що фінансова звітність не містить суттєвих викривлень.

Аудит передбачає виконання аудиторських процедур для отримання аудиторських доказів щодо сум і розкриттів у фінансовій звітності. Вибір процедур залежить від судження аудитора, включаючи оцінку ризиків суттєвих

викривлень фінансової звітності внаслідок шахрайства або помилки. Виконуючи оцінку цих ризиків, аудитор розглядає заходи внутрішнього контролю, що стосуються складання та достовірного подання суб'єктом господарювання фінансової звітності, з метою розробки аудиторських процедур, які відповідають обставинам, а не з метою висловлення думки щодо ефективності внутрішнього контролю суб'єкта господарювання. Аудит включає також оцінку відповідності використаної облікової політики, прийнятності облікових оцінок, зроблених управлінським персоналом, та загального подання фінансової звітності.

За результатами аудиторської перевірки аудитори отримали достатні та належні аудиторські докази для висловлення нашої думки.

В аудиторському висновку аудиторами зазначено, що їх призначили аудиторами Товариства 02 березня 2017 р., тому ми не спостерігали за інвентаризацією на кінець 2016 року. Нас не задовольнили альтернативні методи щодо кількості запасів станом на 31 грудня 2016 р. Оскільки залишки запасів на кінець періоду застосовуються при визначенні фінансових результатів, ми не змогли визначити, чи вимагалось б коригування прибутку за рік, за який наведено дані, у звіті про сукупні прибутки та збитки від операційної діяльності. Однак, на підприємстві цю процедуру виконувала інвентаризаційна комісія, якій висловлено довіру, згідно МСА. Аудитором були виконані процедури, які обґрунтовують думку, що активи та зобов'язання наявні.

Дебіторська заборгованість товариства не має забезпечення. Резерв сумнівних боргів не створений. Відповідно до облікової політики при розрахунку резерву застосовується метод абсолютної суми сумнівної заборгованості. На думку аудитора, сума сумнівної заборгованості на кінець року повинна складати 230 тис. грн., відповідно у фінансовому звіті чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості повинна складати 219 тис. грн. Формування резерву сумнівних боргів також має вплив на нерозподілений прибуток (збиток).

Даний вплив на фінансову звітність є суттєвим, але не всеохоплюючим.

За результатами аудиторської перевірки аудиторами надано умовно-позитивний висновок з наступних причин:

підстава для висловлення умовно-позитивної думки», фінансова звітність ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» у складі Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2016р., Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом), Звіт про власний капітал, Примітки до річної фінансової звітності, відображає достовірно в усіх суттєвих аспектах фінансовий стан підприємства на 31 грудня 2016 року та її фінансові результати за рік, що закінчився на зазначену дату відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Формування обліково-інформаційного забезпечення процесу управління запасами за логістичним підходом

Запас – один з найбільш дорогих активів більшості компаній і складає до 40 % від загального інвестованого капіталу, тому ефективне управління ним дозволяє зменшити витрати підприємства, пов'язані з їх надлишком чи недостатчею. Отже, виявлення фактів недостач виробничих запасів на вході призводить до збою чи простою виробництва, на виході – до втрат підприємства від реалізації готової продукції, зайві виробничі запаси викликають «омертвіння» оборотних коштів, а готової продукції – до зниження ціни реалізованого товару [9, с. 372].

Найважливішими елементами системи управління запасами на підприємстві є бухгалтерський облік і контроль (виконують в ній інформаційну і контрольну функції) та логістика.

Отже, враховуючи особливості облікового та логістичного підходів до управління запасами, вважаємо за необхідне управлінському персоналу (зокрема, бухгалтерській службі та відділу постачання та збуту (логістичному відділу)) спільно переглянути нові підходи до управління виробничими запасами на підприємстві, та враховуючи специфіку підприємства, обрати найоптимальніший варіант системи управління.

До основних завдань служби логістики на підприємстві віднесено:

- 1) формування, розвиток, реорганізацію логістичної системи;
- 2) розробка і реалізація логістичної стратегії підприємства;

3) внутрішня і зовнішня логістична інтеграція;

4) керування матеріальним потоком і супутніми потоками; логістичний реінжиніринг. Вирішення даних завдань зумовлює виникнення логістичних операцій, що призводять до появи логістичних витрат, які потребують належного відображення в бухгалтерського обліку для можливості формування відповідного інформаційного забезпечення [6].

В умовах зростаючої кризи підприємства шукають альтернативні можливості, спрямовані на зниження рівня витрат і собівартості продукції, підвищення якості обслуговування споживачів, реорганізацію та реструктуризацію компанії з метою підвищення ефективності бізнесу [1, с. 46].

У процесі розвитку економічних відносин бухгалтерський облік відіграє важливе значення в діяльності кожного суб'єкта господарювання, яке полягає у виявленні, накопиченні та своєчасній передачі об'єктивної та достовірної інформації про господарський стан підприємства для задоволення власних потреб та потреб інших користувачів облікової інформації. Одним із основних зовнішніх користувачів облікової інформації є контролюючі державні органи, які перевіряють дотримання підприємством вимог (норм) чинного законодавства щодо правильності нарахування та вчасності сплати податків, дотримання касової та платіжної дисциплін, правильності складання та своєчасності подання фінансової та статистичної звітності, достовірності даних, наведених у ній, дотримання законодавства про працю та обіг цінних паперів тощо [6].

Для правильного та вчасного відображення в бухгалтерському обліку логістичних операцій обов'язковою умовою є попередня організація обліку даного об'єкта.

Під організацією бухгалтерського обліку розуміють систему умов та складових побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства, здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів і готової продукції.

Організація бухгалтерського обліку логістичних процесів – це цілеспрямована діяльність керівників підприємства зі створення, постійного впорядкування та удосконалення системи бухгалтерського обліку логістичних операцій з метою формування відповідних інформаційних потоків та задоволення потреб користувачів бухгалтерської звітності щодо управління виробничими запасами [6].

Основні завдання організації бухгалтерського обліку логістичних операцій полягають у: документуванні логістичних операцій; своєчасному, повному, достовірному та безперервному відображенні всіх операцій даного виду, які були здійснені на підприємстві; веденні аналітичного обліку та розподіл логістичних витрат для можливості визначення виробничої та повної собівартості; обробці даних про такі операції за допомогою відповідних процедур, прийомів та способів у відповідності до вихідної інформації; складанні на основі отриманого масиву обробленої інформації зафіксованої у первинних документах і регістрах, аналітичних відомостях та її передачі зацікавленим особам.

Суб'єктами організації бухгалтерського обліку на підприємстві є директор (керівник, власник) та головний бухгалтер. Об'єктом організації бухгалтерського обліку в даному випадку є логістичні процеси та операції, що спричиняють виникнення витрат на всіх стадіях господарського обороту [6].

Для можливості удосконалення організації бухгалтерського обліку логістичних операцій, в першу чергу, необхідно визначити організаційну структуру (форму) логістичної системи.

Зупинимось на розгляді системи логістичного управління матеріальним забезпеченням.

Терміни «матеріально-технічне забезпечення» і «логістика» майже взаємозамінні. Разом з тим між цими поняттями можна провести й певні смислові відмінності, які допоможуть усвідомити різницю між традиційними поняттями про постачання і організацію матеріально-технічного забезпечення та логістикою [29, с. 83].

Основна відмінність між цими поняттями – об'єкт управління: при традиційному матеріальному забезпеченні об'єктом управління є окреме підприємство (на макрорівні), підрозділ (на мікрорівні) або виробничий процес, що бере участь в просуванні матеріальних ресурсів; при логістичному – наскрізний матеріальний потік [30, с. 75].

Основні складові підсистеми логістичного управління матеріальним забезпеченням підприємства зображено на рис.3.1.

Рисунок 3.1 - Складові підсистеми логістичного управління матеріальним забезпеченням підприємства

Джерело : [30]

За кожною з підсистем організація логістичного управління матеріальним забезпеченням підприємства спрямована:

за підсистемою постачання – на удосконалення ефективності роботи шляхом вибору компетентних постачальників, оптимізації процесу закупівлі, розробки процесу управління закупівлями, використання стандартних робочих методик, дослідження ринку закупівлі, формування стратегії і тактики закупівлі;

за підсистемою складування (складська підсистема) - на удосконалення процесів за допомогою впровадження складських технологій, підвищення якості складських послуг, їх стандартизації та раціонального розміщення;

за транспортною підсистемою – на розробку раціональних схем поставок, маршрутизацію перевезень, оптимальне завантаження транспорту, забезпечення єдності процесу транспортування з виробничим та складським процесами, забезпечення обліку на транспорті [62, с. 148].

Слід наголосити, що в арсеналі логістики знаходиться кілька принципово різних підходів до управління матеріальним забезпеченням в межах внутрішньовиробничих систем планування:

– за системи поповнення запасів обсяги запасів наближаються до оптимального рівня на всіх етапах руху товарно-матеріальних цінностей;

– за системи розширення вузьких місць матеріальне забезпечення господарської діяльності здійснюється, виходячи з можливостей виділених вузьких місць, що мають обмеження щодо продуктивності, ефективності чи іншим параметрів;

– за штовхаючої системи виробничі запаси, що надходять на виробничу ділянку, безпосередньо не замовляються. Матеріальний потік «виштовхується» кожному наступному адресату за командою з центральної системи управління виробництвом;

– за тягнутої системи акцент робиться на зниження рівня запасів на кожній зі стадії виробництва.

Отже, можна з впевненістю стверджувати, що від ефективності управління запасами залежать кінцеві результати діяльності підприємств, тому оцінка ефективності діючої на підприємстві системи управління запасами вкрай важлива.

Під оцінкою ефективності управління матеріальним забезпеченням підприємства слід розуміти постійний чітко формалізований процес, спрямований на вимір витрат і вигод, пов'язаних із програмами дій по управлінню запасами, і співвіднесення отриманих результатів з підсумками

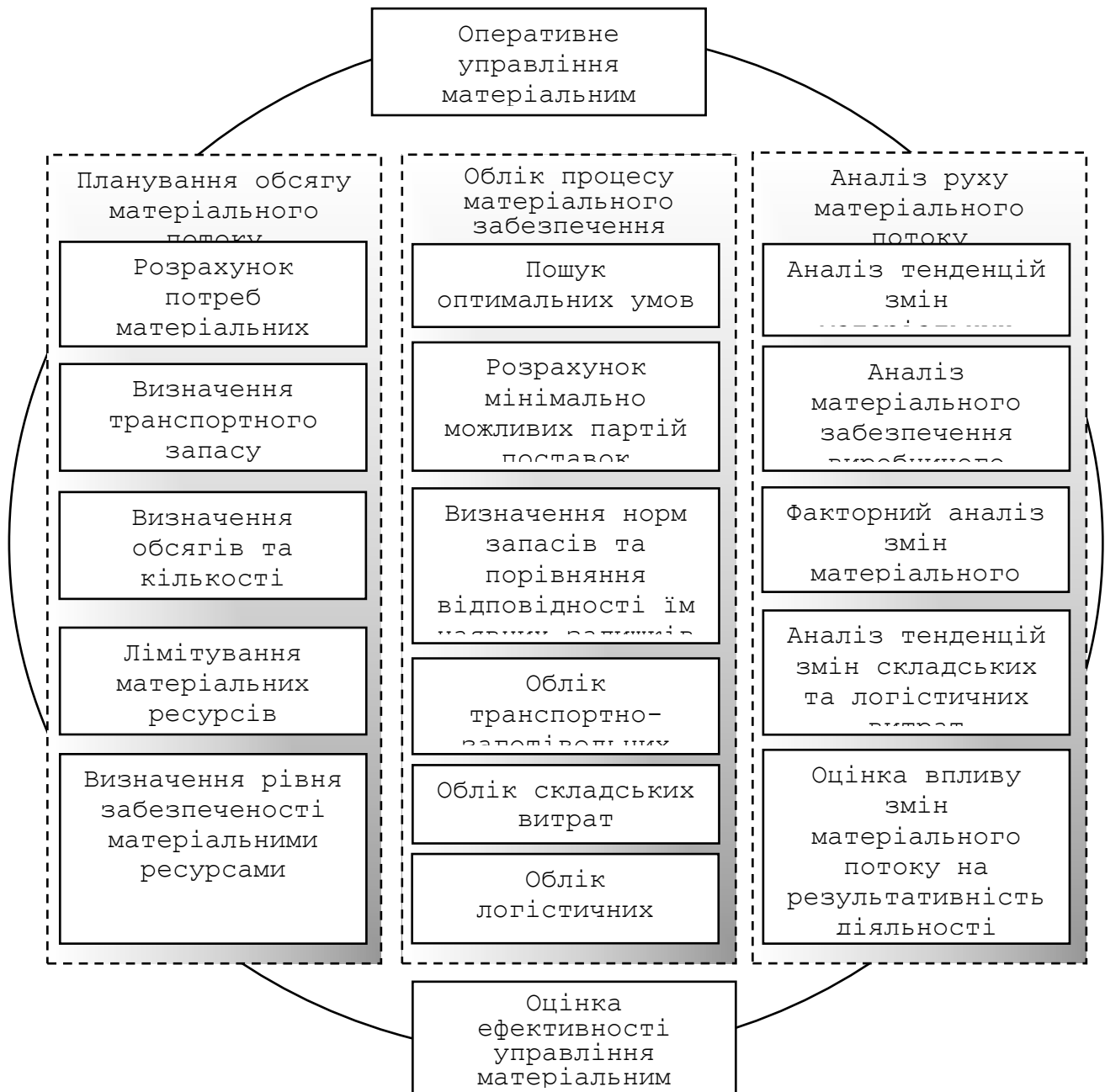
базового періоду.

Досягнення ефективності функціонування логістичних систем, як свідчить практика, неможливе без отримання своєчасної, повної і достовірної інформації, оскільки саме вона сприяє гнучкості логістичної системи для досягнення конкурентних переваг, а з позиції управління матеріальним забезпеченням - дає змогу оптимізувати потребу в запасах. Найбільшу вагомість при прийнятті рішень щодо процесу матеріального забезпечення займає інформація, що формується бухгалтерським обліком, зокрема, обліком управлінським.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», управлінський (внутрішньогосподарський) облік визначено як систему обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Вагомість обліку в системі управління матеріальним забезпеченням підприємства представлено на рис. 3.2, елементи якого свідчать, що процес матеріального забезпечення є складною ланкою в загальному кругообороті запасів, яка пов'язана зі значними витратами: витратами на придбання виробничих запасів; транспортно-заготівельними витратами; витратами, пов'язаними зі зберіганням матеріальних ресурсів (включаючи витрати по внутрішньому переміщенню, утриманню складського персоналу, опаленню, освітленню тощо); логістичні витрати, втрати від нестач та псування і т.д. Тобто мова йде про необхідність визнання управлінського обліку окремого виробничого процесу – процесу матеріального забезпечення (процесу постачання).

Метою управлінського обліку процесу матеріального забезпечення є пошук «золотої середини» - обсяг запасів не повинен перевищувати нормативи, щоб не відволікати капітал з обороту, і не бути нижче нормативів, щоб уникнути «порожніх складів» і не допустити зупинки виробництва.

Рисунок 3.2 - Облік процесу матеріального забезпечення в системі управління промисловим підприємством

Джерело : авторське бачення

Балансування між цими двома позиціями і становить суть управління процесом матеріального забезпечення господарської діяльності, що можна визначити наступним співвідношенням:

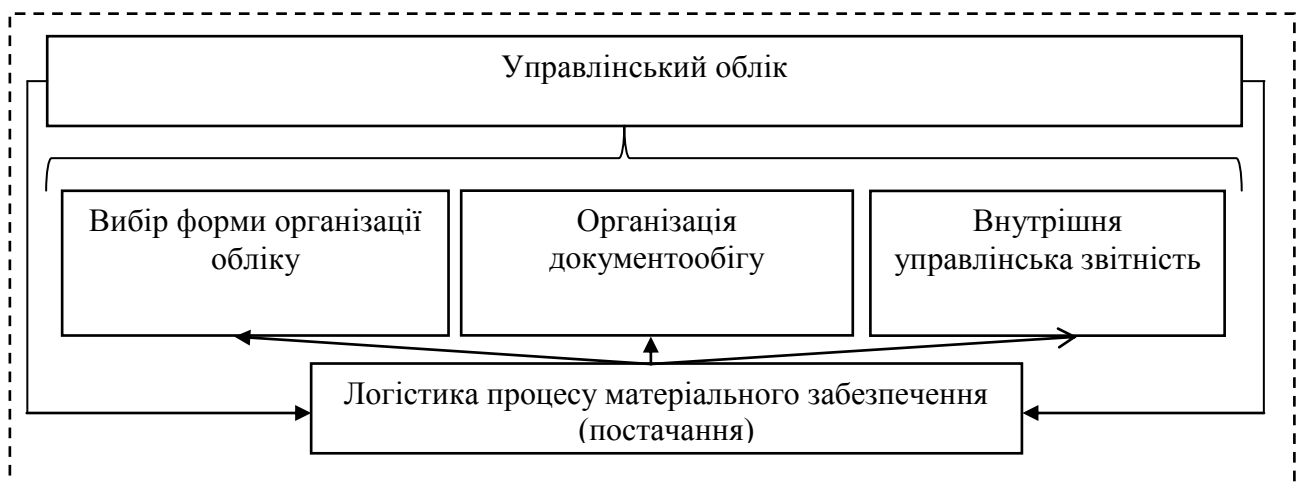
$$\frac{K_{M3}}{T_{M3}} \rightarrow \min,$$

де Кмз – капітал, спрямований на формування матеріальних запасів, грн.

Тмз – час перебування матеріальних запасів на складі, днів.

Досягнення «золотої середини» можливе лише за умови тісного взаємозв'язку управлінського обліку процесу матеріального забезпечення з логістикою, оскільки саме вона забезпечує гнучкість процесу матеріального забезпечення для досягнення конкурентних переваг, а з позиції управління запасами – дає змогу скоротити витрати виробництва шляхом: відмови від наднормативних запасів; відмови від завищеного часу на виконання основних транспортно-складських операцій; раціонального розміщення і зберігання товарних та матеріальних запасів; перевірки на відповідність якості і кількості отриманих товарів; забезпечення належних умов зберігання товарних запасів; забезпечення цілісності тари та упаковки; відмови від виготовлення та виконання робіт у яких на даний час не має потреби; запобігання простою устаткування; усунення нерациональних переміщень матеріальних запасів на підприємстві тощо.

Взаємозв'язок управлінського обліку процесу матеріального забезпечення з логістикою полягає не тільки в обліково-інформаційному забезпеченні, а й у впливі логістики на організацію обліку (рис. 3.3).

Рисунок 3.3 - Взаємозв'язок між управлінським обліком та логістикою процесу матеріального забезпечення підприємства (логістикою постачання)

Логістика процесу постачання в першу чергу впливає на:

- вибір форми організації обліку. В залежності від форми організації обліку визначаються місце суб'єкта управлінського обліку в організаційній структурі підприємства, що обумовлює особливості організації інформаційних потоків;
- організація документообороту, що визначає взаємодію системи всіх підсистем управління виробничими запасами в умовах логістичного підходу;
- внутрішня управлінська звітність, яка залежить від запитів кожної з підсистем управління й відповідно рівня організації логістичної системи підприємства [42, с. 72].

Саме логістика наголошує на необхідності децентралізації управлінського обліку процесу матеріального забезпечення задля наближення його до місць виникнення витрат і прийняття рішень [55, с. 144], що дозволить первісну вартість запасів формувати безпосередньо на місці їх приймання, тобто на складі (це є складовою децентралізації), а не лише в центральній бухгалтерії. До того ж при децентралізації управлінського обліку зменшується ризик невключення деяких видів витрат, що мають безпосередньо формувати первісну вартість запасів, адже при надходженні кількох видів товарно-матеріальних цінностей значно легше проконтролювати, які саме запаси доставив цей автомобіль, і яку суму необхідно включати до первісної вартості саме цих ТМЦ за статтею транспортно-заготівельних витрат. Чіткіше й обґрунтованіше це можна здійснити і задокументувати саме на місці їх розвантаження, а не очікувати, доки інформація про це надійде до центральної бухгалтерії. Також виявляти й належним чином оформляти можливі відхилення за кількістю і матеріальним виразом запасів, що реально надійшли на підприємство, та тією інформацією, яка зазначена у документах постачальника, краще безпосередньо на місцях їх розвантаження [59, с. 221].

Отже, вірно організована децентралізація управлінського обліку сприятиме поєднанню зусилля персоналу, котрий виконує власне

інформаційно-управлінські функції планування, обліку, контролю, аналізу, та оперативно-виробничих працівників, які безпосередньо зайняті в процесі матеріального забезпечення [59, с. 222].

Забезпечення ефективного управління процесом матеріального забезпечення в умовах децентралізації управлінського обліку має здійснюватись завдяки наступним процедурам та технічним прийомам:

1) правильне бюджетування потреби у різних елементах запасів (сировини, напівфабрикатів, готової продукції, товарів);

2) контроль за нормативами та рівнем запасів відповідно до бюджету, розрахунок коефіцієнта оборотності запасів та середнього періоду їх оборотності як загалом, так і за видами запасів;

3) контроль повторних замовлень виробничих запасів, для чого потрібно знати щоденну потребу в сировині та час реалізації замовлення (час з моменту оформлення заявки до отримання її від постачальника);

4) використання моделі розрахунку економічного розміру замовлення (EPЗ), суть якої полягає у визначенні такого розміру замовлення, за якого сумарні витрати на оформлення замовлення та зберігання запасів будуть мінімальними;

5) управління запасами за категоріями (за методом «ABC»).

Переваги управлінського обліку процесу матеріального забезпечення за логістичним підходом над традиційним управлінським обліком постачання подано в табл. 3.1.

За даними табл.3.1 спостерігаємо, що перевагами управлінського обліку процесу матеріального забезпечення за логістичним підходом над традиційним управлінським обліком є в першу чергу оптимізація матеріальних потоків, що сприяє раціональному розміщенню капіталу підприємства та зміцненню його фінансової стійкості.

Таблиця 3.1 - Переваги управлінського обліку процесу матеріального забезпечення за логістичним підходом над традиційним управлінським обліком

Характеристика традиційного обліку процесу матеріального забезпечення	Характеристика обліку процесу матеріального забезпечення за логістичним підходом
Прагнення до максимального матеріального забезпечення	Прагнення до матеріального забезпечення у відповідності до встановлених нормативів
Оптимізація окремих функцій	Оптимізація матеріальних потоків
Вибір постачальника за територіально-транспортним критерієм	Вибір постачальників за критерієм відповідності виробничого процесу
Замовлення з суттєвим транспортним запасом	Оптимізація кількості та обсягів замовлення
Пасивність до часу на виконання основних транспортно-складських операцій	Відмова від завищеного часу на виконання основних транспортно-складських операцій
Пасивність в розміщенні і зберіганні товарних та матеріальних запасів	Раціональне розміщення і зберігання товарних та матеріальних запасів

Джерело : авторське бачення

Логістика на підприємстві може застосовуватися двома шляхами: по-перше, на основі аутсорсингу (використання послуг логістичних компаній) та; по-друге, на основі інсорсингу (створення логістичного департаменту, введення до штату логіста менеджера або виконання логістичних функцій управлінським персоналом).

Розглянемо особливості організації логістики на основі інсорсингу, зокрема при створенні логістичного відділу. При інтеграції логістики в діяльність підприємства в її межі потрапляють майже всі структурні підрозділи, що пояснюється трансформацією всіх функцій підрозділів в єдиний процес управління матеріальними потоками та їх похідних ресурсів. Слід виділити паралельні взаємовідносини логістичної служби з бухгалтерською, що виражаються у формі контролю через систему звітування [6].

Взагалі логістика дуже тісно пов'язана з системою бухгалтерського обліку на підприємстві, яка виступає джерелом інформації для планування роботи логістичної служби, аналізу ефективної політики підприємства в різних галузях, прийняття управлінських рішень тощо.

Отже, на підприємстві слід побудувати дієву логістичну систему та утворити окремий підрозділ, який виконуватиме логістичні функції – службу логістики.

Таким чином, бухгалтерський облік, як і логістика, є складовою управлінської інформаційної системи підприємства, та між ними прослідковується зворотній зв'язок, який полягає в тому, що бухгалтерський облік є засобом відображення операції з виробничими запасами та логістичними процесами на підприємстві, пов'язаними з їх рухом, в той же час бухгалтерський облік надає інформацію, яка є основою для прийняття відповідних логістичних рішень, що, в свою чергу, є основою здійснення господарських операцій, які виступатимуть об'єктом бухгалтерського обліку [6].

Бухгалтерський облік є основою прийняття управлінських рішень в сфері логістики виробничих запасів, адже згрупована та аналітична інформація про стан економічних ресурсів дозволяє ефективно управляти господарською діяльністю та розробляти перспективні плани щодо її розвитку.

Структуризація комунікаційних зв'язків облікової та логістичної систем має формуватися в двох напрямках залежно від форми організації логістики. У випадку організації логістики на основі інсорсингу, така структуризація здійснюється шляхом обґрунтування системи регулювання таких зв'язків, а також інформаційного забезпечення логістичного процесу. Зокрема вважаємо за необхідне розробити внутрішні нормативні документи регулювання логістики як основи регулювання інформаційних потоків системи управління виробничими запасами [6].

Якщо розглядати бухгалтерський облік як засіб відображення логістичних процесів, то даний його прояв полягає у визначенні об'єктів, методики їх облікового відображення та інформаційного забезпечення управління ними, шляхом розробки систем внутрішньої звітності на всіх етапах логістичного управління (планування, організація, контроль, аналіз) та

матеріального потоку (закупівля, транспортування, складування, зберігання, розподіл).

При управлінні процесом постачання (забезпечення), за який відповідають логісти з постачання, важливою є інформація про постачальників сировини та послуг, розмір та якість виробничих запасів, динаміку зміни обсягів кредиторської заборгованості. Тому на цій стадії формуються управлінські звіти (про запаси сировини, про вимоги до неї, про кредиторську заборгованість перед постачальниками, про строки її погашення), які використовують у своїй діяльності працівники відділу логістики. Аналіз такої інформації дає можливість керівникам диференційовано підходити до контролю рівня запасів залежно від їх вартості або важливості у технологічному процесі. Оперативний контроль за розміром кредиторської заборгованості дає можливість встановити черговість її погашення [6].

При організації логістики на основі аутсорсингу структуризація комунікаційних зв'язків в системі управління запасами передбачає налагодження взаємозв'язків в ході використання послуг логістичних компаній в цілях постачання виробничих запасів, що дозволяє визначити інформаційні потоки в системі управління виробничими запасами та визначити об'єкти облікового відображення на кожному з етапів.

Таким чином, обґрунтовано структуризацію комунікаційних зв'язків системи бухгалтерського обліку та логістичної системи в контексті управління виробничими запасами наступними шляхами: по-перше, адаптації системи внутрішнього регулювання бухгалтерського обліку до системи регулювання логістики при різних формах її організації на основі інсорсингу. Зокрема запропоновано пакет документів, які регулюють діяльність бухгалтерської служби, посадова інструкція бухгалтера з обліку запасів та логістичних витрат, методичні рекомендації з обліку виробничих запасів та логістичних витрат); по-друге, ідентифікації об'єкти облікового відображення та визначення напрямів формування внутрішньої звітності на всіх етапах логістичного управління (планування, організація, контроль) та матеріального потоку (закупівля,

транспортування, складування, розподіл); по-третє, визначення напрямів облікового забезпечення та відображення логістичних витрат при використанні послуг логістичних компаній (аутсорсинг) [6].

Способом досягнення раціональності й ефективності процесів є перебудова бізнесу суб'єкта господарювання на основі логістичного підходу. Мета такої реорганізації – оптимізація витрат підприємства на етапах закупівлі, виробництва, розподілу й удосконалення якості обслуговування споживачів, що виведе продукцію на якісно новий рівень конкурентоспроможності. Отже, на сьогодні залишається не розробленим проблемним питанням встановлення значення облікової політики як інструменту забезпечення управлінської ланки логістики обліковою інформацією, зокрема в частині управління рухом запасів суб'єкта господарювання.

Як відомо, термін «облікова політика» виник у зв'язку з реформуванням бухгалтерського обліку відповідно до ринкових відносин та міжнародних стандартів. В Україні він офіційно введений Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (від 16 липня 1999 р. № 996-XIV).

Виникнення облікової політики ґрунтується на тому, що законодавством передбачається використання альтернативних варіантів обліку, а роль бухгалтера на підприємстві змінюється від простого реєстратора господарських операцій до активного учасника їх здійснення [70, с. 47].

Тому, виходячи із розширення кола користувачів бухгалтерської інформації (логістів-менеджерів), необхідно змінити підходи до формування основних положень про облікову політику: в організаційній частині – формування методичної та технічної складових, які повинні забезпечити організаційну побудову облікового підрозділу, визначення його місця в управлінській і виробничій структурі підприємства, а також його взаємодії з іншими підрозділами підприємства; в технічній частині – розширення кола фахівців (залучення логістів) для проведення інвентаризації, розробку форм внутрішньої звітності для цілей логістів-менеджерів. Відповідні пропозиції

дозволять розширити сферу облікової політики та надати їй управлінської орієнтації [6].

У нашому дослідженні дотримуємось позиції Н.С. Сахчинської [66], яка зазначає, що суб'єктам господарювання притаманно сім аспектів облікової політики: методичний, організаційний, технічний, податковий, управлінський, аналітичний та міжнародний. Виходячи з даної позиції, запропоновано складові облікової політики виробничих запасів та логістичних витрат, пов'язаних з їх рухом, на промислових підприємствах (рис. 3.4).

Зауважимо, що запропоновані складові облікової політики сприяють формуванню ефективної стратегії суб'єкта господарювання. Для зручності використання доцільним є складання облікової політики в одному документі (Положенні про облікову політику підприємства) в розрізі всіх аспектів.

Вважаємо, що бухгалтерський облік виробничих запасів та логістичних витрат потрібно здійснювати залежно від етапу матеріального потоку та логістичного процесу. Логістичні витрати є якісним показником ефективності функціонування логістичної системи та інструментом управління виробничими запасами, які залежать від відповідного етапу.

Проте особливістю обліку логістичних витрат є те, що вони не відрізняються від звичайних витрат, які здійснює підприємство, тому для формування відповідного облікового забезпечення аналізу таких витрат і процесу управління відбувається на основі правильно налаштованого аналітичного обліку логістичних витрат.

Вважаємо необхідним здійснювати бухгалтерський облік логістичних витрат за двома напрямками:

- 1) облік витрат, зумовлений функціонуванням усієї операційної логістичної системи підприємства;
- 2) облік витрат на утримання відділу логістики підприємства [6].

Таким чином, встановлено особливості логістичних процесів, а також етапів матеріального потоку пов'язаного з виробничими запасами покладеного

в основу розробленого методичного підходу до облікового відображення виробничих запасів та логістичних витрат.

Рисунок 3.4 - Аспекти облікової політики виробничих запасів та логістичних витрат підприємства

Джерело: [6].

Зокрема, визначено особливості формування транспортно-заготівельних витрат, запропоновано робочий план рахунків для можливості їх обліку та обліку виробничих запасів підприємства в цілому. Запропоновано порядок облікового відображення логістичних витрат у складі (транспортно-заготівельних витрат, загальновиробничих витрат (рахунок 91) та адміністративних витрат (рахунок 92)), що передбачає обґрунтування їх розподілу та організації аналітичного обліку.

Відсутність чіткого підходу до структурування комунікаційних зв'язків систем бухгалтерського обліку та логістики в системі управління виробничими запасами обумовлює зниження ефективності господарської діяльності підприємства. З метою вирішення завдання вказаного в роботі, обґрунтовано, що бухгалтерський облік, як і логістика, є складовою управлінської інформаційної системи підприємства та між ними прослідковується зворотній зв'язок [6].

Зворотній зв'язок полягає в тому, що бухгалтерський облік є засобом відображення операції з виробничими запасами та логістичними процесами на підприємстві пов'язаними з їх рухом, в той же час бухгалтерський облік надає інформацію, яка є основою для прийняття відповідних логістичних рішень, що, в свою чергу, є основою здійснення господарських операцій, які виступатимуть об'єктом бухгалтерського обліку.

Визначено, що бухгалтерський облік є основою прийняття управлінських рішень в сфері логістики виробничих запасів, адже згрупована та аналітична інформація про стан економічних ресурсів дозволяє ефективно управляти господарською діяльністю та розробляти перспективні плани, щодо її розвитку. В роботі обґрунтовано взаємозв'язок бухгалтерського обліку та логістики в системі управління запасами, що дозволило структурувати комунікаційні зв'язки між даними системами при різних формах організації логістичної системи (аутсорсинг (використання послуг логістичних компаній), інсорсинг (департамент з логістики, посада менеджера з логістики)) [6].

Розроблено систему регулювання комунікаційних зв'язків, а також інформаційного забезпечення логістичного процесу в умовах організації логістики на основі інсорсингу. Обґрунтовано необхідність розробки внутрішніх нормативних документів регулювання логістики, як основи врегулювання інформаційних потоків в системі управління виробничими запасами. Це дозволило визначити місце бухгалтерського обліку як засобу відображення логістичних процесів на основі визначення об'єктів та методики їх облікового відображення та як інформаційного забезпечення управління ними, шляхом розробки систем внутрішньої звітності на всіх етапах логістичного управління (планування, організація, контроль) та матеріального потоку (закупівля, транспортування, складування, розподіл).

Розроблено модель структуризації комунікаційних зв'язків в системі управління запасами, що передбачає використання послуг логістичних компаній в цілях постачання виробничих запасів.

Запропонований підхід дозволяє визначити інформаційні потоки в системі управління виробничими запасами та визначити об'єкти облікового відображення на кожному з етапів [6].

Структуризація інформаційних потоків неможлива без врегулювання якості інформації, яка надається системою бухгалтерського обліку для цілей управління виробничими запасами.

Вагомим інструментом у врегулюванні даного проблемного питання виступає облікова політика в частині виробничих запасів та логістичних витрат. З метою обґрунтування ролі облікової політики в якості інформаційного забезпечення було проведено дослідження її сутності, необхідності, мети та завдань, які вона виконує, а також визначено особливості її варіативності на основі дослідження положень про облікову політику вітчизняних та зарубіжних підприємств [6].

3.2. Удосконалення документального відображення руху МШП як складової запасів підприємства

У сучасних умовах становлення ринкової економіки України зростає потреба в удосконаленні бухгалтерського обліку, особливо це стосується великих підприємств де існує велика кількість господарських операцій, від відображення правильності яких залежать результати діяльності [75].

Особливе місце у виробничій діяльності підприємства займають малоцінні і швидкозношувані предмети (МШП), адже вони є засобами праці невисокої вартості з недовгим терміном служби, які відносяться до класу запасів. Малоцінні та швидкозношувані предмети суттєво відрізняються від інших видів запасів, бо МШП багаторазово беруть участь у виробництві та зберігають свою натурально-речову форму до кінця строку корисного використання. Тому нині залишається актуальним питання удосконалення обліку МШП.

Теоретико-методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про наявність та рух МШП і розкриття її у фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" та Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. У різних літературних джерелах можна зустріти дещо різне тлумачення малоцінних та швидкозношуваних предметів, та основні складові що входять до цього поняття залишаються незмінними [75].

Відповідно до П(С)БО 9 "Запаси", малоцінні та швидкозношувані предмети визнаються активом, якщо:

- існує імовірність того, що в майбутньому підприємство отримає економічні вигоди, пов'язані з їх використанням;
- вартість МШП може бути достовірно визначена.

Таблиця 3.2 - Рекомендовані субрахунки рахунку 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»

Рахунок	Назва рахунку	Субрахунок 1 порядку	Назва субрахунку	Субрахунки 2 порядку	Назва субрахунку
1	2	3	4	5	6
22	Малоцінні та швидкозношувані предмети	2201	Спецоснастка та спецінструмент	22011	МВО 1
				22012	МВО 2
				22013	МВО 3
					тощо
		2202	Інструмент	22022	МВО 1
				22023	МВО 2
				22024	МВО 3
					тощо
		2203	Господарський інвентар	22031	МВО 1
				22032	МВО 2
				22033	МВО 3
					тощо
		2204	Спеціальний одяг	22041	МВО 1
				22042	МВО 2
				22043	МВО 3
					тощо
		2205	Постільна білизна	22051	МВО 1
				22052	МВО 2
				22053	МВО 3
					тощо
		2206	Матеріали для соціальних потреб	22061	МВО 1
				22062	МВО 2
				22063	МВО 3
					тощо
2209	МШП власного виробництва	22091	МВО 1		
		22092	МВО 2		
		22093	МВО 3		
			тощо		

У Методичних рекомендаціях, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. №2 (із останніми змінами та доповненнями від 30.12.2013 р.) вказані ще два критерії визнання МШП активом:

— підприємству перейшли ризики й вигоди, пов'язані з правом власності або з правом повного господарського оперативного управління на придбані (отримані) запаси;

— підприємство здійснює управління та контроль за МШП [75].

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух малоцінних та швидкозношуваних предметів, що знаходяться у складі запасів призначено рахунок 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети».

Аналітичний облік МШП ведеться за видами предметів по однорідних групах, установлених, виходячи з потреб підприємства. Тому для більшої деталізації та відповідності синтетичного та аналітичного обліку пропонуємо розширити робочий план рахунків у залежності від наявності матеріально відповідальних осіб (далі — МВО) [75].

Така деталізація робочого плану рахунків дасть змогу своєчасно і більш точно отримувати інформацію про наявність та рух МШП на підприємстві [Штек].

Аналізуючи первинну документацію з обліку МШП вважаємо доцільним створення додаткового реєстру оперативного (кількісного) обліку руху малоцінних і швидкозношуваних предметів, які знаходяться в експлуатації (табл.3.3).

Цей реєстр повинен включати за кожним видом МШП таку інформацію:

- найменування МШП;
- інформацію про надходження МШП;
- інформацію про передачу в експлуатацію МШП;
- інформацію про припинення експлуатації МШП;
- інформацію про вибуття МШП з підприємства;
- інформацію про наявність МШП на підприємстві.

Записи до реєстру повинні здійснюватись на підставі первинних документів, що відображають господарську операцію з МШП з обов'язковим відображенням даних документів в реєстрі [75].

Оскільки аналітичний облік МШП ведеться за видами предметів по однорідних групах [2], установлених, виходячи з потреб підприємства, тому з метою отримання більш оперативної інформації про наявність та рух актуальним було б запровадження "Картки складського обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів" (табл. 3.3), в якій буде відображатись надходження, вибуття та залишок МШП. Така інформація дуже полегшить оперативний облік [75].

У результаті проведеного дослідження було встановлено зміст терміну "малоцінні та швидкозношувані Запропоноване розширення плану рахунків у вигляді додаткових субрахунків до рахунку 22, що дасть змогу своєчасно і більш точно отримувати інформацію про наявність та рух МШП на підприємстві.

Виявивши недосконалість первинної документації з обліку МШП, було запропоновано створення додаткового реєстру оперативного (кількісного) обліку руху малоцінних і швидкозношуваних предметів, які знаходяться в експлуатації.

Для покращення аналітичного обліку МШП запропоновано введення карток складського обліку МШП, в яких після кожної позиції МШП по надходженню і вибуттю виводиться залишок. І все це дасть змогу уникнути виникнення неправдивих та недостовірних облікових даних та спотворення інформації про фінансовий стан підприємства [75].

3.3. Управлінський облік запасів як підґрунття прийняття управлінських рішень щодо оптимізації їх обсягів

Функціонування суб'єктів господарювання в умовах ринку вимагає від системи обліку постійного пошуку можливих шляхів оптимізації затрат і забезпечення ефективності діяльності. Особливо гостро постає це завдання у

зв'язку зі зростанням конкуренції в галузі торгівлі, що зумовлює необхідність якісних змін у системі обліку. Його завдання з площини відображення стану та руху товарних запасів переходить у площину забезпечення оптимізації їхніх кількісних, вартісних і якісних параметрів. Відповідно до цього актуалізується проблематика розвитку й використання вітчизняними суб'єктами торгівлі принципів і методів, які притаманні відомій та широко використовуваній за кордоном системі управлінського обліку. Його розвиток в Україні лише в останні роки почав набувати ознак системності. Показовим є факт його розвитку в основному на тих підприємствах, які знаходяться у приватній власності. Розуміння потреби зміни інформаційного забезпечення управління, попри певні додаткові витрати на його вдосконалення та розвиток, виявилось більш актуальним і здатним оптимізувати загальні кінцеві результати діяльності. Поясненням цього виступає факт переважної ефективності впровадження заходів, обґрунтованих на основі застосування даних системи управлінського обліку торгівельних запасів [43].

Відповідно до цього, розвиток наукових досліджень щодо можливостей удосконалення інформаційної бази прийняття рішень стосовно оптимізації управління запасами є достатньо обґрунтованим і перспективним. Слід зазначити, що у розвинених країнах доцільність його застосування вже не викликає сумнівів, оскільки результати досліджень свідчать про значний вплив методології та практики управлінського обліку на підвищення результативних показників діяльності суб'єктів господарювання.

Відсутність дієвого методологічного інструментарію управлінського обліку та навиків практичного його застосування в діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання, в тому числі торгівельних, можна пов'язати з чинником невизначеності та відсутності єдиного підходу до самого визначення цієї облікової системи [43].

На думку П.М. Гарасима, Г.П. Журавля та П.Я. Хомина, управлінський облік запасів - це насамперед управління ними. На відміну від традиційного обліку, коли увага бухгалтерів зосереджена лише на забезпеченні точного

оприбуткування і повного збереження запасів, управлінський облік здійснює таку функціональну діяльність менеджерів, котра спрямована на доведення витрат на утримання запасів до мінімуму за умови повного постачання ними виробничих потреб [15]. Методологічна спрямованість, закладена в цьому визначенні на перший план висуває потреби управління. Проте подальша деталізація поданого визначення свідчить про прив'язку цієї облікової системи до мінімізації витрат. Такий підхід відповідає прагненню суб'єктів господарювання та їхніх власників до забезпечення максимальної прибутковості, а тому можна стверджувати, що названі науковці цілком правильно підходять до характеристики й обґрунтування потреби у використанні його в практичній діяльності [43].

Інший науковець, О.М. Губачова, стверджує, що управлінський облік (тападетепі асоіпііпд) розширює та поглиблює фінансовий і є основною системою комунікації всередині підприємства. Цей облік є внутрішнім (іпіегпаі). Його мета - забезпечити інформацією менеджерів, відповідальних за досягнення конкретних виробничих цілей. Якщо опустити прив'язку до процесу виробництва, то можна стверджувати, що такий підхід до розгляду управлінського обліку є досить об'ємним і охоплює загальносистемні завдання суб'єктів господарювання без деталізації конкретних завдань і характеристик щодо об'єктів обліку. В такому випадку вимагає розвитку й вирішення проблема визначення конкретних цілей ведення цієї системи обліку та формування відповідних вимог і методики його здійснення, адже кожен об'єкт обліку вимагає використання певного набору інструментів, які часто є абсолютно різними за своєю природою, способом здійснення та методикою відображення [43].

Можливо у зв'язку з цим, окремі автори розглядають управлінський облік як облік витрат і доходів, нормування, контролю і аналізу, що надає інформацію для оперативних управлінських рішень і розвитку підприємств [49, с.184]. В результаті певним чином нівелюється основна сутнісна його характеристика та формується дещо викривлене поняття, яке важко піддається

розумінню: “управлінський облік як облік нормування, контролю й аналізу”. Змістове наповнення такого твердження вимагає внесення стилістичних коректив, оскільки раціональне зерно у включенні цих термінів у визначення все таки є. Тим більше, що по відношенню до товарних запасів, ціла низка названих складових дійсно є інструментами управлінського обліку. На цьому, зокрема, акцентують увагу ті самі науковці П.М. Гарасим, Г.П. Журавель та П.Я. Хомин: управлінський облік “точніше може бути визначений як управління запасами, оскільки базується на плановому управлінні ними: пошук оптимальних умов постачання, розрахунок мінімально можливих партій поставок сировини й матеріалів, варіантів їхньої доставки на підприємство, укладення договорів з постачальниками, способів зберігання і передачі у виробництво, а також процедури контролю і регулювання залишків: визначення норм запасів, порівняння відповідності їм наявних залишків, оформлення документів на постачання замовлених партій, контроль за проходженням поставок, контроль за відповідністю фактичних поставок замовленням (у випадках відхилень - своєчасне коригування не тільки замовлень, а й часто всього технологічного циклу, коли змінити номенклатуру поставки сировини чи матеріалів неможливо), контроль за своєчасністю і повнотою оприбуткування запасів” [15].

Приймак О.Ю., справедливо вбачає у системі управлінського обліку джерело для здійснення логістичних досліджень, проте, розглядаючи специфіку його процедур і технічних прийомів, іноді допускає його розгляд як інструмент логістики, що є неправомірним [55]. Обидві розглядувані структурні складові загальної системи управління підприємством характеризуються застосуванням низки спільних прийомів (методів), проте більш прийнятним є їхнє співвідношення як інформаційне джерело (управлінський облік) та процес (логістика).

Згідно Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” у редакції від 02.12.2012 р., управлінський облік розглядається як внутрішньогосподарський і визначається як система обробки та підготовки

інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством [4]. Таке визначення є найбільш узагальненим і охоплює не лише такий об'єкт обліку як запаси, але й діяльність підприємства загалом. Тобто, фактично узаконеним є ведення управлінського обліку (для внутрішнього користування його даними) стосовно усіх процесів і явищ, які відбуваються на підприємстві [43].

Незважаючи на різноманітність підходів до розгляду і формулювання визначення сутності управлінського обліку, більшість авторів єдині у трактуванні його ролі та завдань, які вирішуються завдяки його веденню на підприємстві. В основному суть цих завдань зводиться до забезпечення оптимізації витрат і збільшення прибутку. Не є виключенням і такий об'єкт обліку як товарні запаси. Значна кількість і достатньо широкий перелік товарних запасів торговельних підприємств, особливо оптових, вимагає вилучення з обороту певної грошової маси на його формування. У цьому контексті цілком справедливим є висновок О.А. Полянської про те, що ключовим аспектом управлінського обліку товарних запасів є досягнення за кожною товарною групою оптимального рівня запасів, який би дозволив мінімізувати витрати на постачання та зберігання товарів і водночас максимально задовольнити попит на них.

Згідно з цим, при формуванні управлінського обліку в торговельних підприємствах, слід виходити з таких основних міркувань:

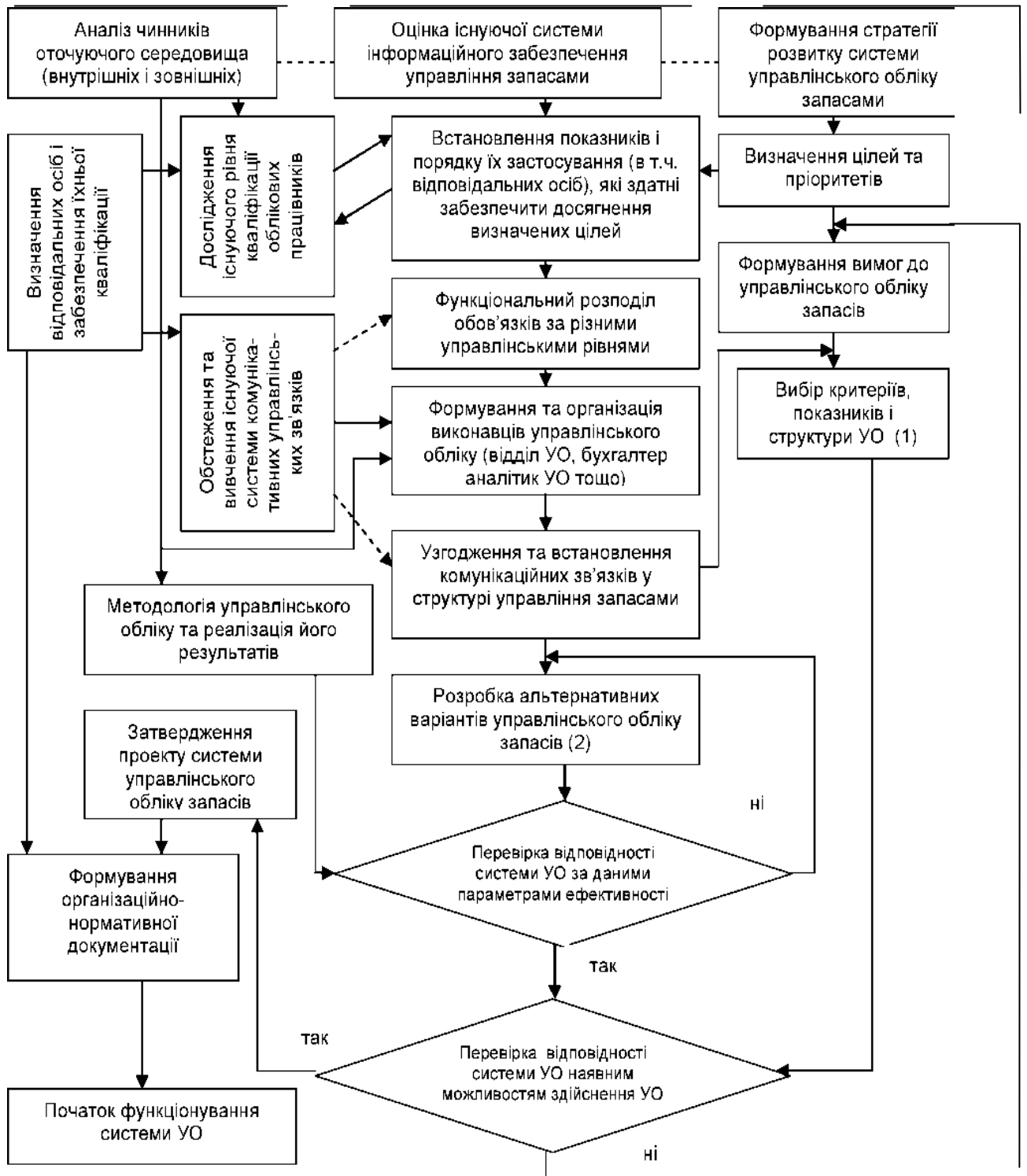
- кількість запасів має бути такою, щоб не було зривів у задоволенні потреби в них. Тобто розрив у часі (T_p) задоволення потреби в запасах має бути мінімальним;

- для забезпечення мінімізації вилучення обігових коштів на формування запасів, їхня кількість (K_r) повинна бути мінімальною;

- обсяг вільних обігових коштів (K_{O_y}) має бути максимально можливим.

Використання економіко-математичного моделювання процесів і умов формування торговельних запасів, уможливить вибір найбільш оптимального варіанту, здатного забезпечити отримання позитивного економічного ефекту. В

узагальненому вигляді формування моделі управлінського обліку запасів, як складова системи інформаційного забезпечення управління повинна включати в себе такі елементи, як аналіз чинників середовища тощо (рис. 3.5) [43].

Рисунок 3.5 - Послідовність формування моделі управлінського обліку запасів

Джерело: [43].

Побудована на рис. 3.5 послідовність та її структурні складові управлінського обліку запасів можуть бути більш адаптованими до ієрархії системи управління, яка існує на підприємстві. З цією метою можна здійснити доповнення побудованої схеми відповідними елементами після блоку (2). Щодо вибору критеріїв і показників управлінського обліку запасів (блок 1), доцільно скористатися підходом, який рекомендують О.В. Іваненко та А.О. Фоменко, котрі розглядають прості моделі управління запасами (однопродуктова статична модель, однопродуктова статична модель, яка допускає дефіцит, модель з поступовим поповненням запасів, модель з поступовим поповненням запасів, що допускає дефіцит) і подають алгоритми їхньої оцінки [5, с. 109]. Обравши на основі рекомендованих методик обчислень оптимальну модель управління запасами, необхідно здійснити розробку облікових номенклатур для обліку.

Таким чином, у перспективі, використання розробленої послідовності формування моделі управлінського обліку вимагає розробки номенклатур обліку та документообороту.

Окрім цього, важливо правильно визначити модель оптимізації кількості запасів і витрат на них з тим, щоб досягти раціональності поповнення та реалізації товарних запасів у часі. Обґрунтований вибір уможливило досягнення економії витрат, яких вимагає зберігання запасів, а також посилює стійке конкурентне становище суб'єкта торгівельної діяльності на ринку.

Власне, у зв'язку з цим, перспективним є такий напрям досліджень як оптимізація ресурсопотоків, розвиток комунікативних управлінських зв'язків, а також формування комп'ютеризованої моделі управлінського обліку запасів

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

В дипломній роботі розглядається тема: «Обліково-інформаційне забезпечення процесу управління запасами підприємства». Така робота передбачає наявність робочого місця в офісному приміщенні ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр».

Обладнання, яке використовується під час виконання трудових обов'язків, можна умовно розділити на дві групи:

- а) обладнання, яке безпосередньо забезпечує робочий процес (наприклад, комп'ютерна та різноманітна периферійна техніка при роботах в офісі);
- б) обладнання, яке підтримує комфортні умови праці (наприклад, опалювальні прилади, кондиціонери, іонізатори повітря для забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату в приміщеннях).

Аналіз потенційних небезпек.

Працюючи в офісі, працівників в галузі обліку і оподаткування можуть підстерігати наступні небезпеки:

- ураження електричним струмом, у наслідок несправності електроболаднання, невиконання правил техніки безпеки при користуванні електричним обладнанням, що може призвести до електротравм або летального наслідку;
- механічне травмування в наслідок не раціонального розташування робочих місць;
- нервово-психічні навантаження в наслідок специфіки виконуваних робіт, що призводить до захворювань загального характеру;
- негативні відносини у колективі в наслідок постійних емоційних зривів, які призводять до підвищених емоційних навантажень;

– кістково-м'язові порушення, у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг, що призводить до ушкодження опорно-рухового апарату;

– негативний вплив електромагнітних, в тому числі і рентгенівських випромінювань при використанні моніторів персональних комп'ютерів (далі ПК) з електронно-променевою трубкою, що призводить до погіршень зору, зниження імунітету;

– недостатнє освітлення виробничих приміщень і робочих місць, у зв'язку з несправністю, або хибного вибору освітлювальних приладів, що призводить до погіршення зору;

– підвищений рівень шуму, який створюється перетворювачем напруги електронно-обчислювальної машини (далі ЕОМ), її технічною периферією, а також людьми, що працюють у приміщенні, і який призводить до погіршення слуху;

– незадовільні параметри мікроклімату робочого місця, у зв'язку із відсутністю приладів, що забезпечують необхідний повітряобмін та опалювальної системи, які можуть викликати загальні захворювання;

– вірогідність загоряння, в зв'язку з використанням несправного електрообладнання, обігрівачів з відкритим теном, недотриманням, або порушенням правил протипожежної безпеки, відсутністю систем пожежної сигналізації і пожежогасіння, що призводить до пожежі;

– неправильні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, які призводять до паніки та загибелі людей.

– «синдром професійного вигорання», через рутинну роботу та однотипні завдання, що можуть призвести до стресових ситуацій, депресій та психічних розладів.

Заходи по забезпеченню безпеки.

У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо.

Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам: ПУЕ («Правила устрою електроустановок») і ГОСТ 12.1.030-81 (2001) «ССБТ. Электробезопасность. Защитное заземление, зануление», величина опору захисного заземлення електрообладнання приміщення - 4 Ом; НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила устройства электроустановок. Электрооборудование специальных установок», приміщення, в якому розташовуються ЕОМ, різноманітне устаткування, відноситься до класу пожеженобезпечної зони П-Па, тому передбачений мінімальний ступінь захисту ізоляції обладнання IP44; ГОСТ 12.1.009-76 (1999) «ССБТ. Электробезопасность. Термины и определения» обладнання офісу має подвійну ізоляцію, яка складається з робочої та додаткової ізоляції; ГОСТ 12.2.007.0-75* (2001) «ССБТ. Изделия электротехнические. Общие требования безопасности» ЕОМ, периферійні пристрої ЕОМ та устаткування для обслуговування, ремонту та налагодження ЕОМ по способу захисту людини від ураження електричним струмом, належать до I класу, оскільки мають подвійну ізоляцію, елемент для заземлення та провід для приєднання до джерела живлення, що має заземлюючу жилу і вилку з заземлюючим контактом. Експлуатація електроустановок і електроустаткування проводиться відповідно до НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації електроустановок» та НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів».

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок не раціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неухважністю обслуговуючого персоналу. Для

виключення травматизму згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними, яка відповідає нормованим значенням (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж $6,0 \text{ м}^2$, а об'єм не менше ніж $20,0 \text{ м}^3$).

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, передбачені перерви у роботі – 15 хвилин кожні дві години, а також спеціально обладнане приміщення – кімната відпочинку.

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Для запобігання кістково-м'язових порушень у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг необхідно виконувати фізичні вправи 2-3 рази протягом робочого часу.

З метою запобігання виникненню «синдрому професійного вигорання», зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, передбачені перерви у роботі – 15 хвилин кожні дві години, а також спеціально обладнане приміщення – кімната відпочинку. Також запропоновано періодична участь в семінарах та конференціях, де надається можливість зустрітися з новими людьми і обмінятися досвідом. Розроблено графік відпусток.

Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці.

Внаслідок роботи за ПК, на фізіологію людини негативно впливають

електромагнітні випромінювання. Щоб зменшити наслідки впливу на людину та знизити негативні показники у робочій зоні до допустимих значень, згідно з ГОСТ 12.2.007.0-75 «Изделия электротехнические. Общие требования безопасности», вироби, які створюють електромагнітні поля, повинні мати захисні елементи (екрани, поглиначі і т.д.). Вимоги до захисних елементів повинні бути вказані в стандартах та технічних умовах на конкретні види виробів. Згідно з НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин» та ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин», на робочих місцях обладнаних ПК встановлені рідкокристалічні монітори, які не є джерелами рентгенівського та електромагнітного випромінювань.

Основними причинами недостатньої або нераціональної освітленості робочих місць є несправність або нераціональний вибір освітлювальних приладів. Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні, згідно ДБН В.2.5-28-2006 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення. Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі або штори.

Розрахунок загального штучного освітлення в приміщенні офісу розмірами $A \times B \times H = 6 \times 6 \times 3$ м, з висотою робочої поверхні $h_p = 0,8$ м, нормованим значенням штучного освітлення для кабінету $E_n = 300$ лк.

1. Розраховуємо кількість рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = \frac{B}{(H - h_p) \cdot [L/h]}, \text{ шт}; \quad (4.1)$$

де: B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$[L/h]$ – числове значення коефіцієнта світильника;

$$N_p = \frac{6}{(3-0,8) \cdot 1,4} = 2, \text{ шт.}$$

2. Визначаємо максимально припустиму відстань між рядами світильника

$L_{\max}$:

$$L_{\max} = \frac{B}{N_p}, \text{ м}; \quad (4.2)$$

де: B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт;

$$L_{\max} = \frac{6}{2} = 3, \text{ м.}$$

3. Визначаємо значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = \frac{A \cdot B}{(H - h_p) \cdot (A + B)}; \quad (4.3)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$$i = \frac{6 \cdot 6}{(3-0,8) \cdot (6+6)} = 1,36.$$

4. Визначаємо значення коефіцієнта використання світлового потоку η , створюваного растровим світильником типу ЛПО.

Вибирається з урахуванням відбиття поверхонь приміщення та індексу

приміщення і дорівнює $\eta = 44 \%$.

5. Визначаємо сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_{Σ} :

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{E_H \cdot A \cdot B \cdot k_3 \cdot z}{\eta}, \text{ лм}; \quad (4.4)$$

де: E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_3 – коефіцієнт запасу (для кабінету $k_3 = 1,4$);

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $z = 1,1$);

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{300 \cdot 6 \cdot 6 \cdot 1,4 \cdot 1,1}{0,44} = 37800, \text{ лм}.$$

6. Визначаємо умовну загальну кількість світильників у приміщенні N_{ce}^* :

$$N_{ce}^* = \frac{A \cdot B}{L_{\max}^2}, \text{ шт}; \quad (4.5)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

$L_{\max}$ – максимально припустима відстань між рядами світильників, м;

$$N_{ce}^* = \frac{6 \cdot 6}{3^2} = 4, \text{ шт}.$$

7. Розраховуємо світловий потік умовного джерела світла Φ_l^* :

$$\Phi_l^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_l^*}, \text{ лм}; \quad (4.6)$$

де: Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

N_l^* – загальна кількість ламп у світильнику, яка розраховується за формулою:

$$N_l^* = N_{ce}^* \cdot n, \text{ шт}; \quad (4.7)$$

де: n – кількість ламп у світильнику, шт;

$$N_l^* = 4 \cdot 4 = 16, \text{ шт};$$

$$\Phi_l^* = \frac{37800}{16} = 2362,5, \text{ лм}.$$

8. Знаходимо коефіцієнт m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи Φ_l^* та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи Φ_l :

$$m = \frac{\Phi_l^*}{\Phi_l}; \quad (4.8)$$

$$m = \frac{2362,5}{1200} = 1,97.$$

9. Визначаємо оптимальну (фактичну) кількість світильників у приміщенні $N_{св}$:

$$N_{св} = N_{св}^* \cdot m, \text{ шт}; \quad (4.9)$$

де: $N_{св}^*$ – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт;

m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи;

$$N_{св} = 4 \cdot 1,97 = 8, \text{ шт}.$$

10. Визначаємо фактичну кількість ламп у приміщенні N_l :

$$N_l = N_{св} \cdot n, \text{ шт}; \quad (4.10)$$

де: $N_{св}$ – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт;

n – кількість ламп у світильнику, шт;

$$N_l = 8 \cdot 4 = 32, \text{ шт}.$$

11. Визначаємо загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{\Phi_l \cdot N_l \cdot \eta}{A \cdot B \cdot k_3 \cdot z}, \text{ лк}; \quad (4.11)$$

де: Φ_l – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;

N_l – фактична кількість ламп у приміщенні, шт;

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості;

$$E_p = \frac{1200 \cdot 32 \cdot 0,44}{6 \cdot 6 \cdot 1,4 \cdot 1,1} = 304,76, \text{ лк.}$$

Виходячи з розрахунку загальне штучне освітлення в приміщенні офісу дорівнює 304.76 лк, що відповідає нормованому значенню освітлення і яке забезпечується за допомогою 8 растрових світильників типу ЛПО.

Рівні звукового тиску в октавних смугах частот, рівні звуку та еквівалентні рівні звуку на робочих місцях приміщення відповідають вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДСН 3.3.6.037-99 «Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку». Зниження рівня шуму в приміщенні здійснено за допомогою:

- використання більш сучасного обладнання;
- розташування принтерів та різноманітного устаткування колективного користування на значній відстані від більшості робочих місць працівників;
- переведення жорсткого диска в режим сну (Standby), якщо комп'ютер не працює протягом визначеного часу;
- використання блоків живлення ПК з вентиляторами на гумових підвісках;

Неправильне проектування або несправність систем опалення та вентиляції в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови в приміщенні офісу – температура повітря, відносна вологість повітря й швидкість його переміщення відповідають встановленим санітарно-гігієнічним вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні

санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень» і ГОСТ 12.1.005-88 (1991) «ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны». Роботи в офісному приміщенні, належать до категорії Іб - легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року: температура 21-23°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;

- у теплий період року: температура 22-24°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Забезпечення таких параметрів мікроклімату досягається оснащенням приміщень пристроями кондиціонування, вентиляції та дезодорації повітря, системами опалювання.

Оптимальні рівні позитивних (n+) і негативних (n-) іонів у повітрі приміщення з ВДТ відповідають вимогам ГН 2152-80 «Санітарно-гігієнічні норми допустимих рівнів іонізації повітря виробничих та громадських приміщень» і становить: n+=1500-30000 (шт. на 1см³); n- = 3000-5000 (шт. на 1см³). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечуються за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

Заходи з пожежної безпеки.

Горінням називається складний фізико-хімічний процес взаємодії горючої речовини та окислювача, який супроводжується виділенням тепла та випромінюванням світла.

Процес горіння призводить до пожежі.

Пожежа – неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що розповсюджується в часі і просторі.

Класифікація пожеж здійснюється в залежності від виду горящих речовин і матеріалів згідно ГОСТ 27331-87 «Пожарная техника. Классификация пожаров». Приміщення офісу, де проводяться роботи можна віднести до класу пожежі (А) – тверді речовини, переважно органічного походження, горіння яких супроводжується тлінням (меблі на місцях, документація). Крім

визначених ГОСТ 27331-87 класів пожеж, згідно НАПБ Б.03.001-2004 «Про затвердження Типових норм належності вогнегасників» приміщення офісу відноситься і до класу пожежі (Е) – горіння електроустановок, що перебувають під напругою електричного струму.

Методика визначення категорій приміщень та будівель за вибухопожежною та пожежною небезпекою регламентується НАПББ.03.002–2007 "Норми визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою». Даний тип офісу належить до категорії Д. За характеристикою в даному типі офісу міститься незаймісті речовини і матеріали в холодному стані, а також кабельні електропроводки до устаткування, окремі предмети меблів на місцях.

Найшвидшим та найнадійнішим засобом сповіщення про виникнення пожежі вважаються установки електричної пожежної сигналізації (ЕПС). Для приміщення офісу, площею 36 м² встановлено один вуглекислотний вогнегасник місткістю 2 л.

Заходи по забезпеченню безпеки у надзвичайних ситуаціях.

Організація дослідження стійкості роботи промислового об'єкта.

Дослідження стійкості роботи промислового об'єкта (ПО) - це всебічне вивчення умов, які можуть скластися на об'єкті в надзвичайних умовах, а також оцінка їхнього впливу на подальшу виробничу діяльність підприємства.

Мета дослідження - виявити вразливі місця в роботі об'єкта й виробити найбільш ефективні заходи, пропозиції та рекомендації щодо підвищення його стійкості.

Ці рекомендації включають до плану заходів з підвищення стійкості роботи об'єкта. План реалізують у мирний час за відсутності надзвичайних ситуацій, як правило, під час реконструкції об'єкта і в період загрози нападу противника.

Дослідження стійкості об'єкта проводиться в мирний час силами інженерно-технічного складу без відриву від виробництва. Керівником дослідження є начальник цивільного захисту (ЦЗ) об'єкта, тобто керівник

виробництва. Тривалість досліджень - 2-3 місяці.

Весь процес планування і проведення досліджень поділяють на три етапи.

Перший етап - підготовчий: розробка керівних документів (наказ начальника ЦЗ об'єкта, календарний план, план проведення досліджень, визначення складу учасників дослідження та їх підготовка).

Другий етап - оцінка стійкості роботи об'єкта за надзвичайних ситуацій.

Третій етап - розробка заходів, що підвищують стійкість роботи об'єкта.

На першому етапі розробляються керівні документи, визначається склад учасників дослідження і організовується їх підготовка.

Основними документами для організації дослідження стійкості роботи об'єкту є: наказ керівника підприємства; календарний план основних заходів щодо підготовки до проведення дослідження; план проведення дослідження.

Наказ керівника підприємства (дослідження) розробляється на підставі вказівок вищестоящого начальника з урахуванням особливостей і конкретних умов, пов'язаних з виробничою цілісністю об'єкту. У наказі вказуються: мета і завдання майбутнього дослідження, час проведення робіт, склад учасників: дослідження і завдання дослідницьких груп, терміни представлення звітної документації.

Календарний план підготовки до проведення дослідження визначає основні заходи і терміни їх проведення, відповідальних виконавців, сили і засоби, що приваблюються для виконання поставлених завдань.

План проведення дослідження стійкості роботи об'єкту є основним документом, що визначає зміст роботи керівника дослідження і дослідницьких груп головних фахівців. У плані вказуються: тема, мета і тривалість дослідження, склад дослідницьких груп і зміст їх роботи, порядок дослідження.

Для проведення досліджень на об'єкті створюють такі групи дослідження:

- група керівника дослідження на чолі з головним інженером підприємства;
- група начальника відділу капітального будівництва (ВКБ);
- група головного енергетика;

- група головного механіка;
- група головного технолога;
- група відділу матеріального постачання;
- група штабу ЦЗ об'єкта.

На другому етапі роботи кожна група спеціалістів оцінює стійкість елементів виробничого інженерно-технічного комплексу об'єкта и провадить необхідні розрахунки по кожному з вражаючих факторів, які можуть діяти внаслідок появи надзвичайних ситуацій мирного й воєнного часів.

У ході досліджень визначають умови захисту робітників і службовців, оцінюють уразливість інженерно-технічного комплексу, характер можливих руйнувань від вторинних факторів, вивчають стійкість системи постачання і кооперативних зв'язків з підприємствами - постачальниками, виявляють уразливі місця в системі керування та можливості об'єкта щодо відновлення зруйнованого виробництва.

Для своєчасного попередження населення введені сигнали попередження населення у мирний і воєнний час.

Сигнал «Увага всім!» повідомляє населення про надзвичайну обстановку в мирний час і на випадок загрози нападу противника у воєнний час. Сигнал подається органами цивільного захисту за допомогою сирени і виробничих гудків. Тривалі гудки означають попереджувальний сигнал.

Почувши їх, необхідно включити радіо, телевізор і прослухати текст інформації про дії населення після одержання сигналу. Якщо немає радіо, телевізора або вони не працюють, слід з'ясувати значення і зміст інформації у сусідів або інших людей, які знають про неї.

Після одержання інформації необхідно виконати всі вказівки тексту інформації сигналу.

Сигнали передаються каналами зв'язку, радіотрансляційними мережами і засобами телебачення. Одночасно з інформацією про надзвичайну ситуацію передаються вказівки про порядок дій формувань цивільного захисту і населення. Сигнали, подані вищим органом управління цивільного захисту,

мають дублюватися всіма підпорядкованими підсистемами. Дублювати сигнали на об'єктах і в населених пунктах можна за допомогою місцевого радіотрансляційного вузла, гудків підприємств, сирен транспорту, ударами в рейку, дзвони.

На третьому етапі групи спеціалістів за результатами досліджень готують доповіді з висновками і пропозиціями підвищення стійкості елементів, які підлягали дослідженню. Група керівника дослідження складає загальну доповідь і розробляє план заходів з підвищення стійкості роботи об'єкта в цілому. Заходи планують на мирний час і на період загрози нападу противника.

Стійкість роботи ПО визначають на основні моделювання вразливості об'єкта до дії кожного вражаючого фактора окремо.

Характер руйнування, пожеж, уражень робітників і службовців залежить від максимально можливих значень параметрів вражаючих факторів, які проявляються у надзвичайних ситуаціях, і спроможності перелічених компонентів протистояти дії цих факторів. У цілому об'єкт може бути виведений з ладу, перестати функціонувати навіть тоді, коли більша частина елементів ще дієздатна, але важливі, проте менш стійкі його частини вийшли з ладу. Дослідження стійкості в першу чергу спрямовані на виявлення таких найменш стійких елементів з тим, щоб на основі проведених досліджень спланувати і провести заходи, які підвищують стійкість усього об'єкта в цілому.

Досить велику частку в таких дослідженнях відіграють дослідження стійкості елементів та всього об'єкта до дії вражаючих факторів надлишкового тиску повітряної хвилі.

Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити наступні висновки. Були розглянуті потенційні небезпеки, які можуть очікувати на робочому місці. Потенційними небезпеками можуть бути: ризик травмуватися; ураження електричним струмом, недостатнє освітлення виробничих приміщень і робочих місць, і т.п. З метою запобігання виникненню «синдрому професійного вигорання». Передбачені перерви у роботі – 15 хвилин кожні дві години, а також спеціально обладнане приміщення – кімната відпочинку. Також

запропоновано періодична участь в семінарах та конференціях, де надається можливість зустрітися з новими людьми і обмінятися досвідом. Розроблено графік відпусток.

Були передбачені первинні засоби пожежогасіння, а саме встановлено один вуглекислотний вогнегасник місткістю 2 л. Було розглянуто питання щодо організації дослідження стійкості роботи промислового об'єкта.

ВИСНОВКИ

Вирішення проблеми ефективного розвитку та зростання виробничого потенціалу господарських підприємств потребує створення системи управління виробництвом, в основу якої має бути покладено формування інформації про виробничі запаси підприємства. Тому розробка та впровадження основних напрямів підвищення ефективності господарської діяльності підприємств передбачає вдосконалення обліку і контролю виробничих запасів, які забезпечують менеджерів і керівників належною інформацією для прийняття управлінських рішень.

Поняття «обліково-інформаційне забезпечення» це діяльність, пов'язана зі збором, реєстрацією, узагальненням, збереженням, передачею та аналітичним опрацюванням інформації та забезпечення системи управління відповідною кількістю необхідної якісної інформації. Відповідно метою обліково-інформаційного забезпечення має стати поєднання процедур обліку й аналізу та формування інформації історичного (узагальнює результати діяльності) та аналітичного характеру (передуює прийняттю обґрунтованого управлінського рішення).

Дослідження проводились за даними ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр». Облік у бухгалтерії ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» представляє єдину комплексну систему, яка дозволяє формувати дані як про кількість запасів, що надійшли і використаних за кожним номенклатурним номером (кількісний облік на складі), так і про їх вартість (вартісний облік у бухгалтерії).

За результатами аудиторської перевірки фінансової звітності ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» аудиторами надано умовно-позитивний висновок з наступних причин:

підстава для висловлення умовно-позитивної думки», фінансова звітність ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» у складі Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2016р., Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід),

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом), Звіт про власний капітал, Примітки до річної фінансової звітності, відображає достовірно в усіх суттєвих аспектах фінансовий стан підприємства на 31 грудня 2016 року та її фінансові результати за рік, що закінчився на зазначену дату відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності.

За результатами дослідження:

- визначено, що бухгалтерський облік є основою прийняття управлінських рішень в сфері логістики виробничих запасів, адже згрупована та аналітична інформація про стан економічних ресурсів дозволяє ефективно управляти господарською діяльністю та розробляти перспективні плани, щодо її розвитку. В роботі обґрунтовано взаємозв'язок бухгалтерського обліку та логістики в системі управління запасами, що дозволило структурувати комунікаційні зв'язки між даними системами при різних формах організації логістичної системи (аутсорсинг (використання послуг логістичних компаній), інсорсинг (департамент з логістики, посада менеджера з логістики));

- запропоновано структурні складові управлінського обліку запасів можуть бути більш адаптованими до ієрархії системи управління, яка існує на підприємстві. З цією метою можна здійснити доповнення побудованої схеми відповідними елементами після блоку (2). Щодо вибору критеріїв і показників управлінського обліку запасів (блок 1), доцільно скористатися підходом, який рекомендують О.В. Іваненко та А.О. Фоменко, котрі розглядають прості моделі управління запасами (однопродуктова статична модель, однопродуктова статична модель, яка допускає дефіцит, модель з поступовим поповненням запасів, модель з поступовим поповненням запасів, що допускає дефіцит) і подають алгоритми їхньої оцінки [5, с. 109]. Обравши на основі рекомендованих методик обчислень оптимальну модель управління запасами, необхідно здійснити розробку облікових номенклатур для обліку.

Таким чином, у перспективі, використання розробленої послідовності формування моделі управлінського обліку вимагає розробки номенклатур обліку та документообороту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алькема В. Эффективная организационная структура служб логистики: видение и реалии / В.Алькема,Н.Наниева // Логистика: проблемы и решения. – 2008. – № 3 (16).
2. Безродна Т.М. Обліково-інформаційне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/>
3. Бондар М. Облікова політика підприємства: зміни та доповнення. / М. Бондар, В. Бабич // Бухгалтерський облік і аудит, 2012. – №12. – С.8-12.
4. Бондаренко Н.М. Організація внутрішнього контролю запасів на підприємстві /Н.М. Бондаренко// Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент». – 2017. – С.97-110.
5. Бочуля Т. Учет и информация в системе управления: опыт, поиски, решения: монография / Т. Бочуля//: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2013. – ISBN: 978-3-659-46471-3. – 269 с.
6. Брохун Н.С. Обліково-інформаційне забезпечення управління підприємством: теоретичне осмислення економічного змісту /Н.С. Брохун, Л.С. Новіченко// Науковий вісник Ужгородського університету. – 2017. – Випуск 2(50). - С. 298-304.
7. Бутенець Т. А. Контроль внутрішньогосподарський чи внутрішній? /Т. А. Бутенець // Міжнародний збірник наукових праць. - 2009. - Вип. 2(14). - - С. 5-20.
8. Вакун О.В. Економічна сутність обліково-інформаційного забезпечення системи управління підприємством /О.В. Вакун // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. - 2016. - Т. 21. - Вип. 1. - С. 210-213.
9. Василенко В.О. Виробничий менеджмент : навч. посібник / В.О. Василенко, Т.І. Ткаченко ; за ред. Василенка В.О. – К. : ЦУЛ, 2003. – 532 с.
10. Волощук Л.О. Обліково-інформаційне забезпечення управління

інноваційним розвитком підприємства / Л.О. Волощук // Праці Одеського політехнічного університету. – 2011. – Вип. 2 (36). – С. 329–334.

11. Вольська В.В. Методичні підходи до обліково-інформаційного забезпечення та аудиту управлінської діяльності аграрних підприємств / В.В. Вольська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – № 3 (24). – С. 83–88.

12. Габрук О. Спецодяг: особливості обліку /О. Габрук, Л. Пантелійчук// Вісник. Офіційно про податки. – 2017. - №16(920).

13. Гоголь Т.А. Обліково-інформаційне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : [монографія] / Т.А. Гоголь. – Чернігів : Видавець Лозовий В.М., 2014. – 384 с.

14. Гейер Е. С. Проблеми суміщення бухгалтерського і податкового обліку запасів / Е. С. Гейер // Вісник ДонДУЕТ. - 2006. - № 4/2. - С.148-152.

15. Гарасим П.М. Фінансовий, управлінський та податковий облік / П.М. Гарасим, Г.П. Журавель, П.Я. Хомин. - Тернопіль: ТНЕУ, 2003. - 522 с.

16. Гладких Т.В. Обліково-інформаційне забезпечення управління оборотними активами: проблеми та напрями їх вирішення /Т.В. Гладких, Ю.А. Верига, Н.О. Кулявець// [Електронний ресурс] – Режим доступу: dspace.uccu.org.ua/.

17. Головацька С.І. Особливості обліку та оцінки виробничих запасів підприємств /С.І. Головацька, Л.В. Бурдейна//Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Випуск 5. – С.973-976.

18. Грицишен Д.О. Обліково-інформаційне забезпечення управління виробничими запасами підприємства / Д.О. Грицишен, Л.В. Каленчук// Вісник ЖДТУ. – 2014. - №4(70). – С.268-276.

19. Гуцайлюк З.В. Некоторые вопросы реформирования системф бухгалтерского учета: концепция и реализация / З.В. Гуцайлюк // Бухгалтерский учет и аудит. - 2007. - № 10. - С. 11-17.

20. Гусак Л. В. Класифікація логістики як основа формування інформаційного потоку облікового типу / Л. В. Гусак // Вісник ЖДТУ. –

Житомир, 2012. - № 4(62). - С. 72-75.

21. Данілочкіна О.В. Облік реалізації запасів з використанням програми “1с: предприятие 7.7.” /О.В. Данілочкіна// Вістник ЖДТУ. – 2011. - №1(55). - С.73-75.

22. Дутчак І. Б. Особливості обліку транспортно-заготівельних витрат / І. Б. Дутчак // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: oalnu.victka.net/personal/dutchak-iryna-bogdanivna

23. Житний П. Організаційно-методологічні засади формування облікової політики підприємства / П. Житний // Бухгалтерський облік і аудит, 2006. - №3. – С. 3-10.

24. Запаси. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №9. Наказ Мінфіну України від 20.10.99 р. № 246.

25. Зенькіна І.В. Учетно-аналитическое обеспечение стратегического управления коммерческой организацией / И.В. Зенькіна // Аудит и финансовый анализ. - 2009. - №2. - С. 1-3.

26. Інвентаризація: вивчаємо нові правила. Все про бухгалтерський облік // Бухгалтерська газета. - 2015. - 6 січ. - С. 18-20.

27. Калашян К Облік автошин: від А до Я. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://consulting.dtkk.ua/ru/accounting/individua>

28. Камінська Т.Г. Обліково-інформаційне забезпечення фінансового менеджменту в сільськогосподарських підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04 / Т.Г. Камінська; Нац. аграр. ун-т. - К. - 2006. - 20 с.

29. Карпенко О. А. Дослідження переваг логістичного підходу при організації систем матеріально-технічного забезпечення підприємств / О. А. Карпенко, С. О. Ковальчук, Є. О. Єфімова // Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія. – 2012. - Вип. 9. – С. 82-85.

30. Крикавський Є. В. Логістичне управління : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / Є. В. Крикавський. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 684 с.

31. Касич А.О. Науково-методичні основи обліково-інформаційного

забезпечення управління прибутком підприємства / А.О. Касич, Р.М. Циган, О.І. Карбан // Проблеми економіки. – 2013. – № 1. – С. 191-196.

32. Ковалишин У.В. Становлення облікової політики в Україні / У. В. Ковалишин // Всеукраїнська наукова конференція. - Тернопіль: Економічна думка, 2007. - 339 с.

33. Козакова Н.А. Аудит. Теорія і практика : [підруч. для бакалаврів] / Н.А. Козакова, Г.Б. Полісюк. - М. : Юрайт, 2014. - 385 с.

34. Кодекс законів про працю України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/322-08

35. Контроль і ревізія фінансово-господарської діяльності : [навч. посіб.] / В.М. Мурашко, Т.М. Сторожук, О.В. Мурашко ; за заг. ред. П.В. Мельника. - К. : ЦУЛ, 2003. - 311 с.

36. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту : [навч. посіб.] / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча ; 2-е вид. - К. : Каравела, 2005. - 560 с.

37. Кузнецова. Методологічні засади трансформації бухгалтерського обліку як напрям розвитку інформаційного суспільства / С. Кузнецова. – Бухгалтерський облік і аудит, 2007. – №7. – С.23-27.

38. Кулик В.А. Формування облікової політики підприємства щодо запасів /В.А. Кулик// Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – № 3 (54). – 2012. – С.191-195.

39. Легенчук, С. Ф. Розвиток теорії і методології бухгалтерського обліку в умовах постіндустріальної економіки [Текст]: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09 / С. Ф. Легенчук. — Житомир, 2011. — 37 с.

40. Лист Міністерства фінансів України від 27.02.2003 р. № 053-2920 на запит щодо окремих питань з бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. - Режим доступу: law.dt-kt.com/lyst-ministerstva-finansiv-ukrayiny-shh-6

41. Любезна І.В. Організація та методика внутрішньогосподарського контролю матеріальних запасів на підприємствах целюлозно-паперової промисловості / І.В. Любезна, Н.Й. Галушка // Галицький економічний вісник. - 2012. - № 3(36). - С. 145-155.

42. Любезна І. Удосконалення системи правління матеріальними запасами на підприємствах целюлозно-паперової промисловості / І. Любезна // Галицький економічний вісник. – Тернопіль : ТНТУ, 2013. - № 2 (41). – С. 72-78.

43. Матвійчук М.З. Облік запасів: управлінський аспект оптимізації /М.З. Матвійчук// Сталий розвиток економіки. -2013. - №9. – С.180-185.

44. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://dtkk.com.ua/show/2cid04693>.

45. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені Міністерством промислової політики України Наказом від 09.07.2007 р. № 373 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://buhgalter911.com/.../metodichni-rekomendaciyi-z-10..>

46. Нападовская Л.В. Управленческий учет: суть, значение и рекомендации по его использованию в практической деятельности отечественных предприятий / Л.В. Нападовская // Бухгалтерский учет и аудит. - 2005. - № 8-9. - С. 50-62.

47. Нестеренко М. Замінюємо шини і акумулятори: облік та оподаткування /М. Нестеренко// [Електронний ресурс]. - Режим доступу: ibuh.info/.../zaminuyuyemo-shini-i-akumulyatori-oblik-ta-op

48. Олійник Т. О. Вибір методу оцінки виробничих запасів на промислових підприємствах в умовах кризи [Електронний ресурс] / Т. О. Олійник, І. С. Дем'яненко. - Режим доступу: eir.zntu.edu.ua/.../799/1/Oliinyk_Formation_initial_cost.pdf

49. Оливко О. Управлінський облік як основний інструмент контролінгу / О.Оливко // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія Економіка. - Тернопіль: ТДПУ. - 2008. -№22. - С. 184-187.

50. Павлов П. В. Вплив облікової політики на організацію обліку запасів / П. В. Павлов // Вісник ЖДТУ - 2004. - № 1. - С. 152-156.

51. Пилипенко, А. А. Організація обліково-інформаційного забезпечення стратегічного розвитку підприємства [Текст]: наукове видання / А. А. Пилипенко. — Харків: ХНЕУ, 2007. — 276 с.

52. Побережець О.В. Обліково-інформаційне забезпечення процесу управління результатами діяльності підприємства / О.В. Побережець, Г.В. Макаревич // ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. ПРАВО. – 2017. – № 2/2. – С. 58-62.

53. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/2755-17

54. Посилаєва К. І. Оцінка виробничих запасів при їх використанні [Електронний ресурс] / К. І. Посилаєва, Ю. О. Крот. - Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe

55. Приймак О.Ю. Методичні процедури управлінського обліку виробничих запасів в логістиці та управлінні підприємством / О.Ю. Приймак // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Логістика. - 2007. - №574. - С. 141-149.

56. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996 – XIV від 16.07.1999р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

57. Про облікову політику. Лист Міністерства фінансів України від 21.12.05р. №31-34000-10-5/27793 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58984&cat_id=34931

58. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів. Наказ Мінстату України від 22.05.96 р. № 145.

59. Пугаченко О. Б. Організаційні проблеми та можливості поглиблення взаємозв'язку функцій обліку з іншими функціями управління процесами сфери матеріального забезпечення / О. Б. Пугаченко // Вісник ЖДТУ. – Житомир, 2011. - № 3(53). – С. 218-222.

60. Пушкар М.С. Розробка теорії управлінського обліку / М.С. Пушкар, Р.М. Пушкар // Наукові записки: зб. наук. праць каф. екон. аналізу. - Тернопіль :

Економічна думка, 2004. - Вип. 13. - Ч. 1. - С.14-18.

61. Пуцентейло П.Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства / П.Р. Пуцентейло // Сталий розвиток економіки. – 2015. – № 1. – С. 168-174.

62. Репетацька В. В. Обґрунтування організації логістичного управління на підприємствах машинобудування / В. В. Репетацька // Інноваційна економіка. – 2009. – № 4 (14). – С. 147-150.

63. Реслер М.В. Системний підхід у поєднанні облікового і аналітичного процесів в управлінні підприємством / М.В. Реслер // Бухгалтерський облік, економічний аналіз та контроль в умовах формування і розвитку сучасних концепцій управління : тези виступів XII Міжнар. наукової конференції ЖДТУ. - Житомир: ЖДТУ, 2013. - С. 158-160.

64. Рорат В. МШП у запитаннях і відповідях /В. Рорат// Дебет кредит. – 2014. - №43 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://online.dtkk.ua/book/f0075c5f-4845>

65. Самчук Н.В. Порядок здійснення внутрішнього контролю запасів на підприємстві / Н.В. Самчук [Електронний ресурс]. - Режим доступу : ven.ztu.edu.ua/article/download/96565/9775

66. Сахчинская Н.С. Учетная политика коммерческих организаций: методология формирования и механизм реализации : Автореф. дис. ... д.э.н. – Тольятти, 2011.

67. Сирцева С.В. Методичні підходи до формування обліково-інформаційного забезпечення системи управління аграрними підприємствами / С.В. Сирцева // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2015. – Вип. 2. Том 1. – С. 85-93

68. Снісар О.О. Інвентаризація як метод внутрішнього контролю паливно-мастильних матеріалів / О. О. Снісар // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. - 2012.- № 1 (59) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: ven.ztu.edu.ua/article/view/47208

69. Ступінська М.В. Організація внутрішньогосподарського контролю запасів на підприємстві / М.В. Ступінська // Інвестиції: практика та досвід. -

2013. - № 8. - С. 84-86.

70. Сук Л.К. Організація бухгалтерського обліку : підручник / Л.К. Сук, П.Л. Сук. – К. : Каравела : Піча Ю.В., – 2009. – 624 с.

71. Хоменко Н.В. Товарні запаси: Проблеми обліку, контролю та звітності. Монографія. / Н.В. Хоменко, О.В. Карпенко, Ю.А. Верига // – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 153 с.

72. Шевців Л.Ю. Обліково-інформаційне забезпечення логістично зорієнтованого стратегічного розвитку підприємства / Л.Ю. Шевців, А.Б. Шевців // Технологический аудит и резервы производства. - 2015. - № 6/5(26). - С. 32-38.

73. Шеленко Д.І. Особливості проведення інвентаризації на підприємстві /Д.І. Шаленко// Сталий розвиток економіки. – 2015. - №1(26). – С.175-179.

74. Штангрет А.М. Процес здійснення обліково-інформаційного забезпечення управління економічною безпекою підприємства / А.М. Штангрет // Наукові записки. - 2015. - № 2 (51). - С. 133-139.

75. Штек А.А. Удосконалення бухгалтерського обліку малоцінних та швидкозношувальних предметів /А.А. Штек, Н.В. Харченко// Інвестиції: практика та досвід. – 2018. - № 2. – С.4-68.

76. Юзва Р.П. Обліково-інформаційне забезпечення управління діяльністю підприємств спиртової промисловості: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 / Р.П.Юзва ; Терноп. нац. екон. ун-т. -Т., 2011. - 20 с.

77. Якимашенко в. Обліє шин та акумуляторів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://uteka.ua/ua/publication/Uchet-shin-i-akkumulyatorov>

78. Яценко В.Ф. Теоретико-методологічний генезис сутності та змісту обліково-інформаційного забезпечення управління підприємством / В.Ф. Яценко // Вісник ЖДТУ. - 2013. - № 3 (65). - С. 75-83.

79. Яценко В.М. Внутрішній контроль на підприємствах України: проблеми розвитку та шляхи їх вирішення / В.М Яценко, Н.О. Пронь // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки» - 2009. - № 22(2). - С.3-7.

		Дата (рік, місяць, число)	Коди 27.04.2017
Підприємство	ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр»	за ЄДРПОУ	321960808198
Територія		за КОАТУУ	5310200000
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВ	за КОПФГ	230
Орган державного управління		за СПОДУ	
Вид економічної діяльності	Добування піску та гравію Добування глини та каоліну	за КВЕД	08.11
Середня кількість працівників ¹	83		
Одиниця виміру	тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)		
Адреса, телефон	71754, Запорізька обл, Токмацький р-н, с. Трудове, вул. Трудівська, 1		
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):			
за положеннями (стандартами бухгалтерського обліку)			
за міжнародними стандартами фінансової звітності			v

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2016 р.**

Форма N 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	1000	0	1492	0
первісна вартість	1001	8	1526	0
накопичена амортизація	1002	8	34	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1700	181	0
Основні засоби:	1010	1320	1054	0
первісна вартість	1011	18253	17948	0
знос	1012	16933	16894	0
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0
знос	1017	0	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0

Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0
Усього за розділом I	1095	3020	2727	0
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	87	219	0
Виробничі запаси	1101	66	62	0
Незавершене виробництво	1102	0	0	0
Готова продукція	1103	21	157	0
Товари	1104	0	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	250	449	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	3065	2611	0
з бюджетом	1135	283	0	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	213	805	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	282	1266	0
Готівка	1166	0	1	0
Рахунки в банках	1167	11	1024	0
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0

резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	0	0
Усього за розділом II	1195	4180	5350	0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	7200	8077	0

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	247	247	0
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0	0
Додатковий капітал	1410	0	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-23138	-33065	0
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	-22891	-32818	0
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	20	20	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітного періоду)	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок	1532	0	0	0

звітнього періоду)				
резерв незароблених премій; (на початок звітнього періоду)	1533	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітнього періоду)	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	20	20	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	1	0	0
Векселі видані	1605	962	962	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	17285	21449	0
за розрахунками з бюджетом	1620	2610	4133	0
за у тому числі з податку на прибуток	1621	176	146	0
за розрахунками зі страхування	1625	2355	2783	0
за розрахунками з оплати праці	1630	835	1094	0
за одержаними авансами	1635	6023	10297	0
за розрахунками з учасниками із внутрішніх розрахунків	1640	0	0	0
за страховою діяльністю	1645	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	157	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	0	0	0
Усього за розділом III	1695	30071	40875	0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	7200	8077	0

Примітки: Примітки в розділі "Примітки до фінансової звітності, складеної відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності".

		Дата (рік, місяць, число)	Коди 27.04.2017
Підприємство	ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр»	за ЄДРПОУ	321960808198
Територія		за КОАТУУ	5310200000
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВ	за КОПФГ	230
Орган державного управління		за СПОДУ	
Вид економічної діяльності	Добування піску та гравію Добування глини та каоліну	за КВЕД	08.11
Середня кількість працівників ¹	83		
Одиниця виміру	тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)		
Адреса, телефон	71754, Запорізька обл, Токмацький р-н, с. Трудове, вул. Трудівська, 1		
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):			
за положеннями (стандартами бухгалтерського обліку)			
за міжнародними стандартами фінансової звітності			v

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2016 р.**

I. Фінансові результати

Форма N 2	Код за ДКУД		1801003
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	49780	41039
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(29055)	(23276)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий: прибуток	2090	20725	17763
збиток	2095	(0)	(0)

Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	146	7389
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	(3004)	(2726)
Витрати на збут	2150	(25804)	(22828)
Інші операційні витрати	2180	(1987)	(2868)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	(0)	(0)
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	(0)	(0)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	0	0
збиток	2195	(9924)	(3270)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	0	0
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(0)	(26)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(0)	(0)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	0	0
збиток	2295	(9924)	(3296)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-3	-223
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	0	0
збиток	2355	(9927)	(3519)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0

Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-9927	-3519

III. Елементи операційних витрат

Матеріальні затрати	2500	16472	14767
Витрати на оплату праці	2505	6142	4866
Відрахування на соціальні заходи	2510	2217	2074
Амортизація	2515	328	346
Інші операційні витрати	2520	39386	30184
Разом	2550	64545	52237

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Примітки: Примітки в розділі "Примітки до фінансової звітності, складеної відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності".

Аудиторський висновок
(звіт незалежного аудитора)
щодо фінансової звітності
Публічного акціонерного товариства
«Токмацький гранітний кар'єр»
за 2016 рік

20 квітня 2017 року

Звіт щодо фінансової звітності

Ми провели аудит фінансової звітності ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» за 2016 рік, що додається, яка включає Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2016 р., Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом), Звіт про власний капітал, Примітки до річної фінансової звітності.

Повий пакет фінансової звітності загального призначення було складено управлінським персоналом відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Аудит фінансової звітності проведено згідно договору № 09/17 від 02.03.2017 року.

Дата початку перевірки – 02.03.2017 року.

Дата закінчення перевірки – 20.04.2017 року.

Період, яким охоплено проведення аудиту: 01.01.2016р. – 31.12.2016р.

Дата видачі висновку: 20.04.2017р.

Адресат відповідно до умов договору – керівництво ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр».

Облікова політика визначена наказом президента ПАТ № 1 від 03.01.2012 р. «Про формування облікової політики ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр».

Основними принципами облікової політики підприємства є:

Концептуальною основою складання фінансової звітності підприємства є Міжнародні стандарти фінансової звітності.

Підприємство визнає матеріальний об'єкт основним засобом, якщо він утримується з метою використання його у процесі своєї діяльності, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) більше одного року та вартість яких більше 6000 грн. Основні засоби оцінюються за їх собівартістю з вирахуванням накопиченої амортизації та накопичених збитків від зменшення корисності. Нарахування амортизації основних засобів у бухгалтерському обліку проводиться за прямолінійним методом, передбаченим п. 62 МСБО 16 «Основні засоби».

Нематеріальні активи оцінюються за собівартістю за вирахуванням будь – якої накопиченої амортизації. Амортизація нематеріальних активів здійснюється із застосуванням прямолінійного методу, передбаченим п.8 МСБО 38 «Нематеріальні активи».

Визнання та первісна оцінка запасів ведеться за собівартістю у відповідності до вимог МСБО 2 «Запаси». При вибутті запасів (матеріалів, палива, комплектуючих виробів) і при видачі в виробництво або іншому вибутті оцінка їх здійснюється за методом собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО).

Доходи та витрати визнаються за методом нарахування.

Доходи від реалізації визнаються в розмірі справедливої вартості винагороди, отриманої або яка підлягає отриманню, і являють собою суми до отримання за продукцію та послуги, надані в ході звичайної господарської діяльності, за вирахуванням повернень продукції покупцями, знижок та за вирахуванням податку на додану вартість.

Дебіторська заборгованість у Звіті про фінансовий стан представляється на нетто-основі, тобто за вирахуванням резерву знецінення. При розрахунку резерву знецінення дебіторської заборгованості застосовується метод абсолютної суми сумнівної заборгованості. При калькулюванні виробничої собівартості продукції застосовується нормативний метод. До складу виробничої собівартості входить собівартість продукції та загальновиробничі витрати.

При складанні фінансових звітів визначена величина суттєвості в розмірі 0,5 тис.грн.

Відповідальність управлінського персоналу за фінансову звітність

Управлінський персонал несе відповідальність за подання цієї фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності та за такий внутрішній контроль, який управлінський персонал визначає необхідним для забезпечення складання фінансової звітності, що не містить суттєвих викривлень унаслідок шахрайства або помилки.

Відповідальність аудитора

Відповідальністю аудитора є висловлення думки щодо цієї фінансової звітності на основі результатів аудиту. Ми провели аудит відповідно до Міжнародних стандартів аудиту. Ці стандарти вимагають від нас дотримання відповідних етичних вимог, а також планування й виконання аудиту для отримання достатньої впевненості, що фінансова звітність не містить суттєвих викривлень.

Аудит передбачає виконання аудиторських процедур для отримання аудиторських доказів щодо сум і розкриттів у фінансовій звітності. Вибір процедур залежить від судження аудитора, включаючи оцінку ризиків суттєвих викривлень фінансової звітності внаслідок шахрайства або помилки. Виконуючи оцінку цих ризиків, аудитор розглядає заходи внутрішнього контролю, що стосуються складання та достовірного подання суб'єктом господарювання фінансової звітності, з метою розробки аудиторських процедур, які відповідають обставинам, а не з метою висловлення думки щодо ефективності внутрішнього контролю суб'єкта господарювання. Аудит включає також оцінку відповідності використаної облікової політики, прийнятності облікових оцінок, зроблених управлінським персоналом, та загального подання фінансової звітності.

Ми вважаємо, що отримали достатні та належні аудиторські докази для висловлення нашої думки.

Підстава для висловлення умовно-позитивної думки

Нас призначили аудиторами Товариства 02 березня 2017 р., тому ми не спостерігали за інвентаризацією на кінець 2016 року. Нас не задовольнили альтернативні методи щодо кількості запасів станом на 31 грудня 2016 р. Оскільки залишки запасів на кінець періоду застосовуються при визначенні фінансових результатів, ми не змогли визначити, чи вимагалось б коригування прибутку за рік, за який наведено дані, у звіті про сукупні прибутки та збитки від операційної діяльності. Однак, на підприємстві цю процедуру виконувала інвентаризаційна комісія, якій висловлено довіру, згідно МСА. Аудитором були виконані процедури, які обґрунтовують думку, що активи та зобов'язання наявні.

Дебіторська заборгованість товариства не має забезпечення. Резерв сумнівних боргів не

створений. Відповідно до облікової політики при розрахунку резерву застосовується метод абсолютної суми сумнівної заборгованості. На думку аудитора, сума сумнівної заборгованості на кінець року повинна складати 230 тис. грн., відповідно у фінансовому звіті чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості повинна складати 219 тис. грн. Формування резерву сумнівних боргів також має вплив на нерозподілений прибуток (збиток).

Даний вплив на фінансову звітність є суттєвим, але не всеохоплюючим.

Висновок:

Умовно-позитивна аудиторська думка щодо фінансової звітності ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр»:

На нашу думку, за винятком впливу питання, про яке йдеться у параграфі «Підстава для висловлення умовно-позитивної думки», фінансова звітність ТОВ «Токмацький гранітний кар'єр» у складі Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2016р., Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом), Звіт про власний капітал, Примітки до річної фінансової звітності, відображає достовірно в усіх суттєвих аспектах фінансовий стан підприємства на 31 грудня 2016 року та її фінансові результати за рік, що закінчився на зазначену дату відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Інші питання

Звіт щодо вимог інших законодавчих і нормативних актів

Додатковий розділ:

Цей розділ підготовлено на вимогу Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку

1. Активи

За станом на 31.12.2016 р. загальні активи Товариства в порівнянні з даними на початок 2016 року збільшилися на 12,2 % і відповідно складають 8 077 тис. грн.

Збільшення активів відбулося в основному за рахунок збільшення оборотних активів.

На думку аудитора, розкриття інформації за видами активів, за винятком впливу питання, про яке йдеться у параграфі «Підстава для висловлення умовно-позитивної думки», подано в фінансовій звітності достовірно та повно відповідно до встановлених вимог чинного законодавства України.

2. Зобов'язання

Станом на 31.12.2016 р. загальні зобов'язання Товариства збільшилися до рівня 40 896 тис. грн., тобто на 35,9 %.

Збільшення зобов'язань відбулось за рахунок збільшення поточної кредиторської заборгованості.

На думку аудитора, розкриття інформації за видами зобов'язань, подано в фінансовій звітності достовірно та повно відповідно до встановлених вимог чинного законодавства України.

3. Власний капітал

Станом на 31.12.2016 р. загальний розмір власного капіталу Товариства складає (32 818) тис. грн., з яких - статутний капітал – 247 тис. грн., непокритий збиток – 33 065 тис. грн. Статутний капітал розподілений на 987 274 простих іменних акцій номінальною вартістю 0,25 грн. Статутний капітал сплачений повністю. Державна частка відсутня. Зміни в

статутному капіталі в звітному періоді не відбувалися.

Зменшення власного капіталу, в основному, відбулось за рахунок збільшення непокритого збитку поточного року.

На думку аудитора, розкриття інформації про власний капітал в балансі Товариства, за винятком впливу питання, про яке йдеться у параграфі «Підстава для висловлення умовно-позитивної думки», в повній мірі відповідає вимогам чинного законодавства України.

4. Вартість чистих активів

Вартість чистих активів Товариства не відповідає вимогам законодавства. Розрахунок вартості чистих активів здійснено за Методичними рекомендаціями щодо визначення вартості чистих активів акціонерних товариств, затверджених рішенням ДКЦПФР від 17 листопада 2004 р. № 485. Вартість чистих активів товариства (активи за вирахуванням зобов'язань) станом на 31.12.2016 року дорівнює (32 818) тис. грн., тобто менше величини статутного капіталу.

5. Прибуток/збиток

Чистий збиток за звітний період складає 9 927 тис. грн.

За 2016 р. Товариством отримано доходів у сумі 50 016 тис. грн. Найбільшу частину в доходах складають доходи від основної діяльності.

Витрати Товариства за 2016 рік складають 59 853 тис. грн.

6. Інша інформація

6.1. Протягом 2016 року Товариство не здійснювало операції з іпотечними облігаціями.

6.2. Станом на 31 грудня 2016 року Товариство не має в управлінні активів недержавних пенсійних фондів.

7. На протязі 2016 року Товариством здійснювалось вчинення значних правочинів, а саме 10 і більше відсотків вартості чистих активів товариства за даними останньої річної звітності у відповідності до Закону України «Про акціонерні товариства». Значні угоди підтверджувались правлінням та погоджувались з наглядовою радою.

8. Під час проведення аудиторської перевірки доказів ризиків суттєвого викривлення фінансової звітності внаслідок шахрайства аудитором не отримано.

Основні відомості про аудиторську фірму та аудитора

Повне найменування:

Товариство з обмеженою відповідальністю «Аудиторська фірма «Баланс + Аудит»

Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ: 31273030

Реєстраційні дані: Свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи серія АОО № 128124, номер запису про включення відомостей про юридичну особу до ЄДР 1 585 120 0000 002275, дата проведення державної реєстрації 08.12.2000 р.

Свідоцтво Аудиторської палати України № 2564, про внесення в Реєстр суб'єктів аудиторської діяльності, видане Аудиторською палатою України 30.03.2001 року на підставі Рішення №100, термін дії до 31 березня 2021 року.

Аудитор, що здійснив аудиторську перевірку: Тарасова Ірина Іванівна, сертифікат серії А № 005700, виданий на підставі рішення АПУ від 29.04.2004р. № 134, чинний до 29.04.2019 р.

Директор ТОВ

«Аудиторська фірма «Баланс+Аудит»

(сертифікат серії А № 005700,

виданий на підставі рішення АПУ

від 29.04.2004р. № 134,

чинний до 29.04.2019 р.)

І.І.Тарасова